

Funded by the
European Union

Supporting Children with Autism through
Physical Education

IETEIKUMI IZGLĪTĪBAS POLITIKAS VEIDOTĀJIEM

Izstrādāti projekta ietvaros:

Čukurovas universitāte [Turcija]

**Maķedonijas Autisma zinātniskā biedrība
[Maķedonija]**

Multi Act STDD [Turcija]

Rēzeknes pamatskola - attīstības centrs [Latvija]

**Valmieras Gaujas krasta vidusskola - attīstības
centrs [Latvija]**

ERASMUS+ PROJEKTA "EMPOWERABLE" REZULTĀTI UN IETEIKUMI IZGLĪTĪBAS POLITIKAS VEIDOTĀJIEM

Atbalsts bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sportā

Iekļaujošas sporta izglītības stiprināšana, izmantojot inovācijas, virtuālo realitāti un Eiropas sadarbību

Erasmus+ sadarbības partnerība

Projekta Nr. 2024-1-LT01-KA220-SCH-000246848

Izstrādāja Projekta partnerība

Koordinators: Kauņas Prano Daunio izglītības centrs (Lietuva)

Projekta partneri:

- Čukurovas universitāte (Turcija)
- Maķedonijas Autisma zinātniskā biedrība (Maķedonija)
- Multi Act STDD (Turcija)
- Rēzeknes pamatskola - attīstības centrs
- Valmieras Gaujas krasta vidusskola – attīstības centrs (Latvija)

Publicēšanas datums: 2026. gada 31. jūlijs

Atsauce

Atbalsts bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sportā. (2026). Politikas ieteikumu ziņojums. Erasmus+ sadarbības partnerības projekts Nr. 2024-1-LT01-KA220-SCH-000246848.

Pateicība par atbalstu

Šis politikas ieteikumu ziņojums ir sagatavots Erasmus+ sadarbības partnerības projekta *Atbalsts bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sportā* ietvaros. Ziņojumā atspoguļots visu projekta partneru, skolotāju, pētnieku, terapeitu, skolu vadītāju, vecāku un ieinteresēto personu kopīgais darbs, kas palīdzēja izstrādāt, īstenot, izmēģināt, novērtēt un izplatīt inovatīvas pieejas, atbalstot bērnus ar autisma spektra traucējumiem (turpmāk - AST).

Projekta partnerība izsaka pateicību pedagogiem, skolēniem, vecākiem, speciālistiem un politikas veidotājiem, kuri piedalījās aptaujās, aprobācijas aktivitātēs, sadarbības tīklu veidošanā un projekta rezultātu izplatīšanas pasākumos visa projekta īstenošanas laikā.

Atruna

Finansē Eiropas Savienība. Tomēr paustie uzskati un viedokļi ir tikai autora(-u) uzskati un viedokļi, un tie ne vienmēr atspoguļo Eiropas Savienības vai Eiropas Veselības un digitālās izpildaģentūras (HaDEA) uzskatus un viedokļus. Ne Eiropas Savienība, ne piešķirēja iestāde nevar būt atbildīgas par tiem.

Priekšvārds

Iekļaujoša izglītība ir viena no svarīgākajām mūsdienu Eiropas izglītības politikas prioritātēm. Visā Eiropā arvien vairāk tiek sagaidīts, ka skolas nodrošinās mācību vidi, kas atzīst daudzveidību, veicina vienlīdzīgas iespējas un nodrošina, ka ikviens izglītojamais var jēgpilni piedalīties izglītības un sociālajā dzīvē. Bērniem ar autisma spektra traucējumiem (turpmāk - AST), lai panāktu patiesu iekļaušanu, ir nepieciešama ne tikai atbalstoša izglītības politika, bet arī praktiskas mācīšanas pieejas, kas pievēršas viņu individuālajām stiprajām pusēm, vajadzībām un mācīšanās stiliem.

Sportam ir īpaša nozīme iekļaujošā izglītībā. Papildus fiziskās sagatavotības, veselības un aktīva dzīvesveida veicināšanai sports sniedz plašas iespējas attīstīt komunikācijas prasmes, sociālo mijiedarbību, emocionālo pašregulāciju, sadarbības prasmes, pašapziņu un patstāvību. Ja sporta nodarbības tiek atbilstoši pielāgotas skolēnu vajadzībām, tās var kļūt par vienu no efektīvākajiem līdzekļiem, lai veicinātu bērnu ar AST līdzdalību un iekļaušanos izglītības procesā.

Neraugoties uz pieaugošo izpratni par iekļaujošās izglītības nozīmi, Eiropas valstīs joprojām pastāv būtiskas atšķirības pedagogu sagatavotībā, speciālistu atbalsta pieejamībā, pielāgotu mācību materiālu nodrošinājumā, inovatīvu tehnoloģiju izmantošanā, kā arī sadarbībā starp skolām, ģimenēm un veselības aprūpes speciālistiem. Šie izaicinājumi apliecina nepieciešamību pēc pierādījumos balstītas izglītības politikas, kas vienlaikus stiprinātu pedagogu profesionālās kompetences un nodrošinātu vienlīdzīgas izglītības iespējas visiem skolēniem.

Lai risinātu šīs vajadzības, tika izveidots Erasmus+ sadarbības partnerības projekts, kurā apvienojās izglītības iestādes, universitātes, nevalstiskās organizācijas un speciālās izglītības centri no Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas. Projekta ietvaros izglītības inovācijas tika apvienotas ar zinātniski pamatotām atziņām, lai izstrādātu praktiskus risinājumus, kas palīdz pilnveidot iekļaujošu sportu skolēniem ar AST.

Viena no projekta īpašajām iezīmēm ir inovatīvu digitālo tehnoloģiju, īpaši trīsdimensiju virtuālās realitātes (VR) risinājumu, integrēšana sporta nodarbībās. Šie rīki nodrošina skolēniem saistošu, motivējošu un strukturētu mācību vidi, kas palīdz mazināt trauksmi, uzlabot uzmanības noturību, sekmēt jaunu prasmju apguvi un veicināt aktīvu līdzdalību. Projekts apliecina, ka tehnoloģijas var būt nozīmīgs papildinājums pierādījumos balstītai pedagoģiskajai praksei.

Šajā politikas ziņojumā ir apkopota projekta laikā gūtā pieredze, pierādījumi un atziņas. Tajā ir apvienoti izmēģinājuma testēšanas un aprobācijas secinājumi, skolotāju un vecāku atsauksmju, izplatīšanas pasākumu, apspriešanās ar ieinteresētajām personām un izglītības politikas salīdzinošās analīzes rezultāti visās iesaistītajās valstīs. Tā vietā, lai sniegtu ieteikumus tikai projekta partneriem, ziņojuma mērķis ir veicināt plašākas Eiropas diskusijas par iekļaujošu izglītību un izglītības inovācijām.

Ziņojumā ietvertie ieteikumi ir paredzēti politikas veidotājiem, izglītības ministrijām, pedagogu izglītības iestādēm, skolu vadītājiem, skolotājiem, terapeitiem, pētniekiem un organizācijām, kas strādā, lai uzlabotu bērnu ar autiskā spektra traucējumiem izglītības iespējas. Tajā piedāvātas praktiskas pieejas pedagogu profesionālo kompetenču stiprināšanai, inovatīvu tehnoloģiju izmantošanas veicināšanai,

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
sadarbības uzlabošanai starp skolām un ģimenēm, speciālistu atbalsta pieejamības paplašināšanai, kā arī
veiksmīgu izglītības risinājumu ilgtspējas nodrošināšanai.

Satura rādītājs

1. Kopsavilkums	5
2. Ieteikumi politikas jomā	8
3. Plānotā ietekme	8
4. Secinājumi	8
1.nodaļa. Pamatinformācija	10
2. nodaļa. Projekta pārskats	12
3. nodaļa. Nacionālais konteksts (Lietuva, Latvija, Turcija, Ziemeļmaķedonija)	18
4. nodaļa. Salīdzinošā analīze	35
5.nodaļa. Projekta rezultāti.....	40
6.nodaļa. Pierādījumi un galvenās atziņas.....	47
7.nodaļa. Identificētie izaicinājumi	53
8.nodaļa. Rekomendācijas izglītības politikas veidotājiem	60
9.nodaļa. Īstenošanas ceļvedis	67
10.nodaļa. Plānotā ietekme	78
11.nodaļa. Ilgtspēja	81
12.nodaļa. Noslēgums	87
Atsauces	92

KOPSAVILKUMS

1.1. Ievads

Erasmus+ sadarbības partnerības projekts *Atbalsts bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sportā*, tika izstrādāts, reaģējot uz pieaugošo nepieciešamību pēc inovatīvām, uz pierādījumiem balstītām pieejām, kas veicina izglītības iekļaušanu bērniem ar autisma spektra traucējumiem (AST). Lai gan daudzas Eiropas valstis ir panākušas ievērojamu progresu iekļaujošās izglītības jomā, joprojām ir ievērojamas problēmas nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi augstas kvalitātes fiziskajai izglītībai skolēniem ar dažādām mācību vajadzībām.

Bērniem ar AST bieži rodas grūtības piedalīties tradicionālajā sporta vidē, jo atšķiras komunikācija, sensorā apstrāde, motorā koordinācija, sociālā mijiedarbība, uzvedības regulācija un izpildfunkcijas. Bez atbilstošiem pielāgojumiem šie izaicinājumi var samazināt līdzdalību, palielināt trauksmi un ierobežot iespējas attīstīt būtiskas fiziskās, sociālās un emocionālās kompetences.

Atzīstot šos izaicinājumus, sešas partnerorganizācijas no Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Maķedonijas sadarbojās, lai izstrādātu inovatīvus izglītības resursus, stiprinātu skolotāju kompetences, veicinātu digitālās inovācijas un izveidotu ilgtspējīgus tīklus, kas atbalsta iekļaujošu fizisko izglītību.

Projekta mērķi

Projektā tika izvirzīti vairāki savstarpēji saistīti mērķi:

- pilnveidot iekļaujošu sportu skolēniem ar autiskā spektra traucējumiem;
- stiprināt pedagogu kompetences sporta aktivitāšu pielāgošanā skolēnu individuālajām vajadzībām;
- izstrādāt pierādījumus balstītus izglītības resursus;
- ieviest virtuālās realitātes (VR) tehnoloģijas iekļaujošajā izglītībā;
- veicināt sadarbību starp skolotājiem, ģimenēm, terapeitiem un politikas veidotājiem;
- stiprināt Eiropas valstu sadarbību un labās prakses apmaiņu.

Projekta partnerība izstrādāja vairākus nozīmīgus intelektuālos rezultātus:

- visaptverošu Skolotāja rokasgrāmatu iekļaujoša sporta īstenošanai;
- četras interaktīvas virtuālās realitātes (VR) lietotnes;
- projekta materiālu aprobāciju partnervalstīs;
- sadarbības tīkla veidošanas pasākumus;
- nacionālos projekta rezultātu izplatīšanas pasākumus;
- starptautiskus rezultātu izplatīšanas pasākumus;
- politikas ieteikumus izglītības jomas lēmumu pieņēmējiem.

Kopumā šie rezultāti veido vienotu un savstarpēji papildinošu sistēmu, kas palīdz pilnveidot iekļaujošu sportu, izmantojot inovatīvas pieejas un mūsdienīgas tehnoloģijas.

1.4. Pierādījumu bāze

Šajā ziņojumā sniegtie ieteikumi ir balstīti uz vairākiem pierādījumu avotiem, kas savākti projekta laikā, tostarp:

- projekta materiālu aprobāciju partnervalstīs;
- pedagogu aptaujām;
- vecāku sniegtajām atsauksmēm;
- skolēnu novērojumiem;
- konsultācijām ar iesaistītajām pusēm;
- projekta izvērtēšanas sanāksmēm;
- projekta rezultātu izplatīšanas pasākumiem;
- salīdzinošu izglītības politikas analīzi;
- starptautisko zinātnisko literatūru par autiskā spektra traucējumiem un iekļaujošo izglītību.

Dažādu informācijas avotu izmantošana ir stiprinājusi ziņojumā ietverto secinājumu ticamību un nodrošinājusi to praktisko nozīmīgumu.

1.5. Galvenie secinājumi

Projekta rezultāti apliecināja vairākas būtiskas pozitīvas tendences.

Pēc dalības projekta mācībās pedagogi norādīja, ka jūtas pārliecinātāki par savu spēju plānot un vadīt iekļaujošas sporta nodarbības.

Bērni ar autiskā spektra traucējumiem demonstrēja augstāku motivāciju, aktīvāku iesaistīšanos, labāku uzmanības noturību un lielāku interesi par sporta nodarbībām, kurās tika izmantotas strukturētas mācību metodes un virtuālās realitātes (VR) risinājumi.

Vecāki novēroja pozitīvas pārmaiņas savu bērnu iesaistē, pašapziņā un gatavībā piedalīties fiziskajās aktivitātēs gan skolā, gan ārpus tās.

Projekta dalībnieki uzsvēra starpdisciplināras sadarbības nozīmi, iesaistot skolotājus, terapeitus, ģimenes, veselības aprūpes speciālistus, augstākās izglītības iestādes un izglītības politikas veidotājus.

Projektā tika arī apstiprināts, ka digitālās tehnoloģijas, ja tās tiek izmantotas mērķtiecīgi un pedagogiski pamatoti, papildina efektīvu mācību procesu, nevis aizstāj skolotāja darbu.

1.6. Identificētie izaicinājumi

Neraugoties uz sasniegtajiem rezultātiem, projekta laikā tika konstatēti vairāki izaicinājumi, kas joprojām ierobežo iekļaujoša sporta attīstību Eiropā.

Būtiskākie no tiem ir:

- nepietiekama pedagogu sagatavotība darbam ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sporta nodarbībās;
- nevienlīdzīga speciālistu atbalsta pieejamība;
- ierobežota piekļuve inovatīvām izglītības tehnoloģijām;
- nepietiekama sadarbība starp izglītības un veselības aprūpes jomu;
- praktisku mācību materiālu trūkums;
- nevienmērīga iekļaujošās izglītības politikas īstenošana;
- nepietiekams finansējums skolām;
- ierobežotas pedagogu profesionālās pilnveides iespējas;
- nepietiekama labās prakses izplatīšana;
- nepieciešamība nodrošināt projekta rezultātu ilgtspēju arī pēc finansējuma perioda beigām.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Visās projekta partnervalstīs identificētie izaicinājumi bija ļoti līdzīgi, lai gan atšķīrās nacionālais tiesiskais regulējums, izglītības sistēmu organizācija un pieejamie resursi.

2. Ieteikumi politikas jomā

Pamatojoties uz projekta laikā iegūtajiem pierādījumiem, ir izstrādāti seši galvenie politikas ieteikumi:

1. stiprināt pedagogu profesionālo pilnveidi iekļaujoša sporta jomā;
2. veicināt plašāku inovatīvu tehnoloģiju, tostarp virtuālās realitātes (VR), izmantošanu;
3. stiprināt sadarbību starp skolām, ģimenēm, veselības aprūpes speciālistiem un vietējām kopienām;
4. uzlabot sporta vides pieejamību un iekļaujošu organizēšanu;
5. sekmēt pierādījumus balstītas pedagoģiskās prakses izplatīšanu un ilgtspēju;
6. atzīt fiziskās aktivitātes par būtisku izglītības procesa sastāvdaļu bērniem ar autiskā spektra traucējumiem.

Katram ieteikumam ziņojumā piedāvāti praktiski īstenošanas risinājumi valsts pārvaldes institūcijām, izglītības iestādēm, augstskolām un citām iesaistītajām pusēm

3. Plānotā ietekme

Paredzams, ka šo ieteikumu īstenošana sniegs būtisku ieguvumu dažādām mērķgrupām.

Bērniem:

- lielākas iespējas iesaistīties sporta aktivitātēs;
- uzlabota fiziskā sagatavotība;
- pilnveidotas komunikācijas prasmes;
- sekmīgāka sociālā iekļaušanās;
- augstāka emocionālā labbūtība.

Pedagogiem:

- lielāka profesionālā pārliecība;
- pilnveidotas profesionālās kompetences;
- plašāka piekļuve inovatīviem mācību resursiem;
- ciešāka sadarbība ar speciālistiem.

- iekļaujošāka izglītības vide;
- augstāka izglītības kvalitāte;
- ciešāka sadarbība ar ģimenēm;
- stiprināta institucionālā kapacitāte.

Politikas veidotājiem:

- pierādījumos balstīti priekšlikumi izglītības politikas pilnveidei;
- efektīvāka iekļaujošās izglītības politikas īstenošana;
- ciešāka saskaņa ar Eiropas Savienības prioritātēm;
- ilgtspējīgāka izglītības inovāciju attīstība.

4. Secinājumi

Projekts apliecina, ka iekļaujošs sports var kļūt par nozīmīgu līdzekli bērnu ar autiskā spektra traucējumiem līdzdalības, labbūtības un mācību sasniegumu veicināšanā. Starptautiskā sadarbība, pierādījumos balstīta pedagoģiskā pieeja, pedagogu profesionālā pilnveide un inovatīvu digitālo tehnoloģiju izmantošana kopā veido stabilu pamatu nākotnes izglītības politikai, kas ir iekļaujoša, taisnīga, ilgtspējīga un atbilst visu skolēnu daudzveidīgajām vajadzībām.

Šajā ziņojumā sniegtie ieteikumi ir paredzēti, lai palīdzētu politikas veidotājiem un izglītības nozares pārstāvjiem pārvērst projekta laikā gūto pieredzi ilgtermiņa sistēmiskos risinājumos, kas uzlabos izglītības iespējas gan pašreizējiem, gan nākamajiem bērniem ar autiskā spektra traucējumiem.

1.nodaļa. Pamatinformācija

1.1 Autisma spektra traucējumi un iekļaujoša izglītība

Autiskā spektra traucējumi (AST) ir neiroloģiskās attīstības traucējumi, kas ilgst visu mūžu un izpaužas kā atšķirības sociālajā komunikācijā, sociālajā mijiedarbībā, uzvedībā, interesēs un sensorās informācijas uztverē. Mūsdienīgu zinātniskā izpratne par autismu to raksturo kā plašu spektru, kurā vērojama ievērojama daudzveidība kognitīvo spēju, valodas attīstības, adaptīvo prasmju, sensorās uztveres un nepieciešamā atbalsta ziņā. Tāpēc izglītības sistēmai ir jānodrošina elastīga un individualizēta pieeja, kas balstās uz katra skolēna stiprajām pusēm un vajadzībām, nevis vienotiem risinājumiem visiem.

Pēdējo divdesmit gadu laikā iekļaujošā izglītība ir kļuvusi par vienu no starptautiskās izglītības politikas pamatprincipiem. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, Salamankas deklarācija, UNESCO Rīcības ietvars iekļaujošai izglītībai un Eiropas Savienības stratēģiskie dokumenti uzsver, ka ikvienam skolēnam neatkarīgi no viņa funkcionālajiem traucējumiem ir jābūt iespējai saņemt kvalitatīvu izglītību iekļaujošā vidē. Šajos dokumentos īpaši izcelti pieejamības, vienlīdzības, līdzdalības un nediskriminācijas principi kā pamats izglītības politikas veidošanai un īstenošanai.

Šajā kontekstā bērniem ar autiskā spektra traucējumiem nepietiek tikai ar iespēju atrasties vispārējās vai speciālās izglītības iestādē. Tikpat svarīgi ir nodrošināt viņiem pilnvērtīgu iesaisti mācību procesā, atbilstošu pedagoģisko atbalstu un iespējas attīstīties akadēmiski, sociāli, emocionāli un fiziski. Tādēļ iekļaujošā izglītība nozīmē daudz vairāk nekā tikai skolēna atrašanos klasē – tā paredz pārmaiņas mācību metodēs, mācību satura plānošanā, vērtēšanā, pedagogu profesionālajā pilnveidē, sadarbībā un resursu nodrošināšanā.

Lai gan Eiropā ir panākts būtisks progress iekļaujošās izglītības attīstībā, praksē joprojām pastāv ievērojamas atšķirības. Skolas bieži saskaras ar speciālistu trūkumu, nepietiekamu pedagogu sagatavotību darbam ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem, ierobežotu sadarbību starp izglītības un veselības aprūpes jomu, kā arī nepietiekamu piekļuvi pierādījumos balstītiem mācību resursiem. Īpaši izteikti šie izaicinājumi vērojami sporta jomā, kur sporta skolotāji nereti atzīst, ka viņiem trūkst pārliecības un praktisku zināšanu sporta aktivitāšu pielāgošanā skolēniem ar dažādām attīstības vajadzībām..

1.2 Sports kā pamats iekļaušanai

Sports ieņem nozīmīgu vietu bērna vispusīgā attīstībā. Papildus fiziskās veselības un kustību prasmju pilnveidei regulāras sporta aktivitātes sekmē sociālo mijiedarbību, komunikācijas prasmes, emocionālo pašregulāciju, izpildfunkciju attīstību, sadarbības prasmes, noturību pret grūtībām un pozitīvu pašvērtējumu. Bērniem ar autiskā spektra traucējumiem pārdomāti plānotas sporta nodarbības nodrošina strukturētu, motivējošu un prognozējamu vidi, kas veicina iesaistīšanos un vienlaikus mazina satraukumu, ko var radīt jaunas vai sociāli sarežģītas situācijas.

Pētījumi arvien pārliecinošāk apliecina, ka regulāras fiziskās aktivitātes uzlabo bērnu ar autiskā spektra traucējumiem kustību prasmes, fizisko sagatavotību, uzmanības noturību, adaptīvās prasmes un dzīves

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble kvalitāti. Dalība iekļaujošās sporta nodarbībās rada arī iespējas veidot attiecības ar vienaudžiem, mācīties sadarboties un attīstīt sociālās prasmes, tādējādi sekmējot bērnu pilnvērtīgu iekļaušanos izglītības procesā.

Tomēr šie ieguvumi neveidojas paši no sevis. Lai sporta nodarbības būtu patiesi iekļaujošas, pedagogiem nepieciešamas specializētas zināšanas par sporta aktivitāšu pielāgošanu, sensoro īpatnību izpratni, komunikācijas atbalstu, diferencētu pieeju un tādas mācību vides veidošanu, kas nodrošina ikviena skolēna veiksmīgu līdzdalību. Savukārt skolām nepieciešams atbilstošs aprīkojums, speciālistu atbalsts un institucionāla apņemšanās attīstīt iekļaujošu praksi.

1.3 Inovācijas un digitālās tehnoloģijas iekļaujošajā izglītībā

Tehnoloģiju attīstība pēdējos gados ir kļuvusi par nozīmīgu virzītājspēku iekļaujošās izglītības pilnveidē. Digitālās mācību vides, atbalsta tehnoloģijas, papildinātā realitāte un virtuālās realitātes (VR) risinājumi paver jaunas iespējas pielāgot mācību procesu katra skolēna individuālajām vajadzībām. Bērniem ar autiskā spektra traucējumiem šīs tehnoloģijas var nodrošināt strukturētu, vizuāli pārskatāmu un saistošu mācību vidi, kas atvieglo mācīšanos un vienlaikus mazina kognitīvo un sensoro pārslodzi.

Sporta nodarbībās virtuālās realitātes tehnoloģijas var palīdzēt paaugstināt skolēnu motivāciju, uzlabot uzmanības noturību, veicināt kustību prasmju atkārtotu vingrināšanu un nodrošināt drošu vidi jaunu prasmju apguvei. Mērķtiecīgi integrējot šos risinājumus pedagoģiskajā darbā, tie papildina skolotāja darbu, paplašina mācību iespējas un sekmē aktīvāku skolēnu iesaisti.

Šis Erasmus+ projekts balstās uz jaunākajām zinātniskajām atziņām un piedāvā praktiskus virtuālās realitātes risinājumus, kas īpaši izstrādāti iekļaujoša sporta nodarbībām. Projekta aprobācijas rezultāti partnervalstīs apliecināja, ka vislabākos rezultātus iespējams sasniegt tad, ja tehnoloģijas tiek izmantotas kopā ar pierādījumos balstītām pedagoģiskajām metodēm, pedagogu profesionālo pilnveidi un ciešu starpdisciplināru sadarbību.

1.4 Eiropas izglītības politikas konteksts.

Eiropas izglītības politika arvien lielāku uzmanību pievērš iekļaušanai, inovācijām, digitālajai transformācijai un mūžizglītībai. Tādas iniciatīvas kā **Eiropas Izglītības telpa**, **Digitālās izglītības rīcības plāns** un **Eiropas sociālo tiesību pīlārs** mudina dalībvalstis uzlabot izglītības pieejamību, mazināt nevienlīdzību, stiprināt pedagogu profesionālās kompetences un mērķtiecīgi integrēt digitālās tehnoloģijas mācību procesā.

Programmai **Erasmus+** ir būtiska nozīme šo prioritāšu īstenošanā, jo tā veicina starptautisko sadarbību, izglītības inovācijas un labās prakses apmaiņu. Projekts **"Bērnu ar autiskā spektra traucējumiem atbalsts, izmantojot sportu"** sniedz tiešu ieguldījumu šo mērķu sasniegšanā, izstrādājot praktiskus mācību resursus, stiprinot izglītības iestāžu kapacitāti un sekmējot pierādījumos balstītas izglītības politikas attīstību projekta partnervalstīs.

Šajā ziņojumā izstrādātie politikas ieteikumi ir saskaņoti ar Eiropas izglītības politikas prioritātēm, vienlaikus ņemot vērā Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas izglītības sistēmu īpatnības. To

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
mērķis ir mazināt plaisu starp politikas plānošanu un ikdienas pedagogisko praksi, lai iekļaujošs sports
kļūtu par reāli īstenojamu un pieejamu risinājumu bērniem ar autiskā spektra traucējumiem visā Eiropā.

2.nodaļa. Projekta pārskats

2.1 Ievads

Erasmus+ sadarbības partnerības projekts "**Atbalsts bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sportā**" (projekta Nr. **2024-1-LT01-KA220-SCH-000246848**) tika izstrādāts, lai risinātu pieaugošo nepieciešamību pēc inovatīvām un pierādījumos balstītām pieejām, kas sekmē bērnu ar autiskā spektra traucējumiem (AST) iekļaušanu izglītībā, aktīvu līdzdalību un labbūtību. Lai gan Eiropā ir panākts ievērojams progress iekļaujošās izglītības attīstībā, daudzas skolas joprojām saskaras ar grūtībām nodrošināt kvalitatīvas sporta nodarbības, kas atbilst skolēnu ar AST daudzveidīgajām vajadzībām.

Sports ir būtiska bērna vispusīgas attīstības sastāvdaļa. Tas ne tikai veicina fizisko sagatavotību un veselīgu dzīvesveidu, bet arī rada iespējas attīstīt sociālās prasmes, komunikāciju, emocionālo pašregulāciju, kustību koordināciju, pašapziņu un patstāvību. Bērniem ar autiskā spektra traucējumiem dalība atbilstoši pielāgotās sporta nodarbībās var būtiski sekmēt iekļaušanos izglītības procesā, uzlabot dzīves kvalitāti un veicināt veiksmīgu līdzdalību skolas dzīvē.

Neraugoties uz šiem ieguvumiem, daudzi pedagogi atzīst, ka viņiem trūkst pārliecības un praktisku zināšanu sporta aktivitāšu pielāgošanā bērniem ar autiskā spektra traucējumiem. Skolām bieži nav pieejami specializēti mācību materiāli, pietiekamas profesionālās pilnveides iespējas vai inovatīvas tehnoloģijas, kas palīdzētu nodrošināt patiesi iekļaujošu mācību procesu. Tāpat sadarbība starp skolām, ģimenēm, veselības aprūpes speciālistiem un vietējām kopienām nereti ir nepietiekama, kas samazina īstenoto pasākumu efektivitāti un ilgtspēju.

Lai risinātu šos izaicinājumus, projektā tika apvienota izglītības iestāžu, universitāšu, speciālās izglītības centru un nevalstisko organizāciju pieredze no četrām Eiropas valstīm. Sadarbojoties tika izstrādāti mācību materiāli, aprobēti jauni risinājumi praksē un izvērtēti to rezultāti. Projekta mērķis bija stiprināt pedagogu profesionālās kompetences, ieviest inovatīvus digitālos risinājumus un veicināt ilgtspējīgas pieejas iekļaujoša sporta attīstībai.

2.2 Projekta pamatojums

Projekta pamatā ir pārliecība, ka ikvienam bērnam ir tiesības pilnvērtīgi piedalīties izglītības procesā, tostarp sporta nodarbībās, neatkarīgi no viņa funkcionālajiem traucējumiem vai nepieciešamā atbalsta apjoma. Šis princips balstās starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos, tostarp Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām, UNESCO Iekļaujošās izglītības ietvarā, Salamankas deklarācijā un Eiropas sociālo tiesību pīlārā. Šie dokumenti uzsver, ka iekļaujoša izglītība nozīmē ne tikai bērna atrašanos skolā, bet arī tādas mācību vides veidošanu, kurā ikviens skolēns var aktīvi piedalīties mācību procesā, sasniegt izglītības mērķus un pilnvērtīgi attīstīt savu potenciālu.

Bērniem ar autiskā spektra traucējumiem bieži raksturīgas grūtības komunikācijā, sociālajā mijiedarbībā, sensorajā uztverē, izpildfunkcijās, kustību koordinācijā un uzvedības pašregulācijā. Ja sporta nodarbības netiek pielāgotas šīm vajadzībām, tās var kļūt par šķērsli bērna pilnvērtīgai līdzdalībai. Vienlaikus pētījumi konsekventi apliecina, ka regulāras fiziskās aktivitātes uzlabo kustību prasmes, fizisko sagatavotību,

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble uzmanību, adaptīvās prasmes, emocionālo labbūtību un sociālo līdzdalību bērniem ar autiskā spektra traucējumiem.

Tāpēc projektā sports tika izvēlēts kā nozīmīgs, bet līdz šim nepietiekami izmantots līdzeklis iekļaujošās izglītības stiprināšanai. Apvienojot pierādījumus balstītas pedagoģiskās pieejas ar inovatīvām tehnoloģijām, īpaši virtuālo realitāti (VR), projekta partneri izstrādāja praktiskus risinājumus, kas atbalsta gan skolotājus, gan skolēnus ikdienas darbā.

Vēl viens būtisks projekta priekšnoteikums bija izpratne, ka līdzīgi izaicinājumi vērojami daudzās Eiropas valstīs. Lai gan atšķiras izglītības sistēmas, tiesiskais regulējums un pieejamie resursi, skolas bieži sastopas ar vienādām grūtībām, īstenojot iekļaujošu sportu. Tāpēc starptautiskā sadarbība sniedza iespēju apmainīties ar labo praksi, salīdzināt dažādas pieejas un kopīgi izstrādāt risinājumus, kurus iespējams izmantot dažādos izglītības kontekstos.

2.3 Projekta partnerība

Projektā sadarbojās sešas organizācijas, kas pārstāv dažādas kompetences izglītības, speciālās izglītības, autisma atbalsta, pedagogu profesionālās pilnveides un pētniecības jomā.

Projekta partnerība:

- **Kauņas Prano Daunio izglītības centrs** (Lietuva) – projekta koordinators;
- **Čukurovas Universitāte** (Turcija);
- **Maķedonijas Zinātniskā autisma biedrība** (Ziemeļmaķedonija);
- **Multi Act STDD** (Turcija);
- **Rēzeknes pamatskola – attīstības centrs** (Latvija);
- **Valmieras Gaujas krasta vidusskola – attīstības centrs** (Latvija).

Viena no projekta lielākajām priekšrocībām bija partnerības daudzveidība. Tā apvienoja akadēmiskās zināšanas, praktisku pieredzi skolās, pedagogu izglītību, autisma jomas ekspertīzi, pētniecību un ikdienas darbu ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem. Šāda starpdisciplināra sadarbība ļāva izstrādāt mācību materiālus, kas ir gan zinātniski pamatoti, gan praktiski izmantojami ikdienas darbā.

Katrs partneris sniedza ieguldījumu atbilstoši savai kompetencei un aktīvi iesaistījās visos projekta posmos – vajadzību izvērtēšanā, mācību programmas izstrādē, materiālu sagatavošanā, aprobācijā, rezultātu izplatīšanā, izvērtēšanā un politikas ieteikumu izstrādē.

2.4. Projekta mērķi

Projekta vispārējais mērķis bija uzlabot bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iekļaušanos izglītības procesā, izmantojot inovatīvas pieejas sporta nodarbībās.

Lai sasniegtu šo mērķi, projektā tika izvirzīti šādi specifiskie uzdevumi:

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble pilnveidot pedagogu kompetences iekļaujoša sporta īstenošanā;
- izstrādāt praktiskus mācību materiālus, balstoties uz jaunākajām zinātniskajām atziņām;
- veicināt iekļaujošas mācību metodes, kas atbilst skolēnu daudzveidīgajām vajadzībām;
- integrēt virtuālās realitātes (VR) tehnoloģijas sporta nodarbībās;
- palielināt bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iesaisti un motivāciju;
- stiprināt sadarbību starp pedagogiem, ģimenēm, terapeitiem un izglītības iestādēm;
- veicināt labās prakses apmaiņu Eiropas līmenī;
- sekmēt izpratni par iekļaujošu izglītību izglītības nozares pārstāvju vidū;
- stiprināt izglītības iestāžu kapacitāti inovatīvu mācību pieeju ieviešanā;
- izstrādāt pierādījumos balstītus politikas ieteikumus ilgtermiņa pārmaiņu veicināšanai izglītības jomā.

Visi projekta mērķi bija cieši saistīti ar Erasmus+ programmas prioritātēm – iekļaušanu un daudzveidību, digitālo transformāciju, inovācijām, pedagogu profesionālo pilnveidi un Eiropas sadarbības stiprināšanu.

2.5. Projekta aktivitātes

Projektā tika īstenots savstarpēji saistītu aktivitāšu kopums, kas nodrošināja gan augstu izstrādāto materiālu kvalitāti, gan projekta rezultātu ilgspēju.

Vajadzību izvērtēšana

Projekta sākumā katrā partnervalstī tika analizēta esošā situācija – pedagogu vajadzības, izmantotās mācību pieejas, pieejamie resursi un galvenie izaicinājumi, kas saistīti ar iekļaujoša sporta īstenošanu. Šī analīze kalpoja par pamatu visu turpmāko projekta rezultātu izstrādei.

Mācību materiālu izstrāde

Balstoties uz zinātnisko literatūru, līdzšinējo labo praksi un konsultācijām ar iesaistītajām pusēm, projekta partneri izstrādāja visaptverošu **Skolotāja rokasgrāmatu**, kas veltīta iekļaujošam sportam bērniem ar autiskā spektra traucējumiem.

Šajos materiālos sniegti praktiski ieteikumi sporta aktivitāšu pielāgošanai, sensoro vajadzību izpratnei, komunikācijas veicināšanai, skolēnu savstarpējās sadarbības sekmēšanai un individualizētu mācību pieeju izmantošanai.

Virtuālās realitātes lietotņu izstrāde

Viens no projekta nozīmīgākajiem sasniegumiem bija četru izglītojošu virtuālās realitātes (VR) lietotņu izstrāde, kas paredzētas bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iesaistei sporta nodarbībās.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Šīs lietotnes nodrošina strukturētu, drošu un motivējošu vidi, kurā skolēni var attīstīt kustību prasmes, uzlabot uzmanības noturību un pakāpeniski iesaistīties sporta aktivitātēs. To mērķis nav aizstāt skolotāju, bet gan papildināt pedagogisko darbu un radīt plašākas iespējas individualizēt mācību procesu.

Pedagogu profesionālā pilnveide

Pedagogu profesionālā pilnveide bija viena no projekta centrālajām aktivitātēm. Skolotāji, speciālisti un citi izglītības jomas profesionāļi piedalījās starptautiskās mācībās, kurās pilnveidoja zināšanas par iekļaujošām mācību metodēm, darbu ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem un virtuālās realitātes izmantošanu sporta nodarbībās.

Šīs mācības deva iespēju dalīties profesionālajā pieredzē ar kolēģiem no citām valstīm, vienlaikus stiprinot pedagogu pārliecību par spēju ikdienas darbā izmantot inovatīvas mācību pieejas.

Projekta materiālu aprobācija

Projektā izstrādātie mācību materiāli tika aprobēti partneru skolās un citās izglītības iestādēs. Pedagogi savā ikdienas darbā izmantoja izstrādāto mācību programmu, metodiskos materiālus un virtuālās realitātes (VR) lietotnes, vienlaikus sistemātiski dokumentējot savu pieredzi, novērojumus un iegūtos rezultātus.

Aprobācijas process sniedza vērtīgu informāciju par izstrādāto materiālu praktisko izmantojamību, pieejamību, efektivitāti, pedagogu apmierinātību un skolēnu iesaisti sporta nodarbībās.

Projekta rezultātu izplatīšana

Visā projekta īstenošanas laikā partneri organizēja nacionālos un starptautiskos projekta rezultātu izplatīšanas pasākumus, kuros piedalījās pedagogi, izglītības iestāžu vadītāji, politikas veidotāji, pētnieki, terapeiti, vecāki un nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Šo pasākumu mērķis bija ne tikai iepazīstināt ar projekta rezultātiem, bet arī rosināt diskusijas par iekļaujošu izglītību, izglītības inovācijām un turpmāko izglītības politikas attīstību Eiropā.

Sadarbības tīkla veidošana

Projekta laikā īpaša uzmanība tika pievērsta ilgtspējīga sadarbības tīkla izveidei, apvienojot izglītības iestādes, augstskolas, nevalstiskās organizācijas, veselības aprūpes speciālistus, ģimenes un politikas veidotājus.

Plānots, ka šis sadarbības tīkls turpinās darboties arī pēc projekta noslēguma, sekmējot pieredzes apmaiņu, kopīgu iniciatīvu īstenošanu un jaunu sadarbības projektu attīstību.

2.6 Projekta rezultāti

Projektā tika izstrādāti vairāki nozīmīgi intelektuālie un praktiskie rezultāti, kas kopumā veido vienotu sistēmu iekļaujoša sporta attīstībai.

Galvenie projekta rezultāti:

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- Skolotāja rokasgrāmata iekļaujoša sporta īstenošanai;
- četras interaktīvas virtuālās realitātes (VR) lietotnes;
- aprobācijas ziņojumi;
- izvērtēšanas ziņojumi;
- projekta rezultātu izplatīšanas materiāli;
- Politikas ieteikumu ziņojums;
- digitālie mācību resursi;
- labās prakses piemēri skolām.

Kopumā šie materiāli nodrošina pedagogiem praktiskus rīkus, kas palīdz plānot, īstenot un izvērtēt iekļaujoša sporta nodarbības bērniem ar autiskā spektra traucējumiem.

2.7 Projekta inovatīvie aspekti

Projektu no daudziem citiem izglītības projektiem atšķir vairāki būtiski aspekti.

Pirmkārt, tajā zinātniskā pētniecība tika cieši sasaistīta ar praktisko darbu skolās. Izstrādātie materiāli netika veidoti tikai teorētiskām vajadzībām – tie tika aprobēti reālā izglītības vidē, iesaistot pedagogus, skolēnus, vecākus un dažādu jomu speciālistus.

Otrkārt, projektā sporta nodarbībās tika integrētas virtuālās realitātes tehnoloģijas. Lai gan digitālie risinājumi izglītībā kļūst arvien izplatītāki, salīdzinoši maz projektu līdz šim ir izmantojuši virtuālo realitāti tieši bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iesaistei sporta aktivitātēs.

Treškārt, projektā tika īstenota starpdisciplināra pieeja, kurā sadarbojās pedagogi, pētnieki, terapeiti, psihologi, speciālās izglītības speciālisti un autismu jomas organizācijas. Tas nodrošināja, ka izstrādātie materiāli balstās gan zinātniskajos pētījumos, gan praktiskajā pieredzē.

Visbeidzot, starptautiskā partnerība deva iespēju salīdzināt dažādu valstu pieredzi, pārņemt veiksmīgus risinājumus un pielāgot tos atšķirīgām izglītības sistēmām un normatīvajam regulējumam.

2.8 Izvērtēšana un kvalitātes nodrošināšana

Kvalitātes nodrošināšana bija neatņemama projekta sastāvdaļa visā tā īstenošanas laikā. Visus izstrādātos mācību materiālus pirms to galīgās apstiprināšanas regulāri izvērtēja projekta partneri, ārējie eksperti, pedagogi un citas iesaistītās puses. Šāda pieeja nodrošināja, ka projekta rezultāti ir kvalitatīvi, praktiski izmantojami un atbilst mērķgrupu vajadzībām.

Aprobācijas laikā tika iegūti gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi dati par izstrādāto materiālu efektivitāti, lietojamību, pieejamību un atbilstību praksē. Pedagogu, vecāku un citu izglītības jomas speciālistu sniegtās atsauksmes tika izmantotas, lai pilnveidotu projekta materiālus pirms to galīgās versijas sagatavošanas.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Izvērtēšanas procesā tika analizēta arī projekta plašākā ietekme – pedagogu profesionālās kompetences, skolēnu iesaiste, iesaistīto pušu apmierinātība, projekta rezultātu izplatīšanas efektivitāte un izglītības iestāžu kapacitātes stiprināšana. Tieši šie rezultāti veido pamatu šajā ziņojumā ietvertajiem politikas ieteikumiem.

2.9 Ieguldījums Eiropas izglītības prioritāšu īstenošanā

Projekts sniedz būtisku ieguldījumu vairāku Eiropas izglītības politikas prioritāšu īstenošanā.

Veicinot iekļaujošu izglītību, projekts atbalsta **Eiropas Izglītības telpas** mērķi nodrošināt visiem skolēniem vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai izglītībai. Savukārt virtuālās realitātes un citu digitālo mācību risinājumu izmantošana palīdz īstenot **Digitālās izglītības rīcības plāna** mērķus, sekmējot jēgpilnu inovāciju ieviešanu izglītībā un pedagogu digitālo kompetenču pilnveidi.

Projekts ir cieši saistīts arī ar Erasmus+ programmas prioritātēm – iekļaušanu un daudzveidību, līdzdalību demokrātiskajā sabiedrībā, digitālo transformāciju un ilgtspējīgu attīstību. Projekta ietvaros izstrādātie atvērtie mācību resursi ļauj skolām dažādās Eiropas valstīs tos pielāgot savām vajadzībām un izmantot arī pēc projekta noslēguma.

Vienlaikus projekts veicina arī **Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības mērķa Nr. 4** īstenošanu, kas paredz nodrošināt iekļaujošu, kvalitatīvu izglītību un mūžizglītības iespējas ikvienam.

2.10 Ilgtspējība un nākotnes perspektīvas.

Lai gan Erasmus+ projektam ir noteikts īstenošanas periods, tā nozīme sniedzas daudz tālāk par projekta oficiālo noslēgumu. Tāpēc ilgtspēja jau no paša sākuma bija viens no projekta pamatprincipiem.

Skolotāja rokasgrāmata, virtuālās realitātes lietotnes un citi projekta laikā izstrādātie materiāli ir paredzēti ilgstošai izmantošanai skolās, pedagogu profesionālās pilnveides programmās un citās izglītības iniciatīvās. Savukārt projekta laikā izveidotais sadarbības tīkls nodrošina stabilu pamatu turpmākai sadarbībai, pētniecībai, pieredzes apmaiņai un jaunu inovāciju attīstībai.

Viens no projekta nozīmīgākajiem ilgtspējas rezultātiem ir šis Politikas ieteikumu ziņojums. Tajā projekta laikā gūtā pieredze pārvērsta praktiskos, pierādījumos balstītos ieteikumos, kuru mērķis ir sekmēt ilgtermiņa pārmaiņas izglītības praksē un izglītības politikā gan partnervalstīs, gan plašākā Eiropas mērogā.

Projekta pieredze apliecina, ka ilgtspējīgas pārmaiņas iekļaujošajā izglītībā nav iespējamās tikai ar atsevišķām iniciatīvām. Tām nepieciešama ilgtermiņa sadarbība starp politikas veidotājiem, izglītības iestādēm, augstskolām, pētniekiem, pedagogiem, ģimenēm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Tieši šāda daudzpusīga sadarbība ir projekta lielākā vērtība un pamats turpmākai attīstībai.

Projekts "Atbalsts bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sportā" piedāvā praktisku piemēru tam, kā Eiropas valstu sadarbība var sekmēt iekļaujošas izglītības attīstību un uzlabot bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iespējas pilnvērtīgi mācīties, attīstīties un iesaistīties skolas dzīvē.

3. nodaļa. Nacionālais konteksts (Lietuva, Latvija, Turcija, Ziemeļmaķedonija)

3.1 Lietuva

3.1.1 Valsts izglītības sistēma

Lietuva ir izveidojusi visaptverošu izglītības sistēmu, kas balstīta uz vienlīdzības, pieejamības un mūžizglītības principiem. Sistēmas pamatā galvenokārt ir Lietuvas Republikas Izglītības likums, kura mērķis ir nodrošināt kvalitatīvas izglītības iespējas visiem izglītojamajiem, vienlaikus veicinot iekļaušanu, vienlīdzīgu līdzdalību un cieņu pret dažādību. Izglītība ir obligāta līdz 16 gadu vecumam, un tā ietver pirmsskolas, sākumskolas, pamatskolas, vidējās, profesionālās un augstākās izglītības līmeņus.

Pēdējo divu desmitgažu laikā Lietuva ir īstenojusi būtiskas reformas, lai saskaņotu izglītības politiku ar Eiropas Savienības prioritātēm un starptautiskajiem cilvēktiesību principiem, īpaši tiem, kas veicina iekļaujošu izglītību. Izglītības, zinātnes un sporta ministrijai ir galvenā loma valsts izglītības politikas izstrādē, mācību satura standartu noteikšanā, pedagogu profesionālās pilnveides koordinēšanā un izglītības iestāžu kvalitātes nodrošināšanā.

Iekļaujoša izglītība ir kļuvusi par vienu no galvenajām Lietuvas izglītības reformas prioritātēm. Skolām arvien vairāk tiek izvirzīta prasība nodrošināt uz izglītojamo vērstu mācību vidi, kurā tiek atzītas individuālās atšķirības un nodrošināta jēgpilna līdzdalība visiem skolēniem, tostarp skolēniem ar invaliditāti un speciālām izglītības vajadzībām. Izglītības atbalsta pakalpojumi pakāpeniski tiek stiprināti, attīstot starpdisciplināras komandas, kurās darbojas psihologi, runas un valodas terapeiti, speciālie pedagogi, sociālie pedagogi un citi speciālisti, kuri sadarbojas ar klašu pedagogiem.

Lai gan Lietuva ir panākusi ievērojamu progresu iekļaujošas izglītības stiprināšanā, tās īstenošana dažādās pašvaldībās un skolās atšķiras atkarībā no pieejamajiem resursiem, speciālistu pieejamības, infrastruktūras un vietējās kapacitātes. Īpaši lauku skolās bieži ir lielāki izaicinājumi saistībā ar piekļuvi specializētiem pakalpojumiem un profesionālam atbalstam.

Kopumā Lietuva demonstrē spēcīgu apņemšanos veidot iekļaujošu izglītību, ko atbalsta pastāvīgi ieguldījumi pedagogu izglītībā, mācību satura attīstībā, digitālajās inovācijās un starptautiskajā sadarbībā, izmantojot tādas Eiropas programmas kā Erasmus+.

3.1.2 Iekļaujošas izglītības politika un tiesiskais regulējums

Lietuva ir izveidojusi stabilu normatīvo ietvaru, kas atbalsta iekļaujošu izglītību. Valsts izglītības politika balstās uz konstitucionālajiem principiem, kas garantē vienlīdzīgu piekļuvi izglītībai, un to stiprina Izglītības likums, kas atzīst katra izglītojamā tiesības saņemt izglītību atbilstoši individuālajām spējām un izglītības vajadzībām.

Lietuva ir Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCRPD) dalībvalsts un ir iekļāvusi tās principus nacionālajā izglītības likumdošanā. Valsts politika arvien vairāk

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
uzsver pāreju no nošķirtiem izglītības modeļiem uz iekļaujošu izglītību, nodrošinot, ka bērni ar invaliditāti var mācīties kopā ar vienaudžiem, ja tiek nodrošināts atbilstošs atbalsts.

Jaunākās izglītības reformas ir nostiprinājušas prasības skolām nodrošināt individuālu izglītības plānošanu, saprātīgus pielāgojumus, daudznozaru izvērtēšanu un personalizētu izglītības atbalstu. Pašvaldību pedagoģiski psiholoģiskajiem dienestiem ir nozīmīga loma bērnu izglītības vajadzību izvērtēšanā un atbilstošu atbalsta pasākumu ieteikšanā.

Valsts mācību satura reformas ir veicinājušas arī lielāku elastību mācību metodēs, diferencētu mācīšanu un uz kompetencēm balstītu mācību procesu. Skolām ir jāpielāgo mācību vide, mācību materiāli, vērtēšanas procedūras un mācību stratēģijas, lai tās atbilstu dažādu izglītojamo vajadzībām.

Pedagogu profesionālā pilnveide ir kļuvusi par būtisku Lietuvas iekļaujošas izglītības stratēģijas sastāvdaļu. Nepārtrauktas mācīšanās iespējas arvien vairāk tiek nodrošinātas universitātēs, izglītības centros un ar Eiropas finansējumu atbalstītos projektos, tomēr joprojām nepieciešama turpmāka attīstība, īpaši attiecībā uz autismam specifiskām izglītības pieejām.

Neraugoties uz šiem pozitīvajiem sasniegumiem, joprojām pastāv izaicinājumi, lai nodrošinātu konsekventu iekļaujošas izglītības īstenošanu visā valstī. Pieejamo resursu, speciālistu atbalsta, pedagogu sagatavotības un finansiālo iespēju atšķirības joprojām ietekmē izglītības kvalitāti, ko saņem skolēni ar AST.

3.1.3 Autisma spektra traucējumi izglītības kontekstā

Autiskā spektra traucējumu izplatība Lietuvā ir pastāvīgi pieaugusi, atspoguļojot starptautiskās tendences, kas saistītas ar labāku izpratni, agrāku diagnostiku un paplašinātiem diagnostikas pakalpojumiem. Pieaugot bērnu ar AST skaitam, kuri apmeklē vispārējās izglītības iestādes, skolām pieaug nepieciešamība pēc specializēta izglītības atbalsta un uz pierādījumiem balstītām mācību pieejām.

Bērniem ar AST ir ļoti atšķirīgi izglītības profili. Atšķirības komunikācijā, sociālajā mijiedarbībā, izpildfunkcijās, sensorajā uztverē, uzvedības regulācijā un motorajā attīstībā prasa individuālu izglītības plānošanu, nevis standartizētas mācību pieejas. Lietuvas izglītības politika atzīst šo dažādību un arvien vairāk veicina personalizētu mācīšanos, ko atbalsta starpdisciplināra sadarbība.

No pedagogiem tiek sagaidīts, ka viņi cieši sadarbosies ar speciālajiem pedagogiem, psihologiem, runas un valodas terapeitiem, vecākiem un citiem speciālistiem, lai izstrādātu individuālus izglītības plānus, kas atbilst katra izglītojamā stiprajām pusēm un atbalsta vajadzībām. Tomēr piekļuve speciālistu pakalpojumiem dažādās pašvaldībās būtiski atšķiras, radot nevienlīdzību izglītības nodrošināšanā.

Lietuvā veiktie pētījumi ir noteikuši vairākas prioritārās jomas, lai uzlabotu skolēnu ar AST izglītības rezultātus. Tās ietver pedagogu kompetenču stiprināšanu, speciālistu pieejamības palielināšanu, uz pierādījumiem balstītu intervenču veicināšanu, ģimeņu un skolu sadarbības stiprināšanu, kā arī piekļuves uzlabojumus pielāgotiem mācību resursiem.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Pieaugoša sabiedrības izpratne ir veicinājusi lielāku neirodaudzveidības pieņemšanu izglītības vidē. Tomēr atsevišķos gadījumos nepareizi priekšstatī par autismu joprojām ietekmē izglītības praksi, uzsverot nepārtrauktas profesionālās pilnveides un sabiedrības izglītošanas nozīmi.

3.1.4 Sports un iekļaušana

Sports ieņem svarīgu vietu Lietuvas nacionālajā mācību programmā, veicinot ne tikai fizisko veselību, bet arī sociālo, emocionālo un kognitīvo attīstību. Izglītības politika arvien vairāk atzīst fiziskās aktivitātes kā būtisku bērnu vispārējās labklājības un veselīga dzīvesveida sastāvdaļu.

Audzēkņiem ar AST dalība sportā piedāvā unikālas iespējas uzlabot motoro koordināciju, fizisko sagatavotību, komunikāciju, vienaudžu mijiedarbību, emocionālo regulāciju un pašapziņu. Strukturētas fiziskās aktivitātes var arī atbalstīt uzmanību, uzvedības regulēšanu un adaptīvu darbību, tādējādi papildinot plašākus izglītības mērķus.

Neraugoties uz šiem atzītajiem ieguvumiem, daudzi pedagogi norāda uz neskaidrību par piemērotākajiem pielāgojumiem skolēniem ar AST fiziskās izglītības nodarbību laikā. Būtiskākie izaicinājumi ir sensorās jutības pārvaldīšana, komandu aktivitāšu pielāgošana, komunikācijas atbalstīšana, skolēnu iesaistes uzturēšana un dažādu kustību spēju atšķirību ņemšana vērā jauktās klasēs.

Erasmus+ projekts pievērsās šīm vajadzībām, izstrādājot praktiskus resursus, kas īpaši paredzēti iekļaujošai fiziskajai izglītībai. Pedagogu rokasgrāmata piedāvā uz pierādījumiem balstītas stratēģijas aktivitāšu pielāgošanai, iekļaujošas mācību vides organizēšanai, pozitīvas uzvedības atbalstam un skolēnu ar AST līdzdalības veicināšanai.

Projektā tika ieviestas arī inovatīvas virtuālās realitātes (VR) lietojumprogrammas, kas papildina tradicionālo fizisko izglītību. Šie digitālie rīki nodrošina strukturētu un motivējošu mācību vidi, kurā skolēni var trenēt kustību prasmes, uzlabot uzmanību un piedalīties savā tempā pirms iesaistīšanās grupu fiziskajās aktivitātēs.

Pedagogi, kuri piedalījās pilotēšanas aktivitātēs, norādīja, ka praktisku vadlīniju un inovatīvu tehnoloģiju kombinācija palielināja viņu pārliecību par iekļaujošas fiziskās izglītības īstenošanu, vienlaikus uzlabojot skolēnu motivāciju un līdzdalību.

3.1.5 Projekta laikā identificētie izaicinājumi

Projekta īstenošana atklāja vairākus izaicinājumus, kas ietekmē veiksmīgu iekļaujoša sporta īstenošanu Lietuvā.

Viens no nozīmīgākajiem izaicinājumiem bija pedagogu sagatavotība. Lai gan pedagogi izrāda apņemšanos īstenot iekļaujošu izglītību, daudzi norādīja uz ierobežotu sagatavotību sākotnējā vai tālākizglītībā, īpaši attiecībā uz autismu un pielāgotu sporta izglītību. Profesionālās pilnveides iespējas dažādos reģionos joprojām ir nevienmērīgi pieejamas.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Arī speciālistu atbalsta pieejamība dažādās skolās būtiski atšķiras. Kamēr lielākos pilsētu centros bieži darbojas starpdisciplināras komandas, mazākās pašvaldībās var trūkt psihologu, ergoterapeitu, fizioterapeitu un autisma speciālistu, tādējādi ierobežojot pedagogiem pieejamo atbalstu.

Resursu pieejamība ir vēl viens būtisks izaicinājums. Skolas būtiski atšķiras pēc piekļuves pielāgotam aprīkojumam, sensorajiem materiāliem, asistīvajām tehnoloģijām un digitālajiem izglītības resursiem. Finanšiālie ierobežojumi bieži ietekmē skolu iespējas ieviest inovatīvas mācību metodes.

Pedagogi norādīja arī uz laika trūkumu, kas saistīts ar individuālu izglītības plānošanu un sadarbību starp profesionāļiem. Efektīvai iekļaušanai nepieciešama regulāra saziņa starp pedagogiem, speciālistiem, vecākiem un skolas vadību, tomēr daudzās skolās iespējas starpdisciplinārai plānošanai joprojām ir ierobežotas.

Visbeidzot, lai gan digitālās inovācijas arvien vairāk tiek veicinātas Lietuvas izglītībā, piekļuve virtuālās realitātes tehnoloģijām un pedagogu pārliecība par to izmantošanu izglītībā ārpus pilotprojektiem joprojām ir ierobežota.

3.1.6 Labā prakse un projektu ieguldījums

Erasmus+ projekts radīja vairākus labās prakses piemērus, kas apliecina iespējas stiprināt iekļaujoša sporta attīstību Lietuvā.

Pedagogu rokasgrāmatas izstrāde nodrošināja pedagogiem praktiskus, uz pierādījumiem balstītus resursus, kurus iespējams integrēt ikdienas mācību praksē. Pedagogi īpaši novērtēja skaidras metodiskās vadlīnijas, pielāgojamus aktivitāšu piemērus un uzsvāru uz individualizētu izglītības plānošanu.

Virtuālās realitātes lietojumprogrammu ieviešana bija nozīmīgs inovatīvs ieguldījums iekļaujošā izglītībā. Pilotēšana parādīja, ka VR var palielināt skolēnu motivāciju, uzlabot uzmanības noturību, mazināt ar nepazīstamām aktivitātēm saistītu trauksmi un nodrošināt strukturētas iespējas motorisko prasmju praktizēšanai.

Starptautiskās personāla apmācības nodrošināja Lietuvas pedagogiem iespēju apmainīties ar profesionālo pieredzi ar kolēģiem no Latvijas, Turcijas un Maķedonijas. Dalībnieki norādīja uz lielāku pārliecību par iekļaujošu mācību stratēģiju īstenošanu un plašāku izpratni par Eiropas pieejām izglītībā bērniem ar autismu.

Projekts arī stiprināja sadarbību starp skolām, universitātēm, autisma organizācijām un izglītības institūcijām. Šī starpdisciplinārā sadarbība veicināja visaptverošāku izglītības plānošanu un sekmēja labās prakses izplatīšanu ārpus projekta dalīborganizācijām.

Iespējams, pats nozīmīgākais projekta secinājums bija tas, ka tehnoloģiskās inovācijas ir visefektīvākās, ja tās tiek integrētas uz pierādījumiem balstītā pedagoģijā, nevis uzskatītas par neatkarīgu izglītības risinājumu. Pedagogi konsekventi uzsvēra, ka VR lietojumprogrammas papildina, nevis aizstāj profesionālu pedagoga izvērtējumu un kvalitatīvu mācību procesu.

3.1.7 Turpmākie attīstības virzieni un ietekme uz izglītības politiku

Projekta laikā gūtā pieredze norāda uz vairākām prioritātēm turpmākai iekļaujoša sporta attīstībai Lietuvā.

Pirmkārt, būtiski ir nodrošināt ilgtermiņa ieguldījumus pedagogu profesionālajā pilnveidē. Valsts līmeņa apmācību programmās būtu jāiekļauj visaptveroši moduļi par autismu, iekļaujošu pedagogiju, pielāgotu sportu, sensorās uztveres īpatnībām, komunikācijas stratēģijām un inovatīvu tehnoloģiju izmantošanu izglītībā.

Otrkārt, nepieciešami lielāki ieguldījumi, lai stiprinātu starpdisciplināras atbalsta sistēmas skolās. Plašāka piekļuve psihologiem, speciālajiem pedagogiem, ergoterapeitiem, fizioterapeitiem un runas un valodas terapeitiem uzlabotu skolēnu ar AST izglītības rezultātus un vienlaikus sniegtu atbalstu klašu pedagogiem.

Treškārt, nacionālajai izglītības politikai būtu jāveicina plašāka uz pierādījumiem balstītu digitālo tehnoloģiju, tostarp virtuālās realitātes, izmantošana, nodrošinot atbilstošu infrastruktūru, tehnisko atbalstu un pedagogiskās vadlīnijas. Digitālajām inovācijām jābūt cieši integrētām uz izglītojamo vērstā mācību procesā.

Ceturtkārt, ciešākai sadarbībai starp skolām, universitātēm, veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem, autisma organizācijām un ģimenēm jābūt neatņemamai iekļaujošas izglītības politikas sastāvdaļai. Ilgtspējīgas partnerības veicina zināšanu apmaiņu, uzlabo atbalsta nepārtrauktību un sekmē konsekventu izglītības plānošanu dažādās vidēs.

Visbeidzot, projekta rezultāti uzsver turpmākas dalības nozīmi Eiropas sadarbības iniciatīvās. Erasmus+ projekti nodrošina vērtīgas iespējas pieredzes apmaiņai, inovatīvu izglītības resursu izstrādei un starptautisko tīklu stiprināšanai, kas veicina ilgtermiņa uzlabojumus iekļaujošā izglītībā.

Balstoties uz projekta laikā iegūto pieredzi un pierādījumiem, Lietuva ir labi pozicionēta, lai turpinātu stiprināt savu iekļaujošās izglītības sistēmu un nodrošinātu bērniem ar autiskā spektra traucējumiem vienlīdzīgas iespējas piedalīties, mācīties un attīstīties kvalitatīvās sporta programmās. Šie centieni veicinās ne tikai labākus izglītības rezultātus, bet arī plašākus sabiedrības mērķus — iekļaušanu, līdzdalību un vienlīdzīgas iespējas visiem izglītojamajiem.

3.2 Latvija

3.2.1 Valsts izglītības sistēma

Latvija ir izveidojusi visaptverošu izglītības sistēmu, kas balstīta uz vienlīdzības, pieejamības, kvalitātes un mūžizglītības principiem. Izglītības politiku koordinē Izglītības un zinātnes ministrija, un tās pamatā ir nacionālie normatīvie akti, kas veicina vienlīdzīgas izglītības iespējas visiem izglītojamajiem. Pēdējo desmitgažu laikā Latvija ir īstenojusi būtiskas izglītības reformas, kuru mērķis ir modernizēt mācību saturu, uzlabot mācību kvalitāti un stiprināt iekļaujošu izglītību atbilstoši Eiropas Savienības prioritātēm un starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem.

Latvijas izglītības sistēma ietver pirmsskolas izglītību, pamatzglītību, vidējo izglītību, profesionālo izglītību, augstāko izglītību un pieaugušo izglītību. Pamatizglītība ir obligāta, un tās mērķis ir nodrošināt

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble visiem bērniem zināšanas, kompetences un prasmes, kas nepieciešamas turpmākai izglītībai un aktīvai līdzdalībai sabiedrībā. Jaunākās mācību satura reformas ir ieviesušas uz kompetencēm balstītu pieeju, kas veicina uz skolēnu vērstu mācīšanos, starpdisciplināru mācību procesu, kritisko domāšanu un aktīvu līdzdalību.

Iekļaujoša izglītība ir kļuvusi par vienu no galvenajiem Latvijas izglītības politikas mērķiem. Valsts pakāpeniski pāriet no pārsvarā nošķirta izglītības modeļa uz lielāku skolēnu ar speciālām izglītības vajadzībām iekļaušanu vispārējās izglītības iestādēs, vienlaikus saglabājot specializētas izglītības iestādes skolēniem, kuriem nepieciešams intensīvāks atbalsts. Šī pāreja apliecina Latvijas apņemšanos nodrošināt vienlīdzīgas izglītības iespējas, vienlaikus atzīstot katra izglītojamā individuālās vajadzības.

Speciālās izglītības skolas un attīstības centri turpina ieņemt nozīmīgu vietu Latvijas izglītības sistēmā, nodrošinot specializētas zināšanas, profesionālu atbalstu un metodisko palīdzību vispārējās izglītības iestādēm. Rēzeknes pamatskolas – attīstības centra un Valmieras Gaujas krasta vidusskolas – attīstības centra dalība šajā Erasmus+ projektā apliecina šo institūciju nozīmīgo ieguldījumu inovatīvu izglītības praksi izstrādē un izplatīšanā bērniem ar autiskā spektra traucējumiem (AST).

Lai gan Latvija ir panākusi ievērojamu progresu iekļaujošas izglītības stiprināšanā, starp pašvaldībām joprojām pastāv atšķirības speciālistu pakalpojumu pieejamībā, pedagogu profesionālās pilnveides iespējās, izglītības resursu nodrošinājumā un tehnoloģiskajā infrastruktūrā. Nepārtraukti ieguldījumi profesionālajā pilnveidē un starpnozaru sadarbībā joprojām ir būtiski, lai nodrošinātu vienotu iekļaujošas izglītības īstenošanu visā valstī.

3.2.2 Politikas un normatīvais ietvars iekļaujošai izglītībai

Latvijas normatīvais ietvars nodrošina stabilu pamatu iekļaujošai izglītībai un vienlīdzīgai piekļuvei izglītības iespējām. Izglītības likums un Vispārējās izglītības likums nosaka ikviena bērna tiesības saņemt izglītību atbilstoši individuālajām vajadzībām un spējām. Valsts izglītības politika veicina vienlīdzīgu līdzdalību, nediskrimināciju un personalizētu izglītības atbalstu izglītojamajiem ar invaliditāti un speciālām izglītības vajadzībām.

Latvija ir ratificējusi Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCRPD) un tās principus ir iekļāvusi nacionālajā likumdošanā un izglītības politikā. Iekļaujoša izglītība tiek atzīta par būtisku izglītības kvalitātes elementu, kas prasa skolām nodrošināt saprātīgus pielāgojumus, pielāgotas mācību metodes un atbilstošus atbalsta pakalpojumus, lai nodrošinātu visu izglītojamo jēgpilnu līdzdalību.

Nacionālajā attīstības plānā un secīgos izglītības politikas dokumentos uzsvērta nepieciešamība stiprināt iekļaujošu izglītību, īstenojot mācību satura reformas, pedagogu profesionālo pilnveidi, uzlabojot pieejamību un veicinot sadarbību starp izglītības iestādēm, ģimenēm, veselības aprūpes un sociālajiem pakalpojumiem. Skolas tiek mudinātas izstrādāt individuālus izglītības plānus, diferencēt mācību procesu un izmantot uz pierādījumiem balstītas mācību stratēģijas, kas atbilst skolēnu ar speciālām izglītības vajadzībām dažādajiem mācīšanās profiliem.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble

Izglītības atbalstu nodrošina starpdisciplināras komandas, kurās var būt psihologi, runas un valodas terapeiti, speciālie pedagogi, sociālie pedagogi un citi speciālisti. Tomēr šo pakalpojumu pieejamība dažādās pašvaldībās atšķiras, un mazākām skolām bieži ir lielāki izaicinājumi piesaistīt nepieciešamos speciālistus.

Latvija ir ieguldījusi arī izglītības digitalizācijā, atzīstot izglītības tehnoloģiju pieaugošo nozīmi iekļaujošas mācību vides atbalstīšanā. Valsts iniciatīvas veicina digitālo resursu integrēšanu mācību procesā un pedagogu digitālo kompetenču stiprināšanu. Tomēr praktiskā īstenošana joprojām ir nevienmērīga, īpaši attiecībā uz tādām inovatīvām tehnoloģijām kā virtuālā realitāte (VR), kas izglītības praksē vēl tikai attīstās.

3.2.3 Autisma spektra traucējumi izglītības kontekstā

Pieaugošais identificēto bērnu ar autiskā spektra traucējumiem skaits ir radījis jaunas iespējas un izaicinājumus Latvijas izglītības sistēmai. Pieaugošā izpratne veselības aprūpes speciālistu, pedagogu un ģimeņu vidū ir veicinājusi agrāku diagnostiku un lielāku skolēnu ar AST iesaisti gan vispārējās, gan specializētās izglītības iestādēs.

Bērniem ar AST ir ļoti atšķirīgi izglītības profili, tādēļ nepieciešamas elastīgas un individuāli pielāgotas mācīšanas un mācīšanās pieejas. Atšķirības komunikācijā, sociālajā mijiedarbībā, izpildfunkcijās, sensorajā uztverē, uzvedības regulācijā un motorajā attīstībā ietekmē līdzdalību visās skolas dzīves jomās, tostarp sporta nodarbībās.

Latvijas izglītības politika atzīst starpdisciplināras izvērtēšanas un individuālas izglītības plānošanas nozīmi, lai nodrošinātu, ka izglītības atbalsts atbilst katra izglītojamā stiprajām pusēm, interesēm un atbalsta vajadzībām. Skolas arvien vairāk sadarbojas ar ģimenēm, psihologiem, terapeitiem un veselības aprūpes speciālistiem, lai nodrošinātu koordinētu izglītības atbalstu.

Tomēr pedagogi bieži norāda, ka viņiem nepieciešamas papildu zināšanas un praktiskā pieredze, lai efektīvi atbalstītu skolēnus ar AST un atbildētu uz viņu sarežģītajām vajadzībām. Lai gan izpratne par autismu ir būtiski uzlabojusies, pedagogu profesionālā pārliecība ievērojami atšķiras atkarībā no iepriekšējās apmācības, darba pieredzes un pieejamām speciālistu konsultācijām.

Vecākiem ir arī būtiska loma izglītības iekļaušanas atbalstīšanā. Efektīva komunikācija starp skolu un ģimeni veicina lielāku konsekvenci starp mājas un skolas vidi, palīdz savlaicīgi identificēt izaicinājumus un atbalsta individuālu izglītības mērķu izstrādi. Erasmus+ projekts vēl vairāk stiprināja šo sadarbības pieeju, aktīvi iesaistot vecākus pilotēšanas aktivitātēs, izvērtēšanas procesos un rezultātu izplatīšanas pasākumos.

3.2.4 Sports un iekļaušana

Sports Latvijā tiek atzīts par būtisku bērna vispusīgas attīstības sastāvdaļu, veicinot fizisko veselību, emocionālo labbūtību, sociālo līdzdalību un veselīga dzīvesveida paradumu attīstību visa mūža garumā. Valsts mācību saturs veicina visu skolēnu aktīvu līdzdalību, sadarbības prasmes, kustību kompetenci un pozitīvu attieksmi pret fiziskajām aktivitātēm.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Bērniem ar AST iekļaujošs sports sniedz iespējas, kas pārsniedz tikai fiziskās sagatavotības attīstību. Pielāgotas sporta aktivitātes var veicināt līdzsvara, koordinācijas, kustību plānošanas, komunikācijas, sociālās mijiedarbības, pašapziņas, emocionālās regulācijas un līdzdalības attīstību skolas dzīvē. Strukturēta sporta vide nodrošina arī vērtīgas iespējas apgūt rutīnu ievērošanu, sadarboties ar vienaudžiem un attīstīt adaptīvās prasmes nozīmīgā sociālā kontekstā.

Neraugoties uz šiem atzītajiem ieguvumiem, iekļaujoša sporta īstenošana joprojām ir izaicinoša. Pedagogi bieži norāda uz grūtībām pielāgot aktivitātes skolēniem ar atšķirīgām sensorajām vajadzībām, komunikācijas īpatnībām, uzvedības vajadzībām un motorajām spējām, vienlaikus sasniedzot mācību satura mērķus visai klasei. Ieviešanu vēl vairāk sarežģī ierobežota piekļuve pielāgotam aprīkojumam, speciālistu konsultācijām un apmācībām par autismam specifiskām pieejām.

Erasmus+ projekts pievērsās šiem izaicinājumiem, izstrādājot praktiskus izglītības resursus, kas īpaši paredzēti iekļaujošam sportam. Pedagogu rokasgrāmata un mācību programma piedāvāja uz pierādījumiem balstītas mācību stratēģijas, kas atbalsta aktivitāšu pielāgošanu, diferencētu mācīšanu, pozitīvas uzvedības atbalstu un strukturētas mācību vides veidošanu.

Virtuālās realitātes lietojumprogrammu integrēšana bija īpaši inovatīvs projekta aspekts. Pedagogi norādīja, ka ar VR atbalstītas aktivitātes palielināja skolēnu motivāciju, uzmanības noturību un vēlmi piedalīties, vienlaikus nodrošinot drošu, paredzamu un iesaistošu mācīšanās pieredzi. Skolēni bieži demonstrēja lielāku pārliecību, praktizējot kustību prasmes virtuālajā vidē pirms šo prasmju pārnešanas uz grupu sporta aktivitātēm.

3.2.5 Projekta laikā identificētie izaicinājumi

Projekta īstenošana atklāja vairākus izaicinājumus, kas joprojām ietekmē iekļaujoša sporta kvalitāti un konsekventu īstenošanu Latvijā.

Pedagogu sagatavotība bija viens no visbiežāk minētajiem izaicinājumiem. Lai gan pedagogi stingri atbalsta iekļaujošu izglītību, daudzi norādīja, ka sākotnējā pedagogu izglītība ir nodrošinājusi ierobežotu sagatavotību darbam ar autiskā spektra traucējumiem, pielāgotu sportu, sensorās uztveres atšķirībām vai inovatīvu tehnoloģiju izmantošanu iekļaujošā mācību procesā.

Vēl viens būtisks izaicinājums ir nevienlīdzīga speciālistu atbalsta pieejamība dažādos reģionos. Lielākās pašvaldībās parasti ir plašāka pieejamība psihologiem, runas un valodas terapeitiem, ergoterapeitiem, fizioterapeitiem un speciālajiem pedagogiem, savukārt lauku teritoriju skolās bieži trūkst specializētu pakalpojumu.

Skolas arī norādīja uz ierobežotu piekļuvi inovatīvām izglītības tehnoloģijām un pielāgotam sporta aprīkojumam. Finansiālie ierobežojumi var ietekmēt iespējas ieviest jaunus mācību resursus, īpaši mazākās izglītības iestādēs. Pedagogi uzsvēra, ka nepieciešami ilgtermiņa ieguldījumi, lai nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi inovatīviem izglītības risinājumiem.

Laika ierobežojumi bija vēl viens praktisks izaicinājums. Efektīvai iekļaušanai nepieciešama regulāra sadarbība starp klašu pedagogiem, sporta pedagogiem, speciālistiem, skolas vadību un ģimenēm. Tomēr

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
iespējas starpdisciplinārai plānošanai bieži ierobežo organizatoriskās prasības un nepietiekams personāla nodrošinājums.

Visbeidzot, projekta partneri atzina, ka nepieciešama plašāka uz pierādījumiem balstītu prakšu izplatīšana. Daudzas skolas joprojām galvenokārt paļaujas uz atsevišķu pedagogu individuālo pieredzi, nevis strukturētām profesionālām vadlīnijām, pielāgojot sporta aktivitātes skolēniem ar AST. Tādēļ viena no būtiskām prioritātēm joprojām ir kvalitatīvu izglītības resursu plašāka pieejamība.

3.2.6 Labā prakse un projekta ieguldījums

Projekta laikā iegūtā pieredze apliecināja, ka bērnu ar autiskā spektra traucējumiem līdzdalību sporta nodarbībās būtiski veicina strukturēta pieeja, skaidri organizētas aktivitātes un individuāli pielāgoti risinājumi.

Pedagogi pozitīvi novērtēja Skolotāja rokasgrāmatu, jo tajā apkopoti praktiski ieteikumi, kurus iespējams izmantot ikdienas darbā, vienlaikus nodrošinot iespēju pilnveidot profesionālās kompetences un iegūt jaunas idejas sporta nodarbību plānošanai un pielāgošanai dažādu skolēnu vajadzībām.

Īpaši augstu tika novērtētas virtuālās realitātes (VR) lietotnes. Tās palīdzēja radīt skolēniem saistošu, drošu un paredzamu mācību vidi, veicināja motivāciju iesaistīties aktivitātēs un ļāva atkārtoti vingrināt dažādas kustību prasmes skolēnam piemērotā tempā.

Projekts apliecināja arī starptautiskās sadarbības nozīmi iekļaujošas izglītības attīstībā. Pieredzes apmaiņa starp partneriem ļāva izvērtēt dažādas pieejas, pārņemt veiksmīgus risinājumus un pielāgot tos Latvijas izglītības sistēmas vajadzībām.

3.2.7 Turpmākie attīstības virzieni

3.2.7. Turpmākie attīstības virzieni un politikas ietekme

Projekta laikā gūtā pieredze norāda uz vairākām stratēģiskām prioritātēm turpmākai iekļaujoša sporta attīstībai Latvijā.

Pirmkārt, pedagogu profesionālajai pilnveidei arī turpmāk jābūt vienai no valsts prioritātēm. Tālākizglītības programmās būtu jāiekļauj specializēti moduļi par autismu, iekļaujošu pedagogiju, pielāgotu sportu, sensorās integrācijas jautājumiem, komunikācijas stratēģijām, uzvedības atbalstu un jauno tehnoloģiju, piemēram, virtuālās realitātes, izmantošanu izglītībā.

Otrkārt, nepieciešami lielāki ieguldījumi, lai stiprinātu starpdisciplināras atbalsta sistēmas skolās. Plašāka piekļuve psihologiem, ergoterapeitiem, fizioterapeitiem, runas un valodas terapeitiem un speciālajiem pedagogiem uzlabos izglītības rezultātus, vienlaikus atbalstot pedagogus iekļaujošas prakses īstenošanā.

Treškārt, izglītības iestādēm un politikas veidotājiem būtu jāveicina plašāka uz pierādījumiem balstītu digitālo inovāciju izmantošana. Nacionālās vadlīnijas par virtuālās realitātes un citu izglītības tehnoloģiju pedagoģiski atbilstošu izmantošanu veicinātu plašāku šo risinājumu ieviešanu, vienlaikus nodrošinot, ka tehnoloģiskie risinājumi atbilst izglītības mērķiem un individuālajām izglītojamo vajadzībām.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Ceturtkārt, jāveicina ciešākas partnerības starp skolām, universitātēm, veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem, ģimenēm, pašvaldībām un nevalstiskajām organizācijām, lai nodrošinātu koordinētu izglītības plānošanu un iekļaujošas prakses ilgtermiņa ilgtspēju. Sadarbības tīkli veicina zināšanu apmaiņu, uzlabo atbalsta nepārtrauktību un sekmē uz pierādījumiem balstītas politikas attīstību.

Visbeidzot, projekts uzsver arī turpmākas Eiropas sadarbības nozīmi, izmantojot tādas programmas kā Erasmus+. Starptautiskās partnerības nodrošina pedagogiem iespēju apmainīties ar pieredzi, salīdzināt izglītības sistēmas, izstrādāt inovatīvus resursus un kopīgi risināt kopīgus izaicinājumus iekļaujošas izglītības jomā.

Latvijas partneru pieredze apliecina, ka kvalitatīvs iekļaujošs sports ir iespējams, ja to atbalsta spēcīga izglītības politika, labi sagatavoti pedagogi, starpdisciplināra sadarbība, inovatīvas tehnoloģijas un ilgtermiņa apņemšanās nodrošināt izglītības vienlīdzību. Turpmāki ieguldījumi šajās jomās stiprinās bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iespējas pilnvērtīgi piedalīties skolas dzīvē, attīstīt savu potenciālu un gūt ilgtermiņa ieguvumus no fiziskām aktivitātēm un iekļaujošas izglītības.

3.3. Turcija

3.3.1 Valsts izglītības sistēma

3.3.1. Nacionālā izglītības sistēma

Turcijā ir centralizēta izglītības sistēma, kuru galvenokārt pārvalda Nacionālās izglītības ministrija (Ministry of National Education – MoNE). Sistēma ietver pirmsskolas izglītību, obligāto sākumskolas un pamatskolas izglītību, vidējo izglītību un augstāko izglītību. Pēc 2012. gadā īstenotās izglītības reformas **4+4+4** obligātā izglītība tika pagarināta līdz 12 gadiem, ietverot četrus gadus sākumskolā, četrus gadus pamatskolā un četrus gadus vidējās izglītības posmā.

Iekļaujoša izglītība pakāpeniski ir kļuvusi par nozīmīgu Turcijas izglītības sistēmas sastāvdaļu, arvien vairāk pievēršot uzmanību tam, lai nodrošinātu piekļuvi izglītībai, līdzdalību un sasniegumus skolēniem ar invaliditāti un speciālām izglītības vajadzībām (SEN). Skolēni ar invaliditāti var saņemt izglītību dažādos modeļos, tostarp vispārējās izglītības skolās ar atbalsta pakalpojumiem, speciālās izglītības klasēs vispārējās izglītības skolās un specializētās speciālās izglītības iestādēs.

Turcijas izglītības sistēmā arvien vairāk tiek izmantotas pieejas, kas balstās uz agrīnu vajadzību identificēšanu, individuālu izglītības plānošanu un starpdisciplināru sadarbību starp pedagogiem, speciālās izglītības profesionāļiem, ģimenēm un veselības aprūpes speciālistiem.

Individuālie izglītības plāni (**Individualized Education Programs – IEPs**) ir viens no galvenajiem mehānismiem, kas nodrošina iespēju pielāgot izglītības mērķus, mācību metodes un vērtēšanas procedūras atbilstoši katra skolēna individuālajām vajadzībām.

3.3.2 Iekļaujošas izglītības politika un tiesiskais regulējums

Iekļaujošas izglītības tiesiskais pamats Turcijā ir balstīts uz vienlīdzīgu izglītības iespēju principiem un ikviena bērna tiesībām uz izglītību. **Likums Nr. 573 “Par speciālo izglītību”** paredz galveno tiesisko regulējumu, kas regulē speciālās izglītības pakalpojumus, un uzsver izglītojamo ar invaliditāti agrīnu iekļaušanos, individualizētu atbalstu un integrāciju izglītības vidē.

Valsts izglītības ministrija ir izstrādājusi vairākus noteikumus un stratēģiskos dokumentus iekļaujošās izglītības prakses stiprināšanai. Šīs politikas veicina skolēnu ar invaliditāti līdzdalību vispārējās izglītības iestādēs, kad vien tas ir nepieciešams, un veicina sadarbību starp skolām, ģimenēm un atbalsta dienestiem.

Turcijas iekļaujošās izglītības sistēma ir arī saskaņota ar starptautiskiem nolīgumiem, tostarp **Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCRPD)**, kas uzsver iekļaujošo izglītību kā cilvēka pamattiesības. Politika ir vērsta uz skolotāju kompetenču uzlabošanu, pieejamības uzlabošanu, atbalsta pakalpojumu stiprināšanu un šķēršļu samazināšanu skolēnu ar invaliditāti līdzdalībai.

Neskatoties uz ievērojamo likumdošanas progresu, īstenošana reģionos joprojām ir atšķirīga resursu, skolotāju sagatavotības, infrastruktūras un specializētu atbalsta speciālistu pieejamības dēļ.

3.3.3 Autisma spektra traucējumi izglītības kontekstā

Autisma spektra traucējumiem (AST) Turcijas speciālās izglītības politikā ir pievērsta arvien lielāka uzmanība, jo arvien vairāk tiek atzīta agrīnas diagnostikas, iekļaušanās un izglītības atbalsta nozīme. Bērni ar AST parasti tiek atbalstīti, izmantojot speciālās izglītības pakalpojumus, tostarp iekļaujošās izglītības programmas, speciālās izglītības nodarbības un specializētās izglītības iestādes.

Izglītojošās pieejas skolēniem ar AST uzsver individualizētu apmācību, strukturētu mācību vidi, komunikācijas attīstību, sociālo prasmju apmācību un funkcionālo neatkarību. Starp stratēģijām, ko izmanto izglītības iestādēs, ir uz lietīšķās uzvedības analīzi (ABA) balstītas intervences, strukturētas mācību pieejas, vizuālie atbalsti un alternatīvas komunikācijas metodes.

Tomēr joprojām pastāv problēmas attiecībā uz izglītības nodrošināšanas konsekvenci un kvalitāti. Tie ietver ierobežotu piekļuvi agrīnās intervences programmām, nepietiekamu apmācīto speciālistu skaitu, skolotāju zināšanu dažādību par uz pierādījumiem balstītu autisma praksi un grūtības nodrošināt jēgpilnu skolēnu ar AST dalību vispārējās izglītības vidē.

Pāreja no izglītības pieejamības uz patiesu iekļaušanu joprojām ir galvenā prioritāte, kas prasa ne tikai iekārtošanu vispārīgajās skolās, bet arī aktīvu līdzdalību, sociālo mijiedarbību un akadēmisko progresu.

3.3.4 Sports un iekļaušana

Sports ir svarīga joma iekļaušanas, līdzdalības, motorās attīstības, sociālās mijiedarbības un fiziskās labklājības veicināšanai skolēniem ar AST. Turcijā iekļaujošās fiziskās audzināšanas prakses arvien vairāk tiek atzītas par vērtīgām speciālās izglītības sastāvdaļām; tomēr īstenošana ievērojami atšķiras starp skolām.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Audzēkņi ar AST var saskarties ar problēmām, kas saistītas ar motoro koordināciju, sensoro uztveri un apstrādi, komunikāciju, sociālo mijiedarbību un pielāgošanos grupu aktivitātēm. Tāpēc efektīvam iekļaujošam sportam ir nepieciešami individualizēti pielāgojumi, strukturētas aktivitātes, paredzama kārtība, vizuāli norādījumi, vienaudžu atbalsts un sadarbība starp sporta skolotājiem un speciālās izglītības speciālistiem.

Pētījumi un praktiskā pieredze liecina, ka pielāgotas fiziskās aktivitātes var uzlabot motoriskās prasmes, fizisko sagatavotību, komunikāciju, emocionālo regulāciju un sociālo līdzdalību bērniem ar AST. Tomēr daudzi sporta skolotāji ziņo par ierobežotu sagatavošanos attiecībā uz autisma specifiskām stratēģijām, uzsverot nepieciešamību pēc specializētām profesionālās pilnveides programmām.

Iekļaujošu sporta pieeju integrācija skolotāju izglītībā un nepārtrauktā profesionālajā apmācībā ir svarīgs solis ceļā uz pieejamākas un atbalstošākas mācību vides izveidi.

3.3.5 Projekta laikā identificētās problēmas

Projekta īstenošanas laikā Turcijā tika identificēti vairāki izaicinājumi, kas saistīti ar iekļaujošo izglītību un bērnu ar AST līdzdalību:

- **Ierobežotas autisma specifiskās zināšanas pedagogu vidū:** Daudziem skolotājiem ir nepieciešama papildu apmācība par AST īpašībām, sensorajām vajadzībām, komunikācijas stratēģijām un uzvedības atbalstu.
- **Nepietiekami iekļaujoši esursi:** skolām bieži trūkst pielāgota aprīkojuma, strukturētu programmu un praktisku vadlīniju iekļaujošu fizisko aktivitāšu īstenošanai.
- **Atšķirības starp pilsētu un lauku rajoniem:** piekļuve specializētiem pakalpojumiem un apmācītiem speciālistiem ievērojami atšķiras dažādos reģionos.
- **Ierobežota starpdisciplināra sadarbība:** Sadarbība starp sporta skolotājiem, speciālajiem pedagogiem, terapeitiem un ģimenēm ir jāturpina stiprināt.
- **Izaicinājumi skolēnu līdzdalībā:** Daži skolēni ar AST saskaras ar sociālām barjerām, samazinātu mijiedarbību ar vienaudžiem un grūtībām pilnībā piedalīties grupu fiziskajās aktivitātēs.
- **Nepieciešamība iesaistīt ģimenes:** Ģimenēm ir nepieciešams lielāks atbalsts un iespējas aktīvi piedalīties izglītības plānošanā.

3.3.6 Labā prakse un projekta ieguldījums

Projekts veicināja iekļaujošas izglītības prakses stiprināšanu, veicinot sadarbību starp izglītības iestādēm, skolotājiem, ģimenēm un speciālistiem, kas strādā ar bērniem ar AST.

Galvenie ieguldījumi un apzinātā labā prakse ietver:

- Skolotāju kompetenču attīstība, izmantojot mērķtiecīgus mācību pasākumus, kas vērsti uz AST un iekļaujošu sportu.
- Uz pierādījumiem balstītu stratēģiju veicināšana fizisko aktivitāšu pielāgošanai atbilstoši individuālajām spējām un vajadzībām.
- Sadarbības pieeju veicināšana, iesaistot sporta skolotājus, speciālos pedagogus un ģimenes.

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- Palielināt izpratni par fizisko aktivitāšu nozīmi bērniem ar AST veselību, līdzdalību un dzīves kvalitāti.
- Atbalsts praktisku izglītības resursu un vadlīniju izstrādei, ko var pielietot skolas vidē.

Projektā tika arī uzsvērts, cik svarīgi ir pāriet no tradicionāla uz atbalstu balstīta modeļa uz uz līdzdalību orientētu iekļaujošas izglītības pieeju, kurā skolēni ar AST ir aktīvi skolas kopienas locekļi.

3.3.7 Nākotnes virzieni un ietekme uz politiku

Turpmākā attīstība Turcijā būtu jākoncentrē uz ilgtspējīgas un uz pierādījumiem balstītas iekļaujošas izglītības prakses stiprināšanu. Paplašināt autisma specifiskas apmācības programmas skolotājiem, jo īpaši fiziskās audzināšanas skolotājiem un klases audzinātājiem.

- Iekļaujošas fiziskās audzināšanas metodikas integrēšana skolotāju izglītības programmās.
- Izstrādāt valsts pamatnostādnes iekļaujošai fiziskajai audzināšanai skolēniem ar AST.
- Pielāgotu sporta un fizisko aktivitāšu iespēju pieejamības palielināšana.
- Daudznozaru sadarbības stiprināšana starp izglītības, veselības un sociālajām nozarēm.
- Uzraudzības un novērtēšanas sistēmu uzlabošana, lai novērtētu iekļaujošas izglītības politikas efektivitāti.
- Atbalstīt pētījumus par izglītojošām intervencēm, fizisko aktivitāšu rezultātiem un indivīdu ar AST ilgtermiņa līdzdalību.

Visaptveroša pieeja, kas apvieno likumdošanas atbalstu, profesionālo attīstību, sabiedrības iesaisti un uz pierādījumiem balstītu izglītības praksi, ir būtiska, lai panāktu jēgpilnu bērnu ar AST iekļaušanu Turcijas izglītības sistēmā.

3.4 Ziemeļmaķedonija

3.4.1 Valsts izglītības sistēma

Ziemeļmaķedonija ir izstrādājusi visaptverošu izglītības sistēmu, kas balstīta uz vienlīdzīgas piekļuves, kvalitatīvas izglītības, iekļaušanas un mūžizglītības principiem. Valsts izglītības sistēmu regulē Izglītības un zinātnes ministrija, un to atbalsta normatīvais regulējums, kura mērķis ir nodrošināt izglītības iespējas visiem bērniem, tostarp izglītojamajiem ar invaliditāti un īpašām izglītības vajadzībām.

Ziemeļmaķedonijas izglītības sistēma sastāv no pirmsskolas izglītības, pamatizglītības, vidējās izglītības, profesionālās izglītības, augstākās izglītības un pieaugušo izglītības. Pamatizglītība ir obligāta un bez maksas, ar mērķi sniegt visiem bērniem fundamentālas zināšanas, kompetences un sociālās prasmes, kas nepieciešamas turpmākai izglītības attīstībai un aktīvai līdzdalībai sabiedrībā.

Pēdējo gadu laikā Ziemeļmaķedonija ir veikusi nozīmīgas reformas, kuru mērķis ir stiprināt iekļaujošu izglītību, modernizēt mācību programmas, uzlabot skolotāju kompetences un saskaņot izglītības praksi ar Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Šīs reformas atspoguļo pakāpenisku pāreju no tradicionālajiem speciālās izglītības modeļiem uz iekļaujošākām pieejām, kas uzsver līdzdalību, pieejamību un individualizētu atbalstu.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble

Iekļaujoša izglītība ir kļuvusi par galveno prioritāti Ziemeļmaķedonijas izglītības sistēmā. Bērni ar invaliditāti un īpašām izglītības vajadzībām arvien vairāk tiek izglītoti vispārizglītojošās skolās, ko atbalsta pielāgotas mācību pieejas, individuālie izglītības plāni, izglītības asistenti un daudzdisciplināras komandas. Speciālās skolas turpina sniegt specializētas zināšanas un atbalsta pakalpojumus, vienlaikus pakāpeniski nostiprinot savu lomu kā resursu centriem iekļaujošai izglītībai.

Būtisks pavērsiens iekļaujošas izglītības attīstībā bija izglītības asistentu un atbalsta komandu ieviešana vispārizglītojošās skolās, kas ļauj bērniem ar invaliditāti vairāk piedalīties regulārā izglītības vidē. Šie mehānismi ir svarīgs solis, lai nodrošinātu, ka iekļaušana neaprobežojas tikai ar iekārtošanu skolā, bet ietver jēgpilnu līdzdalību un izglītības progresu. Neraugoties uz būtiskiem sasniegumiem, joprojām pastāv problēmas saistībā ar atbalsta pakalpojumu pieejamību un konsekvenci, jo īpaši starp pilsētām un lauku apvidiem. Joprojām pastāv atšķirības attiecībā uz piekļuvi specializētiem speciālistiem, skolotāju apmācības iespējām, pielāgotiem mācību materiāliem un iekļaujošu infrastruktūru. Pastāvīgi ieguldījumi profesionālajā attīstībā, starpdisciplinārajā sadarbībā un uz pierādījumiem balstītā praksē joprojām ir būtiski, lai panāktu ilgtspējīgu iekļaušanu.

3.4.2 Iekļaujošas izglītības politika un tiesiskais regulējums

Iekļaujošas izglītības tiesiskais regulējums Ziemeļmaķedonijā pēdējos gados ir būtiski attīstījies, atspoguļojot valsts apņemšanos aizsargāt bērnu ar invaliditāti tiesības un nodrošināt vienlīdzīgas izglītības iespējas. **Pamatizglītības likums (2019)** ir nozīmīga reforma, kas ieviesa iekļaujošu izglītību kā izglītības sistēmas pamatprincipu un izveidoja mehānismus skolēnu ar invaliditāti atbalstam vispārizglītojošajās skolās.

Ziemeļmaķedonija ir ratificējusi Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCRPD), apņemoties īstenot iekļaujošas izglītības principus, saprātīgus pielāgojumus, pieejamību un nediskrimināciju. Šīs starptautiskās saistības ir ietekmējušas valsts izglītības politiku un reformas, kuru mērķis ir uzlabot bērnu ar invaliditāti līdzdalību visos izglītības līmeņos.

Valsts regulējums veicina individuālo izglītības plānu izstrādi, daudznozaru novērtēšanu, diferencētas mācīšanas pieejas un sadarbību starp skolām, ģimenēm, veselības aprūpes speciālistiem un sociālajiem dienestiem. Iekļaujošas izglītības politika uzsver, cik svarīgi ir noteikt individuālās stiprās puses un atbalsta vajadzības, nevis koncentrēties tikai uz ierobežojumiem, kas saistīti ar invaliditāti.

Skolu iekļaušanas komandu izveide ir stiprinājusi skolu spēju koordinēt atbalstu skolēniem ar speciālās izglītības vajadzībām. Šīs komandas parasti ietver skolotājus, profesionālus līdzstrādniekus, izglītības asistentus, psihologus, pedagogus, speciālos pedagogus un citus attiecīgus speciālistus. Viņu uzdevums ir atbalstīt izglītības plānošanu, uzraudzīt skolēnu progresu un veicināt efektīvu dalību skolas aktivitātēs.

Tomēr iekļaujošas izglītības politikas īstenošanu joprojām ietekmē vairāki sistēmiski faktori. Ierobežota specializētu speciālistu pieejamība, nepietiekama skolotāju praktiskā sagatavošana, nevienmērīga piekļuve atbalsta pakalpojumiem un vietējo spēju atšķirības joprojām ietekmē iekļaujošas izglītības kvalitāti. Uzraudzības mehānismu stiprināšana un konsekvantas īstenošanas nodrošināšana pašvaldībās joprojām ir svarīgas politikas prioritātes.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Digitālā pārveide izglītībā ir kļuvusi arvien aktuālāka arī Ziemeļmaķedonijā. Digitālo resursu un inovatīvu izglītības tehnoloģiju integrācija sniedz jaunas iespējas, lai atbalstītu dažādus izglītojamos. Tomēr piekļuve progresīvām tehnoloģijām, tostarp uz virtuālo realitāti balstītiem izglītības rīkiem, joprojām ir agrīnā stadijā un prasa turpmākus ieguldījumus, skolotāju apmācību un stratēģisko plānošanu.

3.4.3 Autisma spektra traucējumi izglītības kontekstā

Autisma spektra traucējumi (AST) ir vairāk pamanāmi Ziemeļmaķedonijas izglītības un sociālās politikas satvarā. Uzlabota veselības aprūpes speciālistu, pedagogu un ģimeņu informētība ir veicinājusi bērnu ar AST agrāku identificēšanu un palielinājis pieprasījumu pēc atbilstoša izglītības atbalsta.

Bērni ar AST demonstrē dažādus attīstības profilus, kam nepieciešama individualizēta izglītības pieeja, kurā ņemtas vērā komunikācijas, sociālās mijiedarbības, maņu apstrādes, izpildfunkciju, adaptīvās uzvedības un motorās attīstības atšķirības. Efektīvam izglītības atbalstam ir nepieciešama strukturēta vide, paredzama rutīna, vizuāls atbalsts, pielāgotas komunikācijas stratēģijas un mācīšanas pieejas, kas balstītas uz individuālām stiprajām pusēm un vajadzībām.

Ziemeļmaķedonijas skolās skolēni ar AST var saņemt atbalstu, izmantojot iekļaujošas izglītības programmas, individuālos izglītības plānus, izglītības asistentus un sadarbību ar speciālajiem pedagogiem un citiem profesionāļiem. Pieaugoša ģimeņu iesaiste izglītības plānošanā ir veicinājusi arī saskaņotāku atbalstu un labāku izpratni par bērnu individuālajām vajadzībām.

Ziemeļmaķedonijas Autisma zinātniskajai biedrībai (MSSA) ir bijusi svarīga loma izpratnes palielināšanā, zinātnisko zināšanu veicināšanā, ģimeņu atbalstīšanā un uz pierādījumiem balstītu pieeju atbalstīšanā autisma izglītībā. Izmantojot profesionālo apmācību, konferences, publikācijas un starptautisko sadarbību, MSSA ir ievērojami veicinājusi pedagogu un profesionāļu izpratni par AST.

Neskatoties uz progresu, joprojām ir vairāki izaicinājumi. Skolotāji bieži ziņo par nepietiekamu sagatavošanos attiecībā uz autismam specifiskām mācīšanas stratēģijām, maņu apstrādes atšķirībām, saziņas atbalstu un uzvedības pieejām. Specializēto pakalpojumu pieejamība dažādos reģionos ir atšķirīga, un daudzām skolām joprojām ir nepieciešams papildu profesionālais atbalsts, lai īstenotu pilnībā iekļaujošu izglītības praksi.

Erasmus+ projekts palīdzēja risināt šīs problēmas, stiprinot skolotāju kompetences, veicinot iekļaujošas fiziskās audzināšanas pieejas un ieviešot inovatīvas stratēģijas, kas atbalsta bērnu ar AST līdzdalību skolas vidē.

3.4.4 Sports un iekļaušana

Sports ir būtiska iekļaujošās izglītības sastāvdaļa Ziemeļmaķedonijā, kas veicina visu skolēnu fizisko veselību, motoro attīstību, sociālo līdzdalību, emocionālo labklājību un dzīves kvalitāti. Nacionālajā mācību programmā fiziskās aktivitātes ir atzītas par svarīgu holistiskas bērna attīstības elementu un veicina līdzdalību atbilstoši individuālajām spējām.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Bērniem ar AST iekļaujošs sports sniedz vērtīgas iespējas attīstīt motoriku, koordināciju, līdzsvaru, komunikāciju, sadarbību, pašapziņu un sociālo mijiedarbību. Pielāgotas fiziskās aktivitātes var atbalstīt sensorisko regulāciju, emociju kontroli, neatkarību un dalību vienaudžu aktivitātēs.

Tomēr iekļaujoša sporta ieviešana skolēniem ar AST joprojām ir sarežģīta. Sporta skolotāji bieži saskaras ar grūtībām, kas saistītas ar aktivitāšu pielāgošanu, sensoro jutību pārvaldību, komunikācijas vajadzību atbalstīšanu un individuālo adaptāciju līdzsvarošanu ar visas klases mērķiem. Ierobežota piekļuve autisma specifiskai apmācībai un pielāgoti PE resursi var ierobežot jēgpilnas līdzdalības iespējas.

Erasmus+ projekts **EmpowerAble** risināja šīs problēmas, sniedzot skolotājiem praktiskas zināšanas, metodiskos resursus un inovatīvus rīkus iekļaujoša sporta prakses uzlabošanai. Projekts veicināja uz pierādījumiem balstītas pieejas, tostarp strukturētas aktivitātes, vizuālo atbalstu, diferencētu instruktāžu, vienaudžu atbalstu un pozitīvas uzvedības stratēģijas.

Virtuālās realitātes lietojumprogrammu ieviešana bija inovatīvs ieguldījums iekļaujoša sporta praksē Ziemeļmaķedonijā. VR balstītas aktivitātes nodrošināja skolēniem ar AST drošu, paredzamu un motivējošu vidi, kur viņi varēja praktizēt kustību prasmes, palielināt iesaisti un pakāpeniski nodot iegūtās prasmes reālās fiziskās aktivitātēs.

Skolotāji, kas piedalījās projekta aktivitātēs, ziņoja par palielinātu izpratni par to, cik svarīgi ir pielāgot fiziskās vides atbilstoši individuālajām sensorajām, komunikācijas un motorajām īpašībām. Projekts parādīja, ka iekļaujošs sports ir visefektīvākā, ja to atbalsta apmācīti skolotāji, atbilstoši resursi, sadarbība ar ģimenēm un inovatīvas izglītības pieejas.

3.4.5 Projekta laikā identificētās problēmas

Projekta īstenošanā tika identificētas vairākas problēmas, kas ietekmē iekļaujošu sportu un plašāku bērnu ar AST izglītības iekļaušanu Ziemeļmaķedonijā. Lielākais izaicinājums bija ierobežotā autisma specifiskā sagatavošanās skolotāju vidū. Lai gan pedagogi parasti demonstrē pozitīvu attieksmi pret iekļaušanu, daudziem ir nepieciešama papildu praktiskā apmācība par AST īpašībām, sensorajām vajadzībām, komunikācijas pieejām, uzvedības atbalstu un pielāgotām fizisko aktivitāšu metodēm.

Vēl viena svarīga problēma ir saistīta ar daudzozaru atbalsta pakalpojumu pieejamību. Atšķirības starp pašvaldībām ietekmē piekļuvi speciālajiem pedagogiem, psihologiem, terapeitiem un citiem profesionāļiem. Skolas ārpus lielākajām pilsētu teritorijām bieži saskaras ar lielākām grūtībām saņemt specializētu atbalstu.

Projektā tika konstatēta arī pielāgotu sporta materiālu un inovatīvu izglītības tehnoloģiju ierobežota pieejamība. Daudzās skolās trūkst specializēta aprīkojuma un digitālo resursu, kas varētu uzlabot skolēnu ar AST līdzdalību un motivāciju.

Starpnozaru sadarbība joprojām ir vēl viena joma, kurā nepieciešama turpmāka stiprināšana. Efektīvai iekļaušanai ir nepieciešama nepārtraukta sadarbība starp skolotājiem, speciālajiem pedagogiem, veselības aprūpes speciālistiem, ģimenēm un kopienas organizācijām. Tomēr organizatoriskie ierobežojumi un nepietiekami koordinācijas mehānismi var ierobežot kopīgas plānošanas iespējas.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble

Visbeidzot, inovatīvas prakses ilgtspējīga ieviešana joprojām ir izaicinājums. Lai gan skolotāji izrādīja lielu interesi par jaunām pieejām, kas ieviestas ar projekta palīdzību, ilgtermiņa piemērošanai ir nepieciešams institucionāls atbalsts, nepārtraukta profesionālā attīstība un iekļaujošu metodoloģiju integrācija izglītības politikā un praksē.

3.4.6 Labā prakse un projekta ieguldījums

Erasmus+ projekts radīja ievērojamu ieguldījumu iekļaujošas izglītības un fizisko aktivitāšu iespēju stiprināšanā bērniem ar AST Ziemeļmaķedonijā. Viens no galvenajiem sasniegumiem bija praktisku izglītības resursu izstrāde, kas atbalsta skolotājus iekļaujoša sporta īstenošanā. Skolotāja rokasgrāmata nodrošināja strukturētas metodikas, pielāgojamas aktivitātes un uz pierādījumiem balstītas stratēģijas, ko var izmantot dažādos izglītības kontekstos.

Profesionālās apmācības pasākumi palielināja skolotāju zināšanas un pārliecību par AST un iekļaujošo fizisko audzināšanu. Dalībnieki ziņoja par uzlabotu izpratni par autismu pazīmēm, lielāku spēju pielāgot aktivitātes un lielāku izpratni par studentu centrētu pieeju nozīmi.

Virtuālās realitātes lietojumprogrammu ieviešana bija nozīmīgs jauninājums Ziemeļmaķedonijas izglītības praksē. VR tehnoloģijas atbalstīja skolēnu motivāciju, uzmanību, pārliecību un aktīvu līdzdalību, radot kontrolētu un saistošu mācību vidi.

Projekts arī stiprināja sadarbību starp skolām, universitātēm, autismu organizācijām, ģimenēm un starptautiskajiem partneriem no Latvijas, Lietuvas un Turcijas. Šī sadarbība veicināja pieredzes apmaiņu, labas prakses apmaiņu un ilgtspējīgu profesionālo tīklu attīstību.

Svarīgs projekta rezultāts bija atziņa, ka veiksmīgai iekļaušanai ir nepieciešams vairāk nekā tikai bērnu ar AST fiziska ievietošana vispārizglītojošās skolās. Nozīmīga iekļaušana ir atkarīga no atbilstoša atbalsta, skolotāju kompetences, pieejamas vides, līdzdalības iespējām un katra bērna individuālā potenciāla atzīšanas.

3.4.7 Nākotnes virzieni un ietekme uz politiku

Projekta laikā gūtā pieredze izceļ vairākas stratēģiskās prioritātes iekļaujošas izglītības un sporta tālākai attīstībai Ziemeļmaķedonijā.

Pirmkārt, skolotāju nepārtrauktai profesionālajai pilnveidei arī turpmāk jābūt prioritātei. Apmācību programmās jāiekļauj zināšanas par autismu, iekļaujoša pedagogija, pielāgota sports, sensorā apstrāde, komunikācijas stratēģijas, uzvedības atbalsts un inovatīvas izglītības tehnoloģijas.

Otrkārt, ir būtiski stiprināt daudznozaru atbalsta sistēmas skolās. Palielinot speciālo pedagogu, psihologu, terapeitu un izglītības asistentu pieejamību, tiktu uzlabota izglītības atbalsta kvalitāte un mazināta reģionālā nevienlīdzība.

Treškārt, valstu stratēģijām būtu jāveicina uz pierādījumiem balstītu digitālo inovāciju, tostarp virtuālās realitātes lietojumprogrammu, plašāka ieviešana, vienlaikus nodrošinot, ka tehnoloģijas tiek integrētas atbilstošās pedagogiskajās sistēmās.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Ceturtkārt, būtu jāveicina ciešāka sadarbība starp izglītību, veselības aprūpi, sociālajiem dienestiem, universitātēm, autisma organizācijām un ģimenēm. Integrētas pieejas ir nepieciešamas, lai nodrošinātu atbalsta nepārtrauktību un efektīvu pāreju starp izglītības posmiem.

Visbeidzot, projekts uzsver starptautiskās sadarbības nozīmi, izmantojot Erasmus+ un līdzīgas Eiropas programmas. Dalība Eiropas tīklos ļauj Ziemeļmaķedonijas pedagogiem un iestādēm apmainīties ar zināšanām, pārņemt inovatīvu praksi un veicināt iekļaujošas izglītības standartu izstrādi.

Ziemeļmaķedonijas pieredze liecina, ka jēgpilnu bērnu ar AST iekļaušanu var panākt ar koordinētu politikas izstrādi, kvalificētiem speciālistiem, inovatīvām izglītības pieejām un spēcīgām partnerībām starp visām ieinteresētajām personām. Pastāvīga apņemšanās ievērot šos principus uzlabos izglītības vienlīdzību un ļaus bērniem ar AST pilnībā piedalīties skolas dzīvē un fizisko aktivitāšu iespējās.

4. nodaļa. Salīdzinošā analīze

4.1 Ievads

Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas salīdzinošā analīze sniedz vērtīgu ieskatu par iekļaujošās izglītības un sporta attīstību bērniem ar autiskā spektra traucējumiem (AST) dažādos Eiropas izglītības kontekstos. Lai gan projekta partnervalstis atšķiras pēc vēsturiskās attīstības, izglītības sistēmas organizācijas, ekonomiskajiem apstākļiem un izglītības politikas, analīze atklāj arī daudzas kopīgas prioritātes, izaicinājumus un attīstības iespējas.

Visās četrās valstīs ir skaidri pausta apņemšanās īstenot iekļaujošas izglītības principus, nodrošināt vienlīdzīgas izglītības iespējas un veicināt bērnu ar invaliditāti līdzdalību vispārējās izglītības iestādēs. Šī apņemšanās atspoguļojas valstu normatīvajā regulējumā, izglītības reformās un starptautisko dokumentu ieviešanā, īpaši ievērojot Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCRPD), kā arī Eiropas Savienības prioritātes pieejamības, vienlīdzības un kvalitatīvas izglītības jomā.

Salīdzinošā analīze apliecina, ka sekmīgai iekļaujošai izglītībai nepieciešama visaptveroša pieeja. Ar normatīvo regulējumu vien nepietiek. Nepieciešami profesionāli sagatavoti pedagogi, starpdisciplināra sadarbība, pieejama un pielāgota mācību vide, ģimeņu iesaiste un pierādījumos balstītas pedagoģiskās metodes. Partnervalstu pieredze skaidri parāda, ka iekļaušana nenozīmē tikai bērna uzņemšanu vispārējās izglītības iestādē. Tās pamatā ir bērna pilnvērtīga līdzdalība mācību procesā, sociālā mijiedarbība, individuālā izaugsme un iespēja sasniegt savu potenciālu.

4.2 Salīdzinošs pārskats par valstu izglītības sistēmām un iekļaujošas izglītības attīstību

Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas izglītības sistēmas pēdējo gadu laikā ir attīstījušās līdzīgā virzienā – no segregētas speciālās izglītības modeļa uz arvien iekļaujošāku pieeju. Tomēr katrā valstī šīs pārmaiņas noritējušas atšķirīgā tempā un balstījušās uz atšķirīgiem risinājumiem, ko ietekmējuši nacionālie apstākļi un izglītības sistēmas īpatnības.

Lietuva un Latvija kā Eiropas Savienības dalībvalstis ir īstenojušas plašas izglītības reformas, kuru mērķis ir stiprināt iekļaujošo izglītību. Tās ietver mācību satura modernizāciju, pedagogu profesionālo pilnveidi, digitālo tehnoloģiju plašāku izmantošanu un decentralizētu atbalsta sistēmu attīstību. Abās valstīs arvien vairāk bērnu ar speciālajām izglītības vajadzībām mācās vispārējās izglītības iestādēs, savukārt speciālās izglītības iestādes un attīstības centri turpina nodrošināt metodisko atbalstu, konsultācijas un profesionālo ekspertīzi.

Turcijā ir izveidota plaša un strukturēta speciālās izglītības sistēma, kas darbojas centralizētas izglītības pārvaldības ietvaros. Pēdējos gados ir būtiski paplašinātas izglītības iespējas bērniem ar invaliditāti un stiprināta iekļaujošā pieeja. Vienlaikus joprojām saglabājas reģionālas atšķirības – īpaši attiecībā uz atbalsta speciālistu pieejamību un vienotu pieeju iekļaujošās izglītības īstenošanā.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Ziemeļmaķedonijā pēdējos gados īstenotas nozīmīgas reformas, kuru rezultātā normatīvajā regulējumā nostiprināti iekļaujošās izglītības principi un paplašināti atbalsta mehānismi, piemēram, izglītības asistenti un skolu iekļaušanas komandas. Līdzīgi kā pārējās partnervalstīs, arī Ziemeļmaķedonija turpina risināt jautājumus, kas saistīti ar resursu pieejamību, profesionālo kapacitāti un reģionālajām atšķirībām.

Neraugoties uz atšķirībām, visās četrās valstīs vērojama kopīga tendence – pakāpeniska pāreja no medicīniskā jeb deficīta modeļa uz cilvēktiesībās balstītu pieeju, kuras centrā ir bērna līdzdalība. Arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta nevis bērna pielāgošanai esošajai sistēmai, bet gan izglītības vides pielāgošanai skolēnu daudzveidīgajām vajadzībām.

4.3 Salīdzinošā analīze par politikas un normatīvā regulējuma ietvaru

Visās projekta partnervalstīs ir izveidots normatīvais regulējums, kas atbalsta iekļaujošās izglītības attīstību un vienlīdzīgas izglītības iespējas bērniem ar invaliditāti. Valstu izglītības politika arvien lielākā mērā balstās starptautiskajās saistībās, īpaši Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCRPD), kurā iekļaujoša izglītība ir atzīta par vienu no cilvēka pamattiesībām.

Visās četrās valstīs normatīvajā regulējumā ir nostiprināti vairāki kopīgi principi:

- bērnu ar invaliditāti tiesības uz izglītību;
- individualizēta mācību procesa plānošana;
- nepieciešamo pielāgojumu nodrošināšana;
- starpdisciplinārs atbalsts;
- sadarbība starp skolām, ģimenēm un dažādu jomu speciālistiem.

Lietuvā un Latvijā ir izveidots salīdzinoši attīstīts normatīvais regulējums, kuru ilgtermiņā stiprinājušas izglītības reformas un saskaņošana ar Eiropas Savienības izglītības politiku. Abās valstīs arvien lielāka atbildība par iekļaujošās izglītības nodrošināšanu tiek uzticēta pašām izglītības iestādēm, vienlaikus īpašu uzmanību pievēršot pieejamībai, sadarbībai un profesionālajai kompetencei.

Turcijā ir izveidots visaptverošs normatīvais regulējums speciālās izglītības pakalpojumu un izglītības atbalsta sistēmas nodrošināšanai. Vienlaikus būtisks izaicinājums joprojām ir vienota un kvalitatīva šo normatīvu īstenošana dažādos valsts reģionos un izglītības iestādēs.

Ziemeļmaķedonijā pēdējos gados panākts ievērojams progress, valsts normatīvajā regulējumā nostiprinot iekļaujošās izglītības principus. Tomēr joprojām nepieciešams pilnveidot šo principu īstenošanas mehānismus, izvērtēšanas sistēmu un profesionālā atbalsta struktūras.

Salīdzinošā analīze apliecina, ka normatīvais regulējums ir būtisks priekšnoteikums iekļaujošās izglītības attīstībai, tomēr ar to vien nepietiek. Lai nodrošinātu reālas pārmaiņas izglītības praksē, nepieciešams pietiekams finansējums, profesionāli sagatavoti speciālisti, institucionāla apņemšanās un regulāra izglītības rezultātu izvērtēšana.

4.4 Salīdzinošā analīze par atbalstu bērniem ar autiskā spektra traucējumiem izglītībā

Visās četrās partnervalstīs pieaugoša izpratne par autiskā spektra traucējumiem (AST) ir veicinājusi agrīnāku traucējumu identificēšanu, mērķtiecīgāku izglītības plānošanu un lielāku izpratni par specializēta atbalsta nepieciešamību. Tomēr izglītības sistēmu spēja nodrošināt atbilstošu atbalstu bērniem ar AST joprojām būtiski atšķiras, un to ietekmē pieejamie resursi, pedagogu kompetence un atbalsta sistēmu attīstības līmenis.

Visās projekta partnervalstīs tika secināts, ka bērniem ar autiskā spektra traucējumiem ir ļoti daudzveidīgas izglītības vajadzības, tādēļ efektīvs atbalsts iespējams tikai tad, ja tiek nodrošināta individualizēta pieeja. Atšķirības komunikācijā, sensorajā uztverē, sociālajā mijiedarbībā, izpildfunkcijās, uzvedības pašregulācijā un kustību attīstībā prasa elastīgas pedagoģiskās metodes, nevis vienotus risinājumus visiem skolēniem.

Visās četrās valstīs kā būtiski priekšnoteikumi veiksmīgai iekļaušanai tiek uzsvērti:

- individuālie izglītības plāni;
- strukturēta mācību vide;
- vizuālais atbalsts;
- diferencēta pieeja mācību procesā;
- komunikācijas atbalsta stratēģijas;
- cieša sadarbība ar ģimenēm.

Neraugoties uz pozitīvajām pārmaiņām, viena no būtiskākajām problēmām visās partnervalstīs joprojām ir pedagogu sagatavotība. Daudzi skolotāji pozitīvi vērtē iekļaujošās izglītības principus un ir motivēti strādāt ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem, taču vienlaikus norāda, ka viņiem nepieciešamas plašākas praktiskās zināšanas par darbam piemērotām mācību metodēm, sensoro vajadzību izpratni, uzvedības atbalstu un mācību procesa pielāgošanu.

Salīdzinošā analīze apliecina, ka pedagogu profesionālajā pilnveidē lielāks uzsvars jāliek uz praktisku kompetenču attīstīšanu, nevis tikai teorētisku zināšanu apguvi. Pedagogiem nepieciešamas regulāras iespējas praktiski izmēģināt iekļaujošās mācību metodes, apmainīties pieredzē ar kolēģiem un saņemt ilgtermiņa metodisko atbalstu no dažādu jomu speciālistiem.

4.5. Salīdzinošā analīze par sporta nozīmi iekļaujošajā izglītībā

Visās projekta partnervalstīs sports ir atzīts par īpaši nozīmīgu jomu, kas veicina bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iekļaušanu, līdzdalību un dzīves kvalitāti.

Lai gan sporta mācību programmas katrā valstī atšķiras, visas partnervalstis atzīst, ka fiziskās aktivitātes sekmē:

- kustību prasmju attīstību;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- fizisko veselību;
- sociālo mijiedarbību;
- emocionālo pašregulāciju;
- pašapziņas stiprināšanu;
- līdzdalību skolas dzīvē.

Tomēr salīdzinošā analīze apliecina, ka tieši iekļaujoša sporta īstenošana joprojām ir viena no jomām, kur pedagogi saskaras ar vislielākajiem izaicinājumiem. Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas pedagogi norādīja uz līdzīgām grūtībām:

- nepietiekamu sporta skolotāju sagatavotību darbam ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem;
- grūtībām pielāgot aktivitātes skolēniem ar atšķirīgām spējām un vajadzībām;
- nepietiekamu pielāgota sporta aprīkojuma pieejamību;
- ierobežotu piekļuvi speciālistu konsultācijām;
- grūtībām ņemt vērā skolēnu sensorās īpatnības un nodrošināt pozitīvu uzvedības atbalstu.

Projekta rezultāti apliecināja, ka iekļaujošu sportu iespējams būtiski pilnveidot, nodrošinot pedagogiem praktiskus metodiskos materiālus, skaidri strukturētas darba metodes un inovatīvus risinājumus. Projekta laikā izstrādātā **Skolotāja rokasgrāmata** sniedza pedagogiem praktiskus paņēmienus sporta aktivitāšu pielāgošanai, skolēnu līdzdalības veicināšanai un strukturētas mācību vides veidošanai.

Viens no nozīmīgākajiem projekta jauninājumiem bija **virtuālās realitātes (VR) lietotņu** izstrāde un aprobācija. Partnervalstu pieredze apliecina, ka VR tehnoloģijas var sekmēt iekļaujošu sportu, jo tās:

- palielina skolēnu motivāciju un iesaisti;
- mazina satraukumu, uzsākot jaunas aktivitātes;
- nodrošina iespēju atkārtoti vingrināt prasmes drošā un kontrolētā vidē;
- palīdz pakāpeniski pārnest apgūtās prasmes uz reālām sporta situācijām.

Vienlaikus projekta partneri uzsvēra, ka tehnoloģijas neaizstāj pedagogu. Tās ir efektīvs atbalsta līdzeklis tikai tad, ja tiek mērķtiecīgi integrētas mācību procesā un izmantotas atbilstoši pedagoģiskajiem mērķiem.

4.6. Visās partnervalstīs identificētie kopīgie izaicinājumi

Neraugoties uz atšķirībām valstu izglītības sistēmās, salīdzinošā analīze ļāva identificēt vairākus kopīgus izaicinājumus.

4.6.1 Pedagogu kompetence un profesionālā pilnveide

Visās partnervalstīs par nozīmīgāko izaicinājumu tika atzīta nepietiekama pedagogu sagatavotība darbam iekļaujošā izglītībā. Lai gan iekļaujošās izglītības principi arvien plašāk tiek integrēti izglītības politikā, daudzās pedagogu sagatavošanas programmās joprojām nepietiekami tiek aplūkoti jautājumi par bērniem ar autiskā spektra traucējumiem un sporta nodarbību pielāgošanu.

Turpmākajās profesionālās pilnveides programmās īpaša uzmanība būtu jāpievērš:

- autiskā spektra traucējumu raksturīgajām pazīmēm un to ietekmei uz mācību procesu;
- sensorās uztveres īpatnībām;
- komunikācijas stratēģijām;
- iekļaujoša sporta metodikai;
- pozitīvas uzvedības atbalsta pieejām;
- digitālo un asistīvo tehnoloģiju izmantošanai.

4.6.2 Nevienlīdzīga piekļuve atbalsta pakalpojumiem

Visās partnervalstīs tika konstatētas būtiskas atšķirības atbalsta speciālistu pieejamībā. Īpaši lauku reģionos un mazākās pašvaldībās skolām ir grūtāk nodrošināt psihologu, speciālo pedagogu, terapeitu un citu speciālistu atbalstu.

Viens no nozīmīgākajiem attīstības virzieniem ir starpdisciplināru atbalsta komandu stiprināšana skolās, lai visiem skolēniem nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas saņemt nepieciešamo atbalstu.

4.6.3 Ciešāka skolu, ģimenes un sabiedrības sadarbība

Veiksmīga iekļaušana nav iespējama tikai skolas ietvaros. Ģimenēm ir būtiska nozīme bērna vajadzību apzināšanā, izglītības mērķu noteikšanā un vienotas pieejas nodrošināšanā mājās un skolā.

Projekta pieredze apliecināja, ka ilgtspējīgus rezultātus iespējams sasniegt tad, ja sadarbojas ģimenes, izglītības iestādes, augstskolas, autisma jomas organizācijas un politikas veidotāji.

4.6.4 Inovāciju ilgtspējīga ieviešana.

Projektā aprobētie inovatīvie risinājumi, tostarp virtuālās realitātes lietotnes, apliecināja savu potenciālu. Tomēr to ilgtspējīgai izmantošanai nepieciešams:

- institucionāls atbalsts;
- pedagogu profesionālā pilnveide;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- atbilstoša tehniskā infrastruktūra;
- integrēšana izglītības attīstības stratēģijās;
- ilgtermiņa izvērtēšana.

Projektā iegūtā pieredze apliecina, ka inovācijas jāuztver kā daļa no plašākas iekļaujošās izglītības attīstības sistēmas, nevis kā atsevišķs risinājums.

4.7 Pārņemama labā prakse un Eiropas pievienotā vērtība

Salīdzinošā analīze ļāva identificēt vairākus labās prakses piemērus, kurus iespējams izmantot arī citās Eiropas valstīs.

1. Pierādījumos balstīta pedagogu profesionālā pilnveide

Visefektīvākās ir profesionālās pilnveides programmas, kurās teorētiskās zināšanas apvienotas ar praktisku darbu un reālām situācijām izglītības vidē.

2. Praktisku metodisko materiālu izstrāde

Skolotāja rokasgrāmatas, aktivitāšu piemēri un metodiskie materiāli sniedz pedagogiem ikdienas darbā viegli izmantojamus risinājumus.

3. Starpdisciplināra sadarbība

Pedagogu, speciālo pedagogu, veselības aprūpes speciālistu, ģimeņu un pētnieku sadarbība uzlabo lēmumu pieņemšanu un sekmē labākus rezultātus skolēniem.

4. Inovatīvu izglītības tehnoloģiju izmantošana

Tādas tehnoloģijas kā virtuālā realitāte var ievērojami palielināt skolēnu iesaisti un motivāciju, ja tās tiek izmantotas kā daļa no pierādījumos balstītas pedagoģiskās pieejas.

5. Starptautiska pieredzes apmaiņa

Erasmus+ projekti sniedz iespēju dalīties pieredzē, salīdzināt dažādus izglītības modeļus un kopīgi izstrādāt inovatīvus risinājumus iekļaujošās izglītības attīstībai

4.8. Ietekme un ieteikumi politikas veidošanai

Pamatojoties uz Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas salīdzinošās analīzes rezultātiem, tiek izvirzīti šādi ieteikumi politikas veidošanai:

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble

1. **Stiprināt iekļaujošo izglītību valstu pedagogu sagatavošanas sistēmās**, sākotnējās pedagogu izglītības un profesionālās pilnveides programmās obligāti iekļaujot mācību moduļus par autiskā spektra traucējumiem un iekļaujošu sportu.
2. **Izstrādāt valsts līmeņa vadlīnijas iekļaujoša sporta īstenošanai**, sniedzot praktiskus ieteikumus sporta aktivitāšu pielāgošanai skolēniem ar autiskā spektra traucējumiem.
3. **Paplašināt starpdisciplināro atbalsta pakalpojumu pieejamību skolās**, lai nodrošinātu savlaicīgu piekļuvi nepieciešamajam specializētajam atbalstam.
4. **Veicināt uz pierādījumiem balstītu digitālo inovāciju**, atbalstot atbildīgu tādu tehnoloģiju kā virtuālās realitātes integrēšanu iekļaujošajā izglītībā.
5. **Stiprināt ģimeņu iesaisti un sadarbību ar vietējo kopienu**, lai nodrošinātu visaptverošu atbalstu bērniem ar autiskā spektra traucējumiem.
6. **Pilnveidot uzraudzības un izvērtēšanas sistēmas**, vērtējot ne tikai bērna iekļaušanu izglītības iestādē, bet arī viņa līdzdalību, mācību progresu, sociālo iekļaušanos un dzīves kvalitāti.
7. **Turpināt Eiropas līmeņa sadarbību**, izmantojot Erasmus+ un citas līdzīgas programmas, lai veicinātu zināšanu apmaiņu, inovāciju attīstību un ilgtspējīgu iekļaujošās izglītības pilnveidi.

4.9 Secinājums

Salīdzinošā Eiropas analīze parāda, ka Lietuvai, Latvijai, Turcijai un Maķedonijai ir kopīga apņemšanās veicināt iekļaujošu izglītību bērniem ar autisma spektra traucējumiem. Lai gan katra valsts iet savu attīstības ceļu, kopīgie izaicinājumi un iespējas nodrošina spēcīgu pamatu Eiropas sadarbībai.

Secinājumi apstiprina, ka jēgpilna iekļaušana prasa vairāk nekā likumdošanas saistības. Tas ir atkarīgs no kvalificētiem skolotājiem, daudznazaru atbalsta sistēmām, pieejamas vides, ģimenes iesaistīšanās un nepārtrauktām inovācijām. Iekļaujošs sports ir īpaši vērtīgs ceļš līdzdalības, veselības un sociālās iekļaušanas veicināšanai bērniem ar AST.

Erasmus+ projekts ir pierādījis, ka starptautiskā sadarbība var paātrināt izglītības attīstību, apvienojot zināšanas, apmainoties ar efektīvu praksi un radot praktiskus risinājumus. Pastāvīga sadarbība starp Eiropas valstīm joprojām būs būtiska, lai nodrošinātu, ka bērniem ar ASS ir vienlīdzīgas iespējas piedalīties, mācīties, attīstīties un pilnībā izmantot savu potenciālu.

5.nodaļa Projekta rezultāti

5.1 Ievads

Erasmus+ projekta „**Bērnu ar autiskā spektra traucējumiem atbalsts, izmantojot sportu**” (**EmpowerAble**) mērķis bija stiprināt iekļaujošās izglītības praksi, pilnveidojot pedagogu profesionālo kompetenci, izstrādājot inovatīvus mācību resursus un veicinot bērnu ar autiskā spektra traucējumiem aktīvu līdzdalību sporta nodarbībās.

Projektā sadarbojās partnerorganizācijas no Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas, apvienojot skolas, augstskolas, autisma jomas organizācijas un izglītības speciālistus ar daudzveidīgu pieredzi iekļaujošajā izglītībā, speciālajā pedagogijā, sportā un izglītības tehnoloģijās.

Projektā tika risināti vairāki visām partnervalstīm kopīgi izaicinājumi – nepietiekama pedagogu sagatavotība darbam ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem, ierobežota pielāgotu mācību resursu pieejamība, grūtības īstenot iekļaujošas sporta nodarbības un nepieciešamība pēc inovatīvām pieejām, kas veicina skolēnu motivāciju un līdzdalību.

Apvienojot pētniecību, profesionālo pilnveidi, mācību materiālu izstrādi, aprobāciju, starptautisku sadarbību un rezultātu izplatīšanas pasākumus, projekts radīja nozīmīgus rezultātus un veicināja iekļaujošās izglītības attīstību gan valstu, gan Eiropas līmenī.

5.2. Skolotāja rokasgrāmatas izstrāde

Liela projekta rezultāts bija visaptverošas **Skolotāja rokasgrāmatas izveide iekļaujošām sporta stundām bērniem ar autiskā spektra traucējumiem**.

Rokasgrāmata tika izstrādāta, lai atbalstītu sporta skolotājus, klašu audzinātājus, speciālos pedagogus un citus speciālistus, kas strādā ar bērniem ar AST. Tas apvieno teorētiskās zināšanas ar praktiskiem ieteikumiem, kurus var tieši piemērot skolas vidē.

Rokasgrāmatā ietverta informācija:

- AST raksturojums un izglītojošā ietekme;
- sensorās apstrādes atšķirības un to ietekme uz fizisko aktivitāti;
- komunikācijas stratēģijas;
- klases un uzvedības vadības pieejas;
- sporta aktivitāšu pielāgošana;
- metodes motivācijas un iesaistes palielināšanai;
- skolotāju, ģimeņu un speciālistu sadarbība;
- inovatīvu tehnoloģiju izmantošana iekļaujošajā izglītībā.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Projekta aktivitātēs iesaistītie skolotāji ziņoja, ka rokasgrāmata uzlaboja viņu izpratni par AST un palielināja viņu pārliecību par iekļaujošu fizisko aktivitāšu plānošanu un īstenošanu.

Resurss arī palīdz samazināt plaisu starp zinātnes atziņām un ikdienas izglītības praksi, pārvēršot uz pierādījumiem balstītas pieejas praktiskās klases stratēģijās.

5.3 Virtuālās realitātes lietojumprogrammu izstrāde un ieviešana

Viens no projekta inovatīvākajiem rezultātiem bija **virtuālās realitātes (VR) lietotņu** izstrāde un ieviešana iekļaujoša sporta atbalstam.

Projekta ietvaros tika izstrādātas četras VR lietotnes, kas bērniem ar autiskā spektra traucējumiem nodrošina drošu, strukturētu un saistošu vidi kustību prasmju attīstīšanai un līdzdalībai sporta aktivitātēs.

VR tehnoloģiju izmantošana sniedza vairākus būtiskus ieguvumus:

- palielināja skolēnu motivāciju un interesi par sporta aktivitātēm;
- uzlaboja uzmanības noturību un koncentrēšanos;
- nodrošināja iespēju atkārtoti vingrināt prasmes kontrolētā vidē;
- mazināja satraukumu nepazīstamās situācijās;
- pakāpeniski stiprināja skolēnu pārliecību pirms iesaistīšanās reālās sporta aktivitātēs.

Aprobācijas rezultāti apliecināja, ka daudzi bērni ar autiskā spektra traucējumiem uz VR balstītās aktivitātēs iesaistījās ar lielu interesi. Pedagogi novēroja augstāku motivāciju, aktīvāku līdzdalību un pozitīvāku attieksmi pret sporta nodarbībām.

Vienlaikus projekts apliecināja, ka VR tehnoloģijām ir būtisks potenciāls kā atbalsta instrumentam izglītībā. Tomēr to veiksmīga izmantošana ir iespējama tikai tad, ja pedagogi ir atbilstoši sagatavoti, tehnoloģijas tiek mērķtiecīgi integrētas mācību procesā un izmantotas kā daļa no plašākas iekļaujošās izglītības pieejas

5.4. Pedagogu profesionālā pilnveide

Viens no projekta galvenajiem uzdevumiem bija stiprināt pedagogu profesionālo kompetenci darbā ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem. Projekta laikā organizētās mācības sniedza pedagogiem iespēju padziļināt zināšanas par autiskā spektra traucējumu daudzveidību, iepazīt pierādījumus balstītas pedagoģiskās pieejas un pilnveidot prasmes plānot un vadīt iekļaujošas sporta nodarbības.

Profesionālās pilnveides programmas tika veidotas, apvienojot teorētiskās zināšanas ar praktiskiem uzdevumiem, situāciju analīzi un pieredzes apmaiņu starp projekta partneriem. Šāda pieeja palīdzēja pedagogiem ne tikai paplašināt zināšanas, bet arī iegūt pārliecību par to izmantošanu ikdienas darbā.

Īpaša uzmanība tika pievērsta šādām tēmām:

- bērnu ar autiskā spektra traucējumiem individuālo vajadzību izpratnei;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- sporta aktivitāšu pielāgošanai;
- komunikācijas un sadarbības prasmju veicināšanai;
- sensorās vides organizēšanai;
- pozitīvas uzvedības atbalsta stratēģijām;
- digitālo tehnoloģiju izmantošanai sporta nodarbībās.

Pedagogu atsauksmes apliecināja, ka projekta mācības būtiski paaugstināja viņu profesionālo pārliecību un sniedza praktiskus risinājumus darbam ar skolēniem, kuriem ir dažādas mācību un attīstības vajadzības.

5.5 Izstrādāto materiālu aprobācija

Projekta rezultāti tika pārbaudīti, izmantojot izmēģinājuma īstenošanas pasākumus, kas tika veikti partnerskolās un izglītības iestādēs.

Izmēģinājuma aktivitātes sniedza vērtīgu informāciju par izstrādāto resursu praktisko pielietojamību un ļāva skolotājiem novērtēt to efektivitāti reālā izglītības vidē.

Īstenošana uzrādīja pozitīvus rezultātus vairākās jomās:

Palielināta skolēnu līdzdalība

Bērni ar AST izrādīja lielāku vēlmi iesaistīties fiziskās aktivitātēs, kad uzdevumi tika atbilstoši strukturēti un pielāgoti viņu vajadzībām.

Uzlabota skolotāju pārliecība

Skolotāji ziņoja par paaugstinātu kompetenci aktivitāšu modificēšanā, dažādu klašu pārvaldīšanā un līdzdalības atbalstīšanā.

Uzlabota vienaudžu mijiedarbība

Iekļaujošas fiziskās audzināšanas aktivitātes radīja sadarbības, komunikācijas un sociālās mijiedarbības iespējas starp studentiem ar AST un viņu vienaudžiem.

Uzlabota mācību vide

Strukturētu pieeju, vizuālo atbalstu un inovatīvu tehnoloģiju izmantošana veicināja paredzamāku un atbalstošāku izglītības vidi.

Izmēģinājuma posmā tika sniegta arī svarīga atgriezeniskā saite, kas pamatoja projekta materiālu pilnveidošanu un ieteikumus turpmākai īstenošanai.

5.6 Starptautiskās sadarbības un zināšanu apmaiņas stiprināšana

Viens no nozīmīgākajiem projekta rezultātiem bija spēcīga starptautiskās sadarbības tīkla izveide, apvienojot izglītības iestādes, augstākās izglītības iestādes, autisma jomas organizācijas un speciālistus no četrām Eiropas valstīm.

Partnerība nodrošināja:

- ekspertu zināšanu un labās prakses piemēru apmaiņu;
- valstu pieeju salīdzināšanu iekļaujošās izglītības jomā;
- kopīgu izglītības resursu izstrādi;
- sadarbību starp dažādu jomu speciālistiem;
- ilgtspējīgu Eiropas sadarbības tīklu izveidi.

Projekts apliecināja Erasmus+ sadarbības pievienoto vērtību, parādot, ka kopīgus izaicinājumus izglītības jomā iespējams risināt daudz efektīvāk, sadarbojoties starptautiskā līmenī.

Partneru daudzveidīgā pieredze bagātināja projekta rezultātus un veicināja tādu risinājumu izstrādi, kurus iespējams izmantot arī ārpus atsevišķu valstu izglītības sistēmām.

5.7. Ieguldījums bērnu ar AST iekļaušanā un līdzdalībā

Projekta galīgais mērķis bija uzlabot izglītības līdzdalību un dzīves kvalitāti bērniem ar AST, izmantojot iekļaujošu fizisko izglītību.

Projekts veicināja šī mērķa sasniegšanu, veicinot:

- plašākas iespējas izmantot jēgpilnas fiziskās aktivitātes;
- palielināta dalība skolas aktivitātēs;
- uzlabota sociālā mijiedarbība ar vienaudžiem;
- motoro un adaptīvo prasmju attīstīšana;
- lielāku uzticību un neatkarību.

Projekts nostiprināja izpratni, ka sports nav vienkārši mācību priekšmets, bet svarīgs konteksts iekļaušanai, komunikācijai, sociālajai attīstībai un veselībai mūža garumā.

Atbalstot skolotājus un izglītības iestādes, projekts radīja apstākļus bērniem ar AST aktīvākai un veiksmīgākai līdzdalībai skolu kopienās.

5.8 Projekta rezultātu izplatīšana un ilgtspēja

Rezultātu izplatīšanas pasākumi nodrošināja, ka projekta rezultāti sasniedza plašu ieinteresēto pušu loku, tostarp pedagogus, izglītības iestāžu vadītājus, politikas veidotājus, ģimenes, pētniekus un organizācijas, kas sniedz atbalstu bērniem ar autiskā spektra traucējumiem.

Projekta rezultāti tika izplatīti, izmantojot:

- profesionālās pilnveides pasākumus;
- darbnīcas un seminārus;
- izglītojošus materiālus;
- institucionālās sadarbības tīklus;
- profesionālās konferences;
- tiešsaistes saziņas kanālus.

Projekta rezultātu ilgtspēju nodrošina **Skolotāja rokasgrāmata, Mācību programmas un virtuālās realitātes lietotņu** turpmāka izmantošana partnerorganizācijās.

Turpmākā ilgtspēja būs atkarīga no:

- projekta resursu integrēšanas pedagogu sagatavošanas un profesionālās pilnveides programmās;
- pedagogu profesionālās pilnveides pasākumu nepārtrauktas īstenošanas;
- sadarbības starp izglītības iestādēm un autisma jomas organizācijām;
- resursu pielāgošanas dažādiem izglītības kontekstiem;
- turpmākiem pētījumiem, izvērtējot projekta rezultātu ilgtermiņa ietekmi.

5.9 Projekta kopējā ietekme

Projekts **EmpowerAble** radīja nozīmīgu ietekmi individuālā, institucionālā, valsts un Eiropas līmenī.

Individuālā līmenī pedagogi pilnveidoja savas zināšanas, prasmes un profesionālo pārlicību, savukārt bērniem ar autiskā spektra traucējumiem tika nodrošinātas iekļaujošākas, saistošākas un viņu vajadzībām atbilstošākas sporta nodarbības.

Institucionālā līmenī projektā iesaistītās izglītības iestādes stiprināja savu kapacitāti īstenot iekļaujošas izglītības praksi un ieviest inovatīvas pedagoģiskās pieejas.

Valsts līmenī projekts veicināja diskusijas par iekļaujoša sporta pilnveidi un pedagogu profesionālās pilnveides stiprināšanu.

Eiropas līmenī projekta ietvaros tika izstrādāti pārnesami modeļi, metodiskie resursi un politikas ieteikumi, kurus iespējams izmantot iekļaujošās izglītības attīstībai dažādās izglītības sistēmās.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Projekts apliecināja, ka jēgpilna iekļaušana ir iespējama tikai tad, ja tā balstās uz koordinētu rīcību, apvienojot politikas atbalstu, profesionālo kompetenci, inovatīvas metodiskās pieejas un starptautisko sadarbību.

5.10 Secinājums

Erasmus+ projekts **"Atbalsts bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sportā" (EmpowerAble)** veiksmīgi risināja svarīgas problēmas, kas saistītas ar iekļaujošu izglītību un bērnu ar AST līdzdalību.

Izstrādājot Skolotāja rokasgrāmatu Virtuālās realitātes lietojumprogrammas un visaptverošas profesionālās pilnveides aktivitātes, projekts sniedza praktiskus risinājumus, kurus var īstenot dažādos izglītības kontekstos.

Projekta rezultāti liecina, ka, pienācīgi atbalstot skolotājus, pielāgojot izglītības vidi un atbildīgi ieviešot inovatīvas pieejas, bērni ar AST var aktīvāk piedalīties fiziskajā audzināšanā un skolas dzīvē.

Rezultāti nodrošina spēcīgu pamatu turpmākai politikas izstrādei, profesionālajai praksei un Eiropas sadarbībai, kuras mērķis ir panākt ilgtspējīgu un jēgpilnu iekļaušanu bērniem ar autiskā spektra traucējumiem.

6. nodaļa. Pierādījumi un galvenās atziņas

6.1 Ievads

Erasmus+ projekts "**Atbalsts bērniem ar autismu ar fiziskās audzināšanas palīdzību**" (EmpowerAble) radīja svarīgus pierādījumus par iekļaujošu fiziskās audzināšanas pieeju efektivitāti un iespējamību bērniem ar autisma spektra traucējumiem (AST). Projektā tika apvienoti izglītības pētījumi, praktiskā īstenošana, skolotāju atsauksmes un ieinteresēto personu pieredze, lai noteiktu faktorus, kas veicina veiksmīgu iekļaušanu un līdzdalību.

Projekta laikā apkopotie pierādījumi liecina, ka iekļaujoša sports var būtiski veicināt bērnu ar AST attīstību, ja aktivitātes ir atbilstoši pielāgotas, skolotāji saņem atbilstošu profesionālo atbalstu un izglītības vide ir veidota atbilstoši individuālajām vajadzībām.

Šajā nodaļā izklāstītie secinājumi ir balstīti uz vairākiem pierādījumu avotiem, tostarp:

- nacionālo izglītības kontekstu analīze Lietuvā, Latvijā, Turcijā un Maķedonijā;
- atgriezeniskā saite no projekta aktivitātēs iesaistītajiem skolotājiem un izglītības speciālistiem;
- novērojumi no izmēģinājuma īstenošanas darbībām;
- izstrādāto izglītības resursu novērtēšana;
- pieredzi, kas gūta starptautiskās apmācībās un sadarbības pasākumos.

Secinājumos uzsvērta gan projekta pozitīvā ietekme, gan atlikušās sistēmiskās problēmas, kas jārisina, lai sasniegtu ilgtspējīgu iekļaujošu izglītību.

6.2 Pierādījumi no nacionālās konteksta analīzes

Partneru valstu salīdzinošā analīze parādīja, ka iekļaujoša izglītība ir kļuvusi par kopīgu politikas prioritāti Lietuvā, Latvijā, Turcijā un Maķedonijā. Visās valstīs ir īstenotas likumdošanas reformas, kas atbalsta bērnu ar invaliditāti tiesības uz izglītību, un notikusi pāreja uz iekļaujošākām pieejām.

Analīzes rezultāti norāda uz vairākiem kopīgiem attīstības virzieniem:

- pieaug bērnu ar AST iesaiste vispārējās izglītības iestādēs;
- arvien vairāk tiek atzīta individualizētas izglītības plānošanas nozīme;
- tiek stiprināta sadarbība starp skolām, ģimenēm un speciālistiem;
- pieaug nepieciešamība pēc pedagogu apmācības darbam ar bērniem ar AST.

Tomēr nacionālās analīzes arī atklāja, ka iekļaujošas izglītības īstenošana joprojām notiek nevienmērīgi. Pieejamo resursu, speciālistu atbalsta, pedagogu kompetenču un reģionālās infrastruktūras atšķirības ietekmē izglītības iespēju kvalitāti, kas pieejama bērniem ar AST.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Būtisks secinājums visās partneru valstīs bija tas, ka politiska apņemšanās pati par sevi automātiski nenodrošina efektīvu iekļaušanu. Veiksmīgai īstenošanai nepieciešami atbilstoši resursi, profesionālā kapacitāte, uzraudzības sistēmas un nepārtraukti pilnveides procesi.

6.3 Pierādījumi par pedagogu kompetenci un profesionālo attīstību

Viens no būtiskākajiem secinājumiem, kas izrietēja no projekta, bija pedagogu kompetences izšķirošā nozīme jēgpilnas iekļaušanas nodrošināšanā.

Pirms dalības projekta aktivitātēs daudzi pedagogi norādīja uz nepietiekamu pārliecību par savām spējām:

- izprast AST raksturīgās iezīmes;
- pielāgot fiziskās izglītības aktivitātes;
- atbalstīt bērnu sensorās un komunikācijas vajadzības;
- vadīt dažādības pilnas klases;
- izmantot inovatīvas izglītības tehnoloģijas.

Pēc dalības apmācību aktivitātēs pedagogi demonstrēja labāku izpratni par ar autismu saistītajām izglītības vajadzībām un lielāku pārliecību par iekļaujošu stratēģiju īstenošanu.

Iegūtie pierādījumi liecina, ka efektīvai profesionālajai pilnveidei jāietver:

- teorētiska izpratne par AST;
- praktiski piemēri un demonstrējumi;
- iespējas kopīgai mācīšanās pieredzei;
- zināšanu un prasmju pielietošana klasē;
- refleksija un atgriezeniskā saite.

Pedagogi īpaši novērtēja praktiskus ieteikumus un vadlīnijas, kuras iespējams tieši izmantot ikdienas izglītības praksē. Tas apliecina, ka profesionālās pilnveides programmām nevajadzētu aprobežoties tikai ar vispārīgas izpratnes veidošanu, bet tām jābūt vērstām uz praktiski pielietojamu kompetenču attīstīšanu.

6.4 Pierādījumi no iekļaujoša sporta īstenošanas

Pierādījumi no pilotēšanas aktivitātēm

Pilotēšanas aktivitātes sniedza nozīmīgus pierādījumus par pielāgotas fiziskās izglītības ieguvumiem bērniem ar AST.

Pedagogi un speciālisti novēroja uzlabojumus vairākās jomās:

Lielāka līdzdalība un iesaiste

Bērni ar AST demonstrēja lielāku vēlmi piedalīties aktivitātēs, ja tās bija strukturētas, paredzamas un pielāgotas individuālajām spējām.

Skaidru instrukciju, vizuālā atbalsta, pakāpeniskas prasmju attīstības un pozitīvas motivācijas izmantošana veicināja lielāku iesaisti fiziskās izglītības nodarbību laikā.

Pielāgotas fiziskās aktivitātes veicināja:

- koordinācijas attīstību;
- līdzsvara uzlabošanu;
- kustību plānošanas prasmju attīstību;
- ķermeņa apzināšanos;
- pārliecību par savām kustību spējām.

Iegūtie pierādījumi liecina, ka iekļaujošas sporta aktivitātes nodrošina efektīvu vidi gan fizisko, gan funkcionālo spēju attīstībai.

Sociālā mijiedarbība un iekļaušana

Fiziskās izglītības aktivitātes radīja iespējas bērniem ar AST mijiedarboties ar vienaudžiem, praktizēt sadarbības prasmes un piedzīvot veiksmīgu līdzdalību grupas aktivitātēs.

Pedagogi norādīja, ka strukturētas iekļaujošas aktivitātes veicināja labāku vienaudžu izpratni un pieņemšanu.

Emocionālie un uzvedības ieguvumi

Paredzama un atbalstoša fiziskās izglītības vide palīdzēja dažiem bērniem ar AST samazināt trauksmi un uzlabot emocionālo pašregulāciju.

Pedagogi uzsvēra, ka dalība fiziskajās aktivitātēs veicināja lielāku pārliecību par savām spējām un pozitīvāku attieksmi pret kustībām un fiziskām aktivitātēm.

.

6.5. Pierādījumi par virtuālās realitātes lietojumprogrammām

Virtuālās realitātes (VR) integrēšana bija viena no inovatīvākajām projekta sastāvdaļām.

Pilotēšanas aktivitāšu laikā iegūtie pierādījumi liecina, ka VR lietojumprogrammas sniedza vairākus ieguvumus.

Paaugstināta motivācija

Bērni demonstrēja lielu interesi un zinātkāri, piedaloties ar VR atbalstītās aktivitātēs. Virtuālās vides interaktīvais raksturs veicināja aktīvu iesaisti un iespēju atkārtoti praktizēt apgūstamās prasmes.

Droša mācīšanās vide

VR nodrošināja iespēju bērniem praktizēt aktivitātes kontrolētā un paredzamā vidē. Tas bija īpaši nozīmīgi bērniem, kuri nepazīstamās situācijās izjūt trauksmi vai kuriem nepieciešama pakāpeniska jaunu aktivitāšu apguve.

Individualizētas mācīšanās iespējas

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
VR vide ļāva pielāgot uzdevumus atbilstoši bērnu individuālajām spējām un mācīšanās tempam. Bērni varēja atkārtoti trenēt konkrētas kustības bez tradicionālajai mācību videi raksturīgā spiediena.

Atbalsts prasmju pārnesei

Pedagogi novēroja, ka prasmes, kas tika praktizētas VR aktivitātēs, varēja palīdzēt bērniem vēlāk iesaistīties tradicionālās fiziskās izglītības aktivitātēs.

Tomēr iegūtie pierādījumi arī liecina, ka VR būtu jāuztver kā papildinošs izglītības instruments, nevis tiešas mijiedarbības, kustību pieredzes vai pedagoga atbalsta aizstājējs.

Veiksmīgai VR ieviešanai nepieciešams nodrošināt:

- pedagogu apmācību;
- atbilstošu pedagoģisko integrāciju;
- tehnisko atbalstu;
- pieejamības aspektu ņemšanu vērā.

6.6 Pierādījumi no skolotāju un ieinteresēto personu atsauksmēm

Skolotāju, skolu pārstāvju un projekta dalībnieku atsauksmes sniedza vērtīgu ieskatu par projekta praktisko ietekmi.

Galvenie pozitīvie rezultāti bija šādi:

Labāka izpratne par AST

Dalībnieki ziņoja par paaugstinātām zināšanām par autisma pazīmēm un izglītojošām sekām.

Paaugstināta uzticēšanās iekļaujošai praksei

Skolotāji izteica lielāku gatavību pielāgot aktivitātes un atbalstīt skolēnu ar AST līdzdalību.

Uzlabota piekļuve praktiskajiem resursiem

Skolotāja rokasgrāmata tika uzskatīta par vērtīgu, jo tās sniedz strukturētus ieteikumus un piemērus, kas piemērojami reālā izglītības vidē.

Pastiprināti profesionālie tīkli

Starptautiskā sadarbība ļāva pedagogiem apmainīties ar pieredzi un mācīties no dažādām izglītības sistēmām.

Ieinteresētās personas arī uzsvēra, cik svarīgi ir turpināt atbalstu pēc projekta pabeigšanas, lai nodrošinātu iegūto zināšanu un attīstīto resursu ilgtermiņa pielietojumu.

6.7. Uz pierādījumiem balstīta citu problēmu identificēšana

Lai gan projekts parādīja pozitīvus rezultātus, iegūtie pierādījumi arī atklāja vairākus izaicinājumus, kuriem nepieciešama turpmāka uzmanība.

Nepietiekama sagatavotība sākotnējā pedagogu izglītībā

Daudzi pedagogi norādīja, ka sākotnējās profesionālās izglītības programmās tiek nodrošināta nepietiekama praktiskā sagatavotība darbam ar bērniem ar AST un iekļaujošas fiziskās izglītības īstenošanai.

Tas norāda uz nepieciešamību sistemātiski iekļaut ar autismu saistītas kompetences pedagogu izglītības programmās.

Nevienlīdzīga piekļuve speciālistu atbalstam

Speciālo pedagogu, psihologu, terapeitu un citu speciālistu pieejamība dažādos reģionos būtiski atšķiras.

Daudzveidīgu speciālistu atbalsta sistēmu stiprināšana joprojām ir būtiska, lai nodrošinātu ilgtspējīgu iekļaušanu.

Ierobežoti resursi un infrastruktūra

Dažām skolām ir grūtības nodrošināt piekļuvi pielāgotam aprīkojumam, digitālajām tehnoloģijām un specializētiem izglītības materiāliem.

Ieguldījumi iekļaujošā infrastruktūrā ir nepieciešami, lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas visiem bērniem.

Nepieciešamība pēc ilgtermiņa izvērtēšanas

Nepieciešami turpmāki pētījumi, lai izvērtētu iekļaujošas fiziskās izglītības pieeju un inovatīvo tehnoloģiju ilgtermiņa ietekmi uz izglītības rezultātiem, līdzdalību un dzīves kvalitāti.

6.8 Galvenie secinājumi un gūtā pieredze

Pamatojoties uz projekta laikā apkopotajiem pierādījumiem, var identificēt vairākas būtiskas atziņas.

Atziņa Nr. 1: Iekļaujošai izglītībai nepieciešamas praktiskas pedagogu kompetences

Normatīvie akti un politikas nostādnes nodrošina iekļaušanas pamatu, tomēr pedagogi ir galvenie īstenotāji, kuri šos principus pārvērš ikdienas praksē.

Atziņa Nr. 2: Pielāgota fiziskā izglītība veicina vispusīgu attīstību

Iekļaujoša fiziskā izglītība veicina ne tikai fizisko spēju attīstību, bet arī sociālo līdzdalību, emocionālo labbūtību, pašapziņu un iekļaušanos skolas vidē.

Atziņa Nr. 3: Inovācijas ir efektīvas, ja tās tiek apvienotas ar pedagogu

Tehnoloģiskie risinājumi, piemēram, virtuālā realitāte (VR), var uzlabot mācīšanās pieredzi, taču to efektivitāte ir atkarīga no atbilstoša pedagogiskā dizaina un pedagogu kompetences.

Atziņa Nr. 4: Sadarbība veicina ilgtspēju

Sadarbība starp skolām, ģimenēm, universitātēm, autisma organizācijām un politikas veidotājiem stiprina iekļaujošas izglītības iniciatīvu ietekmi.

Atziņa Nr. 5: Starptautiskā sadarbība paātrina attīstību

Eiropas partnerības nodrošina vērtīgas iespējas dalīties zināšanās, izstrādāt kopīgus resursus un risināt kopīgus izaicinājumus.

6.9. Ietekme uz nākotnes praksi un politiku

Projekta laikā iegūtie pierādījumi sniedz vairākas būtiskas atziņas turpmākai izglītības attīstībai.

Izglītības politikas veidotājiem un atbildīgajām institūcijām būtu:

- jāstiprina uz autismu vērsta pedagogu izglītība un profesionālā pilnveide;
- jāveicina iekļaujoša fiziskā izglītība kā būtiska skolas iekļaušanas sastāvdaļa;
- jāatbalsta starpdisciplināru izglītības atbalsta komandu darbība;
- jāveicina atbildīga izglītības tehnoloģiju izmantošana;
- jāizstrādā mehānismi efektīvas prakses pieredzes apmaiņai nacionālā un starptautiskā līmenī.

Skolām būtu:

- jāveido sadarbības komandas iekļaušanas veicināšanai;
- jānodrošina iespējas nepārtrauktai pedagogu profesionālajai pilnveidei;
- jāiesaista ģimenes izglītības plānošanas procesos;
- jāveicina vienaudžu iekļaušana un aktīva līdzdalība.

Pētniekiem un organizācijām būtu:

- jāturpina izvērtēt iekļaujošās izglītības intervenču efektivitāti;
- jāveic pētījumi par ilgtermiņa rezultātiem;
- jāizstrādā uz pierādījumiem balstīti modeļi, kurus iespējams pielāgot dažādiem izglītības kontekstiem.

6.10 Secinājums

Pierādījumi, kas iegūti, īstenojot projektu EmpowerAble, liecina, ka iekļaujošs sports ir spēcīga pieeja, lai atbalstītu bērnus ar AST un veicinātu viņu līdzdalību skolas dzīvē.

Secinājumi apstiprina, ka veiksmīga iekļaušana ir atkarīga no vairāku faktoru mijiedarbības: informēta politika, kompetenti skolotāji, pieejama vide, daudznozaru sadarbība, ģimenes iesaistīšana un inovatīvas izglītības pieejas.

Projekts sniedza praktiskus pierādījumus, ka mērķtiecīga skolotāju apmācība, strukturēti izglītības resursi un rūpīgi integrētas tehnoloģijas, piemēram, virtuālā realitāte, var stiprināt iekļaujošu praksi.

Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas pieredze liecina, ka jēgpilna iekļaušana ir sasniedzama, kad izglītības sistēmas nodrošina piekļuvi patiesai līdzdalībai, piederībai un vienlīdzīgām iespējām katram bērnam ar autiskā spektra traucējumiem.

7.nodaļa. Identificētie izaicinājumi

7.1 Ievads

Erasmus+ projekta “Supporting Children with Autism through Physical Education” (EmpowerAble) īstenošana sniedza vērtīgu ieskatu iespējās un šķēršļos, kas saistīti ar iekļaujošas fiziskās izglītības prakses attīstību bērniem ar autiskā spektra traucējumiem (AST).

Lai gan Lietuvā, Latvijā, Turcijā un Maķedonijā ir panākts būtisks progress iekļaujošas izglītības stiprināšanā, projekts atklāja arī vairākus sistēmiskus, izglītības, organizatoriskus un praktiskus izaicinājumus, kas joprojām ietekmē iekļaušanas kvalitāti un ilgtspēju.

Izaicinājumi, kas tika identificēti nacionālo analīžu, pilotēšanas aktivitāšu, pedagogu atgriezeniskās saites un iesaistīto pušu diskusiju laikā, apliecina, ka iekļaujoša izglītība ir sarežģīts un nepārtraukti attīstībā esošs process.

Lai gan normatīvie regulējumi arvien vairāk atzīst bērnu ar invaliditāti tiesības, būtisks izaicinājums joprojām ir politikas principu pārvēršana konsekvētā ikdienas praksē.

Iegūtie rezultāti liecina, ka ilgtspējīgai iekļaušanai nepieciešama koordinēta rīcība vairākos līmeņos, tostarp:

- politikas attīstībā;
- pedagogu sagatavošanā;
- skolu organizatoriskajā darbībā;
- profesionālā atbalsta sistēmu attīstībā;
- resursu nodrošināšanā;
- visu iesaistīto pušu sadarbībā.

7.2 Izaicinājumi, kas saistīti ar pedagogu kompetenci un profesionālo sagatavošanu

Viens no nozīmīgākajiem izaicinājumiem, kas tika identificēts visās partneru valstīs, bija nepieciešamība stiprināt pedagogu kompetenci darbā ar autiskā spektra traucējumiem (AST) un iekļaujošas fiziskās izglītības īstenošanā.

Lai gan pedagogiem kopumā ir pozitīva attieksme pret iekļaušanu, daudzi norādīja uz nepietiekamu sagatavotību tādās jomās kā:

- AST raksturīgo iezīmju un to ietekmes uz izglītības procesu izpratne;
- sensorās uztveres atšķirību atpazīšana;
- fizisko aktivitāšu pielāgošana dažādām spējām;

- komunikācijas vajadzību atbalstīšana;
- pozitīvas uzvedības stratēģiju īstenošana;
- iekļaujošas fiziskās izglītības vides vadīšana;
- atbalsta un digitālo tehnoloģiju izmantošana.

Projekts parādīja, ka daudzi pedagogi zināšanas par iekļaušanu galvenokārt iegūst individuālas profesionālās pieredzes ceļā, nevis sistemātiskas sagatavošanas rezultātā sākotnējās pedagogu izglītības programmās.

Tādēļ viens no būtiskākajiem izaicinājumiem joprojām ir pāreja no teorētiskas izpratnes par iekļaušanu uz praktiski pielietojamu kompetenci.

Pedagogiem nepieciešamas nepārtrauktas profesionālās pilnveides iespējas, kas apvieno zinātniskos pierādījumus ar praktisku pielietojumu ikdienas izglītības darbā.

Turpmākajām apmācībām būtu jānodrošina iespējas:

- praktiskai mācīšanās pieredzei;
- efektīvu stratēģiju demonstrēšanai;
- sadarbībai ar kolēģiem un pieredzes apmaiņai;
- mentorēšanai un konsultācijām;
- refleksijai par pieredzi klasē un nodarbību praksē.

.

7.3. Izaicinājumi, kas saistīti ar iekļaujoša sporta īstenošanu

Lai gan sports sniedz nozīmīgas iespējas iekļaušanas veicināšanai, tā praktiskā īstenošana joprojām ir izaicinoša.

Pedagogi norādīja uz grūtībām līdzsvarot atsevišķu skolēnu individuālās vajadzības ar visas klases aktivitāšu prasībām.

Bērniem ar AST var būt atšķirības:

- kustību spējās;
- koordinācijā;
- sensorajās reakcijās;
- komunikācijā;
- uzmanības regulēšanā;
- sociālajā mijiedarbībā.

Šīs atšķirības prasa elastīgu pieeju un atbilstošus pielāgojumus.

Būtiskākie identificētie šķēršļi:

- strukturētu vadlīniju trūkums fiziskās izglītības aktivitāšu pielāgošanai;
- ierobežota pielāgota aprīkojuma pieejamība;
- nepietiekams laiks individuālai plānošanai;
- grūtības pārvaldīt sensorās un uzvedības problēmas;
- ierobežota sadarbība starp sporta pedagogiem un speciālās izglītības speciālistiem.

Iegūtie rezultāti liecina, ka iekļaujoša sporta izglītība prasa pāreju no uz sniegumu orientēta modeļa uz līdzdalībā balstītu modeli, kurā panākumi tiek vērtēti ne tikai pēc rezultāta, bet arī pēc:

- iesaistes;
- individuālās attīstības;
- pārliecības par savām spējām;
- sociālās iekļaušanās.

.

7.4 Atbalsta speciālistu pieejamības izaicinājumi

Visās partneru valstīs pieaugošais identificēto bērnu ar AST skaits ir radījis arvien lielāku nepieciešamību pēc specializēta izglītības atbalsta.

Tomēr joprojām pastāv vairāki izaicinājumi:

- nepietiekams apmācītu speciālistu skaits darbam ar autismu;
- nevienlīdzīga profesionālo pakalpojumu pieejamība dažādos reģionos;
- ierobežota piekļuve starpdisciplinārām atbalsta komandām;
- atšķirīga sniegtā atbalsta kvalitāte dažādās skolās.

Bērniem ar AST ir daudzveidīgas un individuālas vajadzības, tādēļ efektīvs atbalsts nevar balstīties tikai uz standartizētām pieejām.

Skolām nepieciešama piekļuve speciālistiem, kuri var nodrošināt:

- konsultācijas;
- izvērtēšanu;
- atbalsta pasākumu plānošanu;
- profesionālu vadību un ieteikumus.

Projekts uzsvēra nepieciešamību stiprināt sadarbību starp:

- pedagogiem;
- speciālajiem pedagogiem;
- psihologiem;
- logopēdiem un runas un valodas terapeitiem;
- ergoterapeitiem;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- veselības aprūpes speciālistiem;
 - ģimenēm.

7.5. Problēmas, kas saistītas ar reģionālo nevienlīdzību un pieejamību

Atkārtoti identificēts izaicinājums visās partneru valstīs bija nevienlīdzīga piekļuve iekļaujošas izglītības resursiem.

Atšķirības starp pilsētu un lauku teritorijām ietekmē:

- speciālistu pieejamību;
- pedagogu profesionālās pilnveides iespējas;
- piekļuvi pielāgotam aprīkojumam;
- digitālo infrastruktūru;
- iespējas izmantot inovatīvas izglītības pieejas.

Skolām, kas atrodas lielākās pilsētās, bieži ir plašākas iespējas saņemt profesionālu atbalstu, savukārt mazākās kopienās izglītības iestādēm var būt grūtības nodrošināt visaptverošus iekļaušanas pakalpojumus.

Šo nevienlīdzību mazināšanai nepieciešami stratēģiski ieguldījumi, decentralizēti atbalsta mehānismi un tāda politika, kas nodrošina, ka iekļaujošas izglītības kvalitāte nav atkarīga no ģeogrāfiskās atrašanās vietas.

7.6 Izaicinājumi, kas saistīti ar izglītības resursiem un infrastruktūru

Kvalitatīvas iekļaujošas izglītības īstenošanai nepieciešami atbilstoši izglītības resursi un pieejama mācību vide.

Projekts identificēja vairākus ar resursiem saistītus izaicinājumus:

- ierobežota pielāgota fiziskās izglītības aprīkojuma pieejamība;
- nepietiekama piekļuve specializētiem mācību materiāliem;
- nepietiekami attīstīta tehnoloģiskā infrastruktūra dažās skolās;
- ierobežota digitālo mācību rīku pieejamība.

Lai gan inovatīvās tehnoloģijas, piemēram, virtuālā realitāte (VR), demonstrēja ievērojamu potenciālu, to plašākai ieviešanai nepieciešami:

- finansiāli ieguldījumi;
- tehniskais atbalsts;
- pedagogu apmācība;
- uzturēšanas un atbalsta sistēmas;
- integrēšana izglītības plānošanā.

Tehnoloģijas būtu jāuztver kā izglītības atbalsta instruments, nevis kā patstāvīgs risinājums.

.

7.7 Izaicinājumi, kas saistīti ar ģimenes un sabiedrības iesaistīšanos

Ģimenēm ir būtiska loma bērnu ar AST atbalstīšanā un veiksmīgas iekļaušanas veicināšanā. Projekts apliecināja, ka skolu un ģimeņu sadarbība būtiski palīdz labāk izprast bērnu vajadzības un izstrādāt atbilstošus izglītības mērķus.

Tomēr joprojām pastāv vairāki izaicinājumi saistībā ar:

- konsekvantas komunikācijas nodrošināšanu starp skolām un ģimenēm;
- iespējām vecākiem jēgpilni iesaistīties izglītības procesos;
- ģimeņu atbalsta programmu pieejamību;
- izglītības un sociālo pakalpojumu koordinēšanu.

Ģimeņu iesaistes stiprināšanai nepieciešams veidot iekļaujošu skolas kultūru, kurā vecāki tiek atzīti par aktīviem sadarbības partneriem, nevis tikai par informācijas saņēmējiem.

Būtiska nozīme ir arī sabiedrības izpratnes veicināšanai, lai mazinātu aizspriedumus un sekmētu bērnu ar AST pieņemšanu plašākā sabiedrībā.

7.8 Izaicinājumi, kas saistīti ar projekta rezultātu ilgtspēju

Būtisks izaicinājums pēc izglītības projektu noslēguma ir nodrošināt, lai izstrādātie resursi un prakses tiktu turpināti izmantoti ilgtermiņā.

Projekts **EmpowerAble** radīja vērtīgus rezultātus, tostarp:

- **Pedagogu rokasgrāmatu (Teacher's Guide);**
- **virtuālās realitātes lietojumprogrammas.**

Tomēr ilgtspējas nodrošināšanai nepieciešams nepārtraukts institucionāls atbalsts.

Iespējamie šķēršļi ir:

- personāla maiņa skolās;
- ierobežots laiks turpmākai ieviešanai;
- ilgtermiņa finansējuma mehānismu trūkums;
- nepietiekama integrācija nacionālajās izglītības stratēģijās.

Lai maksimāli palielinātu projekta rezultātu ilgtspēju, tie būtu jāintegrē:

- pedagogu izglītības programmās;
- skolu attīstības plānos;
- profesionālās pilnveides sistēmās;
- nacionālajās iekļaujošās izglītības stratēģijās.

.

7.9 Iekļaujošas izglītības politikas īstenošanas izaicinājumi

Lai gan visās partneru valstīs ir izstrādāti normatīvie regulējumi, kas atbalsta iekļaujošu izglītību, to praktiskā īstenošana joprojām ir būtisks izaicinājums.

Salīdzinošā analīze parādīja, ka var pastāvēt atšķirības starp:

- politikas mērķiem un praksi klasē;
- normatīvajās tiesībās noteikto un pieejamajiem resursiem;
- iekļaušanas principiem un faktiskajiem līdzdalības rezultātiem.

Nepieciešamas efektīvas uzraudzības sistēmas, kas izvērtē ne tikai to, vai bērni ar AST apmeklē vispārējās izglītības iestādes, bet arī to, vai viņi:

- jēgpilni piedalās izglītības procesā;
- attīstās izglītības jomā;
- veido sociālo mijiedarbību ar citiem;
- piedzīvo piederības sajūtu un pieņemšanu.

Turpmākai politikas attīstībai būtu jākoncentrējas uz rezultātos balstītu izvērtēšanu, nevis tikai uz iekļaušanas mērīšanu pēc bērnu uzņemšanas vai apmeklējuma statistikas.

7.10. No apzinātajiem izaicinājumiem gūtā pieredze

Projekta gaitā identificētie izaicinājumi sniedz vairākas svarīgas atziņas.

1. Iekļaušana prasa nepārtrauktus ieguldījumus

Iekļaujoša izglītība ir nepārtraukts process, kas prasa ilgstošu apņemšanos, resursus un profesionālo attīstību.

2. Skolotājiem ir galvenā nozīme veiksmīgā iekļaušanas īstenošanā

Politika un resursi ir efektīvi tikai tad, ja skolotājiem ir zināšanas, pārliecība un atbalsts, kas nepieciešams, lai piemērotu iekļaujošas pieejas.

3. Sadarbība ir būtiska

Neviena profesionāla grupa vai iestāde nevar pievērsties visiem AST iekļaušanas aspektiem. Ilgtspējīgiem risinājumiem ir nepieciešama vairāku ieinteresēto personu sadarbība.

4. Inovācijai jābūt pamatotai ar pierādījumiem

Tehnoloģiskās inovācijas, piemēram, VR, var veicināt iekļaušanu, bet tās ir jāintegrē zinātniski pamatotās izglītības pieejās.

5. Līdzdalība ir galvenais iekļaušanas rādītājs

Patiesa iekļaušana ir jānovērtē, izmantojot bērnu līdzdalību, mācīšanos, attiecības, pārliecību un dzīves kvalitāti - ne tikai fizisku klātbūtni vispārējā vidē.

7.11 Secinājums

EmpowerAble projekta laikā identificētie izaicinājumi atspoguļo iekļaujošas izglītības nodrošināšanas sarežģītību bērniem ar autiskā spektra traucējumiem izglītības sistēmās.

Lai gan Lietuva, Latvija, Turcija un Maķedonija ir panākušas būtisku progresu iekļaujošas izglītības sistēmu attīstībā, joprojām nepieciešami turpmāki pasākumi, lai stiprinātu pedagogu sagatavotību, paplašinātu speciālistu atbalsta pieejamību, mazinātu reģionālo nevienlīdzību, uzlabotu pieejamību un nodrošinātu inovatīvu prakšu ilgtspēju.

Projekta rezultāti apliecina, ka izaicinājumi nav jāuztver tikai kā šķēršļi, bet arī kā iespējas turpmākai pilnveidei un sadarbībai. Šo izaicinājumu risināšanai nepieciešama koordinēta rīcība starp politikas veidotājiem, izglītības iestādēm, profesionāļiem, ģimenēm un starptautiskajiem partneriem.

Turpinot ieguldīt uz pierādījumiem balstītās praksēs, profesionālajā pilnveidē, iekļaujošas vides veidošanā un Eiropas sadarbībā, izglītības sistēmas var arvien vairāk pietuvoties mērķim nodrošināt, ka ikvienam bērnam ar AST ir iespēja pilnvērtīgi piedalīties, attīstīt savu potenciālu un piedzīvot jēgpilnu iekļaušanu.

8.nodaļa. Rekomendācijas izglītības politikas veidotājiem

8.1 Ievads

Erasmus+ projekts "Atbalsts bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sportā" (EmpowerAble) radīja svarīgus pierādījumus par iekļaujošas izglītības prakses attīstību bērniem ar autiskā spektra traucējumiem (AST). Partnervalstu - Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas - pieredze liecina, ka jēgpilnai iekļaušanai ir nepieciešama visaptveroša un koordinēta pieeja, kas ietver izglītības politiku, skolotāju sagatavošanu, daudznazaru atbalstu, inovatīvas metodoloģijas un ilgtspējīgu sadarbību starp ieinteresētajām personām.

Projekta secinājumi apstiprina, ka iekļaujošā izglītība ir jāsaprot ne tikai kā piekļuve vispārējās izglītības iestādēm, bet arī kā tādas vides radīšana, kurā bērni ar AST var aktīvi piedalīties, attīstīt savas spējas, veidot sociālās attiecības un piedzīvot piederību.

Pamatojoties uz projekta īstenošanas laikā apkopotajiem pierādījumiem, salīdzinošo analīzi un ieinteresēto personu pieredzi, šajā nodaļā ir sniegti galvenie politikas ieteikumi, kuru mērķis ir stiprināt iekļaujošu fizisko izglītību un uzlabot izglītības iespējas bērniem ar AST valsts un Eiropas līmenī.

8.2 Iekļaujošas izglītības politikas un īstenošanas mehānismu stiprināšana

1. ieteikums: Pāriet no politiskām apņemšanām uz iekļaujošās izglītības efektīvu īstenošanu

Visas partnervalstis ir izveidojušas tiesisko regulējumu, kas atbalsta iekļaujošo izglītību; tomēr joprojām pastāv atšķirības starp politikas mērķiem un ikdienas izglītības praksi.

Izglītības iestādēm būtu jānostiprina īstenošanas mehānismi, nodrošinot:

- iekļaujošās izglītības principu konsekventu piemērošanu visās skolās;
- atbilstošu finansiālu un institucionālu atbalstu;
- skaidri noteiktas atbildības jomas starp ieinteresētajām pusēm;
- iekļaušanas rezultātu sistemātisku uzraudzību;
- uz pierādījumiem balstītu izglītības prakses novērtēšanu.

Politikai būtu jākoncentrējas ne tikai uz bērnu ar AST uzņemšanu skolā, bet arī uz viņu nozīmīgu līdzdalību, izglītības progresu, sociālo mijiedarbību un dzīves kvalitātes rādītājiem.

8.3 Skolotāju izglītības un profesionālās izaugsmes stiprināšana

2. ieteikums: integrēt ar autismu saistītās kompetences skolotāju sākotnējā izglītībā

Skolotāja kompetence ir viens no svarīgākajiem faktoriem, kas ietekmē veiksmīgu iekļaušanu.

Skolotāju izglītības programmās sistemātiski jāiekļauj obligātais saturs, kas saistīts ar:

- bērnu ar AST raksturojums un izglītības vajadzības;
- iekļaujošas pedagoģiskās pieejas;
- sensorās uztveres atšķirības;
- komunikācijas stratēģijas;
- uzvedības atbalsta pieejas;
- pielāgotas sporta metodikas;
- atbalsta un digitālās izglītības tehnoloģijas.

Nākamajiem skolotājiem vajadzētu absolvēt augstskolas ar praktiskām kompetencēm, kas ļauj viņiem atbalstīt dažādus izglītojamos iekļaujošās klasēs.

3. ieteikums: izveidot nepārtrauktas profesionālās attīstības ceļus pedagogiem

Profesionālā pilnveide būtu jāuzskata par nepārtrauktu procesu, nevis vienreizēju mācību pasākumu.

Valstu izglītības sistēmām jānodrošina:

- apmācību programmas,
- praktiskie semināri;
- mentoringa iespējas;
- mācību kopienas
- labās prakses popularizēšana.

Apmācībā jāiesaista ne tikai speciālie pedagogi, bet arī klases audzinātāji, sporta skolotāji, skolu vadītāji un izglītības asistenti.

8.4 Nacionālo ietvarstruktūru izstrāde iekļaujošam sportam

4. ieteikums: izstrādāt valsts līmeņa vadlīnijas iekļaujošam sportam skolēniem ar AST

Sports ir svarīga, taču bieži nepietiekami attīstīta iekļaušanas joma.

Izglītības iestādēm būtu jāizstrādā valsts līmeņa vadlīnijas, kas risina šādus jautājumus:

- sporta nodarbību pielāgošana;
- individuālo spēju novērtēšana;
- daudzīga mācību vide;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- komunikācijas atbalsta stratēģijas;
 - vienaudžu iekļaušanas pieejas;
 - drošības apsvērumi.

Šādām vadlīnijām būtu jānodrošina praktisks atbalsts skolotājiem, vienlaikus saglabājot elastību atbilstoši katra skolēna individuālajām vajadzībām.

5. ieteikums: Veicināt uz līdzdalību vērstas pieejas sportā

Iekļaujošajam sportam būtu jāpārveidojas no tradicionālajiem uz sniegumu balstītajiem modeļiem un jākoncentrējas uz:

- aktīvu līdzdalību;
- prieku par kustībām;
- sociālo mijiedarbību;
- pašapziņas attīstību;
- uz ilglaicīgiem fiziskās aktivitātes ieradumiem.

Novērtēšanas pieejām būtu jāatzīst individuālais progress un līdzdalība, nevis jāsalīdzina skolēni ar AST ar standarta snieguma prasībām.

8.5 Starpdisciplināru atbalsta sistēmu stiprināšana

6. ieteikums: paplašināt starpdisciplināra atbalsta pieejamību skolās

Projekta rezultāti apliecina, ka bērniem ar autiskā spektra traucējumiem nepieciešams koordinēts atbalsts, kurā iesaistīti dažādu jomu speciālisti.

Tādēļ izglītības sistēmā jāstiprina skolu starpdisciplinārās komandas, nodrošinot tajās:

- speciālo pedagogu;
- psihologu;
- logopēdu;
- ergoterapeitu;
- fizioterapeitu;
- pedagogu palīgu;
- veselības aprūpes speciālistu iesaisti.

Šīm komandām jānodrošina atbalsts pedagogiem, jāsniedz konsultācijas ģimenēm, jāiesaistās individuālās izglītības plānošanā un jāveicina nepārtraukts atbalsts bērnam visos izglītības posmos.

Bērnu ar autiskā spektra traucējumiem sekmīgai iekļaušanai nepieciešama koordinēta visas sistēmas pieeja.

Valsts un pašvaldību līmenī ieteicams veidot strukturētu sadarbību starp:

- izglītības iestādēm;
- veselības aprūpes iestādēm;
- sociālo pakalpojumu sniedzējiem;
- augstākās izglītības iestādēm;
- autisma jomas organizācijām;
- ģimenēm.

Šāda sadarbība veicina agrīnu bērna vajadzību identificēšanu, savlaicīgu atbalsta plānošanu un sekmīgu pāreju starp dažādiem izglītības posmiem.

8.6 Atbalsts inovācijai un digitālajai pārveidei

8. ieteikums: veicināt atbildīgu inovatīvu izglītības tehnoloģiju izmantošanu

Projekts **EmpowerAble** apliecināja, ka virtuālās realitātes tehnoloģijas var būt efektīvs atbalsta instruments iekļaujoša sporta īstenošanā.

Lai sekmētu digitālo inovāciju ieviešanu, ieteicams:

- investēt pieejamās un kvalitatīvās tehnoloģijās;
- stiprināt pedagogu kompetenci digitālajā pedagoģijā;
- izstrādāt uz pierādījumiem balstītus digitālos mācību resursus;
- regulāri izvērtēt tehnoloģiju ietekmi uz mācību procesu.

Tehnoloģiju izmantošanai vienmēr jābūt pakārtotai izglītības mērķiem un katra skolēna individuālajām vajadzībām, nevis tikai tehnoloģiju pieejamībai.

9.ieteikums: izveidot digitālo iekļaušanas risinājumu izvērtēšanas sistēmu

Pirms inovatīvu tehnoloģiju plašākas ieviešanas izglītības sistēmā nepieciešams izstrādāt vienotus izvērtēšanas kritērijus, kas ietver:

- pieejamību;
- pedagoģisko efektivitāti;
- skolēnu iesaisti;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- lietošanas ērtumu pedagogiem;
- ilgtermiņa ilgtspēju.

Uz pierādījumiem balstīta digitālo risinājumu izvērtēšana palīdzēs nodrošināt, ka tehnoloģijas sniedz reālu ieguldījumu iekļaujošas izglītības attīstībā.

8.7 Ģimenes un kopienas iesaistes stiprināšana

10. ieteikums: atzīt ģimenes par aktīviem partneriem iekļaujošajā izglītībā

Ģimenēm ir būtiskas zināšanas par bērnu stiprajām pusēm, vēlmēm, komunikācijas stiliem un atbalsta vajadzībām.

Skolām jāveicina:

- regulāra komunikācija ar ģimenēm;
- līdzdalība izglītības plānošanā;
- Izglītības programmas
- uz ģimeni vērstu lēmumu pieņemšanu.

Partnerība ar ģimenēm uzlabo izglītības un mājas vides konsekveni un veicina labākus rezultātus bērniem ar AST.

11. ieteikums: veicināt kopienas izpratni un pieņemšanu

Iekļaujošai izglītībai ir nepieciešamas atbalstošas kopienas.

Valstu un vietējām iniciatīvām jāveicina:

- izpratne par AST;
- stigmas samazināšana;
- daudzveidības pieņemšana;
- sociālās līdzdalības iespējas.

Skolām, kopienām un organizācijām būtu jāsadarbojas, lai radītu vidi, kurā bērni ar AST tiek atzīti par aktīviem un vērtīgiem sabiedrības locekļiem.

8.8 Projekta rezultātu ilgtspējas nodrošināšana

12. ieteikums: integrēt projekta rezultātus esošajās izglītības sistēmās

Lai nodrošinātu projekta rezultātu ilgtermiņa ietekmi, tādi projekta resursi kā:

- **Skolotāja rokasgrāmata;**
- **uz virtuālo realitāti balstītas mācību lietotnes;**

būtu jāintegrē:

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- pedagogu sagatavošanas programmās;
- izglītības iestāžu pedagogu profesionālās pilnveides plānos;
- valsts iekļaujošās izglītības attīstības stratēģijās.

Ilgtermiņa rezultātu izmantošana ir atkarīga no to sistemātiskas integrēšanas izglītības sistēmā, nevis tikai no atsevišķu pedagogu vai organizāciju iniciatīvas.

13. ieteikums: veidot valsts un Eiropas sadarbības tīklus iekļaujoša sporta attīstībai

Jāveicina ilgtermiņa sadarbība starp izglītības iestādēm, augstākās izglītības iestādēm, autisma jomas organizācijām un politikas veidotājiem.

Šādi sadarbības tīkli var sekmēt:

- labās prakses piemēru apmaiņu;
- kopīgu pētniecības projektu īstenošanu;
- pedagogu profesionālo pilnveidi;
- inovāciju attīstību;
- kopīgu Eiropas standartu izstrādi.

8.9 Ieteikumi pētniecības un pierādījumu bāzes stiprināšanai

14. ieteikums: stiprināt pētniecību par iekļaujošu sportu un autiskā spektra traucējumiem

Nepieciešami turpmāki pētījumi, lai izvērtētu:

- iekļaujoša sporta intervences ilgtermiņa rezultātus;
- digitālo tehnoloģiju efektivitāti;
- ietekmi uz sociālo līdzdalību;
- pedagogu profesionālās kompetences attīstību;
- ietekmi uz dzīves kvalitāti.

Pētījumos būtu jāizmanto gan kvantitatīvās, gan kvalitatīvās pētniecības metodes, kā arī, ja tas ir atbilstoši, aktīvi jāiesaista pedagogi, ģimenes un personas ar autiskā spektra traucējumiem.

8.10 Ieteikumi Eiropas līmenī

15. ieteikums: Turpināt Eiropas līmeņa sadarbību, izmantojot Erasmus+ un citas līdzīgas programmas

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Projekts EmpowerAble apliecināja starptautiskās sadarbības nozīmīgo pievienoto vērtību.

Eiropas programmām arī turpmāk būtu jāatbalsta projekti, kas:

- izstrādā dažādās valstīs izmantojamus izglītības resursus;
- veicina profesionālās pieredzes apmaiņu;
- stiprina iekļaujošās izglītības sadarbības tīklus;
- sekmē inovāciju attīstību;
- risina kopīgus izaicinājumus izglītības jomā.

Pārrobežu sadarbība dod valstīm iespēju mācīties no atšķirīgām pieejām un kopīgi izstrādāt efektīvākus risinājumus, nekā tas būtu iespējams, darbojoties katrai atsevišķi.

8.11. Galveno politikas ieteikumu kopsavilkums

Galvenie politikas ieteikumi, kas izstrādāti projekta **EmpowerAble** ietvaros, ir šādi:

1. Stiprināt iekļaujošās izglītības politikas īstenošanu.
2. Integrēt kompetences darbam ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem pedagogu sagatavošanas programmās.
3. Nodrošināt nepārtrauktu pedagogu profesionālo pilnveidi.
4. Izstrādāt valsts līmeņa vadlīnijas iekļaujoša sporta īstenošanai.
5. Veicināt uz līdzdalību vērstu pieeju sporta nodarbībās.
6. Paplašināt starpdisciplināro atbalsta pakalpojumu pieejamību.
7. Pilnveidot sadarbību starp izglītības, veselības aprūpes un sociālo jomu.
8. Atbalstīt uz pierādījumiem balstītu izglītības tehnoloģiju izmantošanu.
9. Iesaistīt ģimenes kā līdzvērtīgus partnerus.
10. Veicināt sabiedrības informētību un pieņemošu attieksmi.
11. Nodrošināt projekta ietvaros izstrādāto resursu ilgtspējīgu izmantošanu.
12. Stiprināt Eiropas sadarbību un pētniecības tīklus.

8.12 Secinājumi

Projekts **EmpowerAble** apliecina, ka jēgpilna bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iekļaušana izglītībā ir iespējama tikai ar koordinētu rīcību, kurā iesaistās izglītības sistēma, profesionālā kopiena, ģimenes un politikas veidotāji.

Šajā nodaļā izklāstītie ieteikumi ir balstīti uz praktisko pieredzi un pierādījumiem, kas iegūti četrās Eiropas valstīs ar atšķirīgu izglītības sistēmu pieredzi. Tie uzsver, ka iekļaušana nav vienreizējs

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble pasākums, bet gan nepārtraukts process, kas prasa ilgtermiņa apņemšanos, spēju pielāgoties un ciešu sadarbību.

Stiprinot pedagogu profesionālo kompetenci, pilnveidojot atbalsta sistēmas, attīstot iekļaujošu sportu un atbildīgi integrējot inovatīvus risinājumus, izglītības sistēmas var veidot vidi, kurā bērni ar autiskā spektra traucējumiem ne tikai ir klātesoši, bet arī aktīvi iesaistās, attīsta savas spējas un izjūt patiesu piederību.

Iekļaujošās izglītības ilgtermiņa ilgtspēja ir atkarīga no spējas veiksmīgu projektu pieredzi pārvērst pastāvīgā izglītības praksē un ilgtspējīgos politikas risinājumos valsts un Eiropas līmenī.

9. Nodaļa. Īstenošanas ceļvedis

9.1 Ievads

Lai nodrošinātu sekmīgu iekļaujošās izglītības politikas īstenošanu, nepieciešama strukturēta, koordinēta un ilgtspējīga pieeja, kas politikas ieteikumus pārvērš konkrētā rīcībā.

Erasmus+ projekts „Bērnu ar autiskā spektra traucējumiem atbalsts, izmantojot sportu” (**EmpowerAble**) apliecināja, ka bērnu ar autiskā spektra traucējumiem veiksmīga iekļaušana ir atkarīga no savstarpēji saistītu elementu kopuma – izglītības politikas ietvara, profesionālās kompetences, pedagoģiskās prakses, pieejamajiem resursiem un nepārtrauktas rezultātu izvērtēšanas.

Šajā nodaļā izklāstītais **īstenošanas ceļvedis** piedāvā stratēģisku ietvaru projekta rezultātu un politikas ieteikumu pārvēršanai ilgtspējīgās darbībās institucionālā, valsts un Eiropas līmenī.

Ceļvedis ir izstrādāts, balstoties uz pierādījumiem un pieredzi, kas iegūta projekta partneru sadarbībā Lietuvā, Latvijā, Turcijā un Ziemeļmaķedonijā. Tajā noteiktas galvenās prioritātes, iesaistītās puses, īstenošanas posmi un progresu uzraudzības rādītāji.

Piedāvātā pieeja paredz pakāpenisku ieviešanas modeli:

1. **Īstermiņa darbības**, kas vērstas uz informētības veicināšanu, kapacitātes stiprināšanu un projekta rezultātu ieviešanas uzsākšanu.
2. **Vidēja termiņa darbības**, kas vērstas uz institucionālu nostiprināšanu, politikas pilnveidi un iekļaujošās prakses paplašināšanu.
3. **Ilgtermiņa darbības**, kas vērstas uz ilgtspējas nodrošināšanu, pētniecības attīstību, inovāciju veicināšanu un Eiropas līmeņa sadarbības stiprināšanu.

9.2. Īstenošanas ceļveža stratēģiskie mērķi

Īstenošanas ceļvedis ir balstīts uz sešiem stratēģiskajiem mērķiem.

1. mērķis. Stiprināt profesionālo kapacitāti iekļaujošās izglītības jomā

Nodrošināt, lai pedagogiem un citiem izglītības speciālistiem būtu zināšanas un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas bērnu ar autiskā spektra traucējumiem atbalstam iekļaujošā mācību vidē.

2. mērķis. Pilnveidot iekļaujoša sporta kvalitāti un pieejamību

Veicināt pielāgotu sporta pieeju izmantošanu, kas nodrošina bērniem ar autiskā spektra traucējumiem jēgpilnu līdzdalību sporta nodarbībās atbilstoši viņu spējām un individuālajām vajadzībām.

3. mērķis. Integrēt izglītības praksē uz pierādījumiem balstītus metodiskos resursus

Nodrošināt projekta rezultātu ilgtspējīgu izmantošanu un integrēšanu izglītības sistēmā, tostarp **Skolotāja rokasgrāmatu, Mācību programmu un virtuālās realitātes lietotnes.**

4. mērķis. Stiprināt starpdisciplināru sadarbību

Veidot koordinētu atbalsta sistēmu, kurā sadarbojas izglītības iestādes, ģimenes, atbalsta speciālisti, veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji, augstākās izglītības iestādes un vietējās kopienas organizācijas.

5. mērķis. Veicināt inovācijas un digitālo iekļaušanu

Sekmēt atbildīgu izglītības tehnoloģiju ieviešanu, kas palielina skolēnu līdzdalību un iesaisti mācību procesā.

6. mērķis. Veidot ilgtspējīgus Eiropas sadarbības tīklus

Uzturēt starptautisku sadarbību, lai veicinātu zināšanu apmaiņu, pētniecību un nepārtrauktu iekļaujošās izglītības prakses pilnveidi.

9.3 Īstermiņa īstenošanas prioritātes (0–12 mēneši)

9.3.1 Projekta rezultātu izplatīšana un integrēšana izglītības iestāžu darbībā

Pirmajā īstenošanas posmā galvenā uzmanība jāpievērš projekta rezultātu plašai izplatīšanai un to pakāpeniskai integrēšanai izglītības iestāžu darbībā.

Galvenās darbības:

- izplatīt **Skolotāja rokasgrāmatu, Mācību programmu** un citus projekta ietvaros izstrādātos materiālus;
- iepazīstināt izglītības iestādes, augstākās izglītības iestādes un profesionālās organizācijas ar projekta rezultātiem;
- organizēt nacionāla un reģionāla līmeņa seminārus un rezultātu izplatīšanas pasākumus;
- integrēt projekta materiālus pedagogu profesionālās pilnveides programmās.

Galvenās iesaistītās puses:

- projekta partneri;
- izglītības iestādes;
- augstākās izglītības iestādes;
- pedagogu profesionālās pilnveides nodrošinātāji;
- autisma jomas organizācijas.

Sagaidāmie rezultāti:

- paaugstināta informētība par iekļaujoša sporta pieejām;
- plašāka piekļuve praktiskiem metodiskajiem resursiem;
- lielāka izglītības iestāžu un pedagogu iesaiste projekta rezultātu izmantošanā.

9.3.2 Skolotāju sākotnējā apmācība un profesionālā pilnveide

Prioritāra darbība ir paplašināt profesionālās pilnveides iespējas pedagogiem un citiem izglītības speciālistiem.

Profesionālās pilnveides programmās būtu jāiekļauj šādas tēmas:

- autiskā spektra traucējumu raksturīgās iezīmes un ar tām saistītās izglītības vajadzības;
- iekļaujošās mācību stratēģijas;
- pielāgota sporta pieejas;
- sensorajām vajadzībām pielāgotas pieejas;
- komunikācijas atbalsta metodes;
- pozitīvas uzvedības atbalsta stratēģijas;
- virtuālās realitātes un digitālo tehnoloģiju izmantošana.

Atbildīgās puses:

- augstākās izglītības iestādes;
- pedagogu izglītības programmu īstenotāji;
- izglītības ministrijas;
- izglītības iestādes.

Sagaidāmie rezultāti:

- lielāka pedagogu profesionālā pārliecība;
- paaugstināta kapacitāte īstenot iekļaujošu izglītību;
- sekmīgāka pielāgotu sporta pieeju ieviešana.

9.3.3 Vietējo profesionālo tīklu izveide

Izglītības iestādēm būtu jāizveido vai jāstiprina vietējie sadarbības tīkli, iesaistot:

- sporta pedagogus;
- klašu audzinātājus;
- speciālos pedagogus;
- psihologus;
- pedagogu palīgus;
- ģimenes.

Šiem sadarbības tīkliem būtu jānodrošina iespējas:

- konsultēties ar speciālistiem;
- dalīties pieredzē;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- kopīgi meklēt risinājumus izaicinājumiem.

Sagaidāmie rezultāti:

- pilnveidota starpdisciplinārā sadarbība;
- savlaicīgāka skolēnu vajadzību identificēšana;
- stiprināta izglītības iestādes atbalsta sistēma.

9.4 Vidēja termiņa īstenošanas prioritātes (1–3 gadi)

9.4.1 Iekļaujoša sporta integrācija pedagogu izglītības sistēmās

Lai nodrošinātu ilgtspēju, iekļaujošam sportam jāklūst par neatņemamu pedagogu sākotnējās sagatavošanas sastāvdaļu.

Galvenās darbības:

- izstrādāt augstākās izglītības iestāžu studiju moduļus par autiskā spektra traucējumiem un iekļaujošu sportu;
- iekļaut studiju programmās praktiskās mācības un profesionālās prakses pieredzi;
- stiprināt sadarbību starp augstākās izglītības iestādēm un izglītības iestādēm;
- iekļaut kompetences iekļaujošās izglītības jomā pedagogu kvalifikācijas sistēmā.

Sagaidāmie rezultāti:

- pilnveidota topošo pedagogu sagatavotība;
- mazāka atkarība no atsevišķu pedagogu individuālās iniciatīvas;
- stiprināta valsts kapacitāte iekļaujošās izglītības īstenošanā.

9.4.2 Valsts līmeņa vadlīniju izstrāde iekļaujoša sporta īstenošanai

Izglītības politikas veidotājiem ieteicams izvērtēt iespēju izstrādāt valsts līmeņa vadlīnijas, balstoties uz projekta laikā gūto pieredzi.

Vadlīnijās būtu jāiekļauj ieteikumi par:

- sporta aktivitāšu pielāgošanu;
- skolēnu līdzdalības izvērtēšanu;
- iekļaujošās izglītības stratēģijām;
- drošības aspektiem sporta nodarbībās;
- sadarbību ar atbalsta speciālistiem;
- inovatīvu tehnoloģiju izmantošanu.

Sagaidāmie rezultāti:

- vienota pieeja iekļaujoša sporta īstenošanai;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- augstāka pedagogiskās prakses kvalitāte;
- mazākas reģionālās atšķirības.

9.4.3 Starpdisciplināro atbalsta pakalpojumu paplašināšana

Izglītības sistēmā jāstiprina piekļuve specializētajiem atbalsta pakalpojumiem.

Prioritārās darbības:

- palielināt speciālo pedagogu pieejamību;
- stiprināt psiholoģiskā un terapeitiskā atbalsta pakalpojumus;
- pilnveidot sadarbību starp izglītības iestādēm un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem;
- stiprināt pedagogu palīgu atbalsta sistēmu.

Sagaidāmie rezultāti:

- pilnveidots individualizēts atbalsts;
- paaugstināta pedagogu darba efektivitāte;
- labāki izglītības rezultāti skolēniem ar autiskā spektra traucējumiem.

9.4.4 Virtuālās realitātes un digitālo inovāciju plašāka ieviešana

Pamatojoties uz projekta laikā gūto pieredzi, virtuālās realitātes un citu digitālo tehnoloģiju izmantošana būtu pakāpeniski un mērķtiecīgi jāpaplašina.

Īstenošanā būtu jāparedz:

- pedagogu profesionālā pilnveide digitālajā pedagoģijā;
- digitālo risinājumu pieejamības izvērtēšana;
- tehniskā atbalsta sistēmu izveide;
- uz pētniecības rezultātiem balstīta sasniegto rezultātu uzraudzība.

Sagaidāmie rezultāti:

- lielāka skolēnu iesaiste mācību procesā;
- plašākas mācību iespējas;
- plašāka piekļuve inovatīvām pedagoģiskajām pieejām.

9.5 Ilgtermiņa īstenošanas prioritātes (3–5 gadi un vēlāk)

9.5.1 Politikas integrācija un ilgtspējas nodrošināšana valsts līmenī

- Lai nodrošinātu ilgtermiņa ilgtspēju, iekļaujoša sporta principi jāintegrē valsts izglītības attīstības stratēģijās.
- **Galvenās darbības:**

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- iekļaut iekļaujoša sporta mērķus valsts izglītības programmās;
- izveidot ilgtspējīgus finansēšanas mehānismus;
- izstrādāt valsts līmeņa uzraudzības sistēmas;
- nodrošināt atbilstību starptautiskajiem iekļaujošās izglītības standartiem.
- Sagaidāmie rezultāti:**
- projekta rezultātu ilgtspējīga izmantošana ilgtermiņā;
- stiprināta izglītības sistēma;
- uzlaboti iekļaujošās izglītības rādītāji.

9.5.2 Eiropas zināšanu apmaiņas tīklu izveide

Starptautiskās sadarbības turpināšanai arī turpmāk jābūt vienai no stratēģiskajām prioritātēm.

Eiropas sadarbības tīkli var veicināt:

- labās prakses piemēru apmaiņu;
- kopīgu pētniecības projektu īstenošanu;
- profesionālo mobilitāti;
- jaunu Erasmus+ iniciatīvu izstrādi.

Sagaidāmie rezultāti:

- ciešāka Eiropas valstu sadarbība;
- straujāka inovāciju attīstība;
- kopīgu pieeju veidošana iekļaujošās izglītības jomā.

9.6 Īstenošanas sistēma

Darbības joma	Galvenās aktivitātes	Atbildīgās ieinteresētās personas	Laika skala
Skolotāja kompetence	Apmācību programmas, semināri, mentoringi	Universitātes, skolas, ministrijas	Īstermiņa/vidēja termiņa pasākumi
Iekļaujoša fiziskā attīstība	Vadlīnijas, mācību programmu integrācija, pielāgotās aktivitātes	Izglītības iestādes, skolas	Vidēja termiņa
Daudznozaru atbalsts	Skolu atbalsta komandu stiprināšana	Skolas, veselības un sociālais sektors	Vidēja termiņa/ilgtermiņa

Darbības joma	Galvenās aktivitātes	Atbildīgās ieinteresētās personas	Laika skala
Digitālā inovācija	Īstenošana un novērtēšana	Skolas, tehnoloģiju partneri	Īstermiņa-ilgtermiņa
Politikas izstrāde	Integrācija valstu stratēģijās	Ministrijas un politikas veidotāji	Ilgttermiņa
Eiropas valstu sadarbība	Sadarbības tīkli, pētniecība, nākotnes projekti	Citi sadarbības partneri	Pastāvīgi

9.7 Kopējais uzraudzības un novērtēšanas ietvars

Lai nodrošinātu sekmīgu īstenošanu, nepieciešams regulāri uzraudzīt progresu un izvērtēt sasniegtos rezultātus.

Galvenie rādītāji:

Ar pedagogiem saistītie rādītāji

- profesionālo pilnveidi pabeigušo pedagogu skaits;
- pedagogu zināšanu, prasmju un profesionālās pārliecības pilnveide;
- iekļaujošo mācību pieeju ieviešana praksē.

Ar skolēniem saistītie rādītāji

- līdzdalības līmenis sporta nodarbībās;
- iesaiste un motivācija;
- kustību un sociālo prasmju attīstība;
- skolēnu un viņu ģimeņu apmierinātība.

Institucionālie rādītāji

- izglītības iestāžu skaits, kurās ieviestas projekta ietvaros izstrādātās pieejas;
- starpdisciplināro atbalsta pakalpojumu pieejamība;
- projekta resursu integrēšana izglītības iestāžu darbā.

Politikas īstenošanas rādītāji

- valsts līmeņa vadlīniju ieviešana iekļaujoša sporta īstenošanai;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- projekta pieeju integrēšana pedagogu izglītības sistēmā;
- valsts līmeņa uzraudzība pār iekļaujošās izglītības rezultātiem.

Izvērtēšanā būtu jāapvieno kvantitatīvie rādītāji ar kvalitatīvu atgriezenisko saiti, ko sniedz pedagogi, skolēni, ģimenes un citi iesaistītie speciālisti.

9.8 Risku pārvaldības un mazināšanas stratēģijas

Iekļaujošu izglītības reformu īstenošana var saskarties ar vairākiem riskiem.

Risks: Ierobežoti finanšu resursi

Riska mazināšanas pasākumi:

- integrēt iekļaujošās izglītības praksi esošajā izglītības sistēmā;
- izstrādāt ilgtspējīgus finansēšanas mehānismus;
- izmantot Eiropas Savienības finansējuma iespējas.

Risks: Nepietiekama pedagogu iesaiste

Riska mazināšanas pasākumi:

- nodrošināt praktisku un ikdienas darbā izmantojamu profesionālo pilnveidi;
- stiprināt pedagogu profesionālo atzinību;
- iesaistīt pedagogus attīstības un lēmumu pieņemšanas procesos.

Risks: Nevienmērīga īstenošana dažādos reģionos

Riska mazināšanas pasākumi:

- nodrošināt mērķtiecīgu atbalstu mazāk attīstītiem reģioniem;
- regulāri izvērtēt reģionālās atšķirības;
- attīstīt decentralizētus profesionālās sadarbības tīklus.

Risks: Šķēršļi tehnoloģiju izmantošanā

Riska mazināšanas pasākumi:

- nodrošināt tehnisko atbalstu;
- stiprināt pedagogu digitālo kompetenci;
- ieviest tehnoloģijas pakāpeniski.

9.9 Secinājumi

Īstenošanas ceļvedis piedāvā strukturētu pieeju, kā projekta **EmpowerAble** rezultātus pārvērst ilgtspējīgā izglītības praksē un politikas risinājumos.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Ceļvedis balstās uz izpratni, ka iekļaujošā izglītība ir ilgtermiņa process, kura sekmīgai īstenošanai nepieciešama koordinēta sadarbība starp politikas veidotājiem, izglītības iestādēm, pedagogiem, ģimenēm, atbalsta speciālistiem, pētniekiem un starptautiskajiem partneriem.

Projekts apliecināja, ka bērnu ar autiskā spektra traucējumiem jēgpilnu iekļaušanu iespējams stiprināt, nodrošinot uz pierādījumiem balstītu pedagogu profesionālo pilnveidi, pieejamus metodiskos resursus, pielāgotu sportu, starpdisciplināru sadarbību un atbildīgu inovāciju ieviešanu.

Īstenojot pakāpenisku pieeju, projekta partnervalstis un Eiropas līmeņa sadarbības partneri var nodrošināt, ka projekta rezultāti arī pēc projekta noslēguma turpina radīt ilgtermiņa ieguvumus un sekmē arvien iekļaujošākas, taisnīgākas un atbalstošākas izglītības sistēmas attīstību.

10. nodaļa. Plānotā ietekme

10.1 Ievads

Erasmus+ projekta „Atbalsts bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sportā” (EmpowerAble) mērķis ir veicināt ilgtspējīgus uzlabojumus iekļaujošajā izglītībā, stiprinot pedagogu profesionālo kompetenci, izstrādājot inovatīvus izglītības resursus, attīstot iekļaujoša sporta pieejas un paplašinot bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iespējas pilnvērtīgi iesaistīties sporta nodarbībās.

Projekta paredzamā ietekme sniedzas tālu pāri tā īstenošanas periodam un aptver izglītības, institucionālo, sociālo un politikas līmeni. Sadarbojoties Lietuvai, Latvijai, Turcijai un Ziemeļmaķedonijai, projekta ietvaros izveidots Eiropas sadarbības ietvars kopīgu izaicinājumu risināšanai bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iekļaušanas jomā, vienlaikus apliecinot, ka starptautiska sadarbība būtiski veicina izglītības kvalitātes un vienlīdzīgu iespēju pilnveidi.

Projekta ilgtermiņa ietekme balstās uz pārliecību, ka ilgtspējīga iekļaušana nav iespējama bez sistēmiskām pārmaiņām. Tādēļ sagaidāms, ka projekta rezultāti pozitīvi ietekmēs ne tikai atsevišķus pedagogus un skolēnus, bet arī izglītības iestādes, izglītības sistēmu kopumā, profesionālās sadarbības tīklus un izglītības politikas attīstību.

10.2. Ietekme uz bērniem ar autiskā spektra traucējumiem

Galvenie projekta ieguvēji ir bērni ar autiskā spektra traucējumiem, kuri ikdienā saskaras ar šķēršļiem pilnvērtīgai līdzdalībai sporta nodarbībās un citās skolas aktivitātēs.

Paredzamā ietekme ietver:

Lielāka līdzdalība sporta nodarbībās

Izmantojot pielāgotas sporta pieejas, strukturētas aktivitātes un atbalstošu mācību vidi, bērniem ar autiskā spektra traucējumiem būs plašākas iespējas aktīvi iesaistīties sporta nodarbībās.

Tas var veicināt:

- augstāku fizisko aktivitāti;
- kustību prasmju attīstību;
- lielāku pārliecību par savām kustību spējām;
- aktīvāku iesaisti skolas dzīvē.

Sociālās iekļaušanās un savstarpējās mijiedarbības uzlabošanās

Iekļaujošs sports bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sniedz nozīmīgas iespējas sadarboties ar vienaudžiem jēgpilnās un pozitīvās situācijās.

Sagaidāmie rezultāti:

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble pilnveidotas komunikācijas prasmes grupu aktivitātēs;
- ciešāka sadarbība ar klasesbiedriem;
- spēcīgāka piederības izjūta skolas kopienai;
- sociālās izolācijas mazināšanās.

Veicinot kopīgu pieredzi un sadarbību, sports palīdz veidot iekļaujošāku un atbalstošāku skolas vidi.

Emocionālās labizjūtas un pašpārliecinātības stiprināšana

Dalība bērna vajadzībām pielāgotās sporta aktivitātēs var pozitīvi ietekmēt emocionālo pašregulāciju, motivāciju un pašvērtējumu.

Sagaidāms, ka bērni ar autiskā spektra traucējumiem iegūs:

- lielāku pārliecību par savām spējām;
- mazāku trauksmi, iesaistoties sporta nodarbībās;
- lielāku patstāvību;
- pozitīvāku attieksmi pret fiziskajām aktivitātēm.

10.3. Ietekme uz pedagogiem un citiem izglītības speciālistiem

Pedagogi ir viens no nozīmīgākajiem priekšnoteikumiem ilgtspējīgas iekļaujošās izglītības īstenošanai. Sagaidāms, ka projekts radīs būtisku ieguldījumu pedagogu profesionālajā attīstībā, pilnveidojot viņu zināšanas, prasmes un profesionālo pārliecību.

Sagaidāmie rezultāti:

- padziļināta izpratne par autiskā spektra traucējumu raksturīgajām iezīmēm un ar tām saistītajām izglītības vajadzībām;
- pilnveidotas prasmes pielāgot sporta aktivitātes;
- augstāka kompetence iekļaujošu mācību pieeju īstenošanā;
- lielāka pārliecība, sniedzot atbalstu skolēniem ar dažādām izglītības vajadzībām;
- plašāka uz pierādījumiem balstītu pedagoģisko pieeju izmantošana.

Skolotāja rokasgrāmata un projekta ietvaros īstenotie profesionālās pilnveides pasākumi nodrošina praktiskus resursus, kas pedagogiem būs izmantojami arī pēc projekta noslēguma.

Projekts veicina arī nepārtrauktas profesionālās pilnveides kultūras attīstību, kurā pedagogi dalās pieredzē, savstarpēji sadarbojas un kopīgi meklē risinājumus izglītības jomā aktuāliem izaicinājumiem.

10.4 Ietekme uz skolām un izglītības iestādēm

institucionālā līmenī sagaidāms, ka projekts stiprinās izglītības iestāžu kapacitāti īstenot iekļaujošu izglītību.

Pilnveidota iekļaujošās izglītības prakse

Sagaidāms, ka izglītības iestādes pilnveidos savu darbu šādās jomās:

- individualizēta izglītības procesa plānošana;
- mācību aktivitāšu pielāgošana;
- starpdisciplināra sadarbība;
- ģimeņu iesaiste.

Stiprināta profesionālā sadarbība

Projekts veicina sadarbību starp:

- sporta pedagogiem;
- klašu audzinātājiem;
- speciālajiem pedagogiem;
- psihologiem;
- pedagogu palīgiem;
- ģimenēm.

Šāda sadarbība nodrošina koordinētāku, savlaicīgāku un efektīvāku atbalstu skolēniem ar autiskā spektra traucējumiem.

Plašāka inovatīvu pedagoģisko pieeju izmantošana

Sagaidāms, ka virtuālās realitātes lietotņu un digitālo resursu integrēšana mudinās izglītības iestādes izmantot jaunus risinājumus iekļaujošā mācību procesa pilnveidē.

Projekts apliecina, ka inovācijas var būtiski veicināt iekļaušanu, ja tās tiek izmantotas mērķtiecīgi un apvienotas ar kvalitatīvu pedagoģisko pieeju un profesionālu kompetenci.

10.5 Ietekme uz izglītības sistēmu un politikas attīstību

Projektam ir potenciāls sniegt nozīmīgu ieguldījumu plašāku izglītības sistēmas pārmaiņu īstenošanā, nodrošinot politikas veidotājiem uz pierādījumiem balstītus secinājumus un praktiskus ieteikumus.

Sagaidāmā ietekme politikas līmenī:

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- lielāka izpratne par iekļaujoša sporta nozīmi kā būtisku iekļaujošās izglītības sastāvdaļu;
- pastiprināta uzmanība pedagogu sagatavošanai darbam ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem;
- plašāka digitālo inovāciju integrēšana iekļaujošajā izglītībā;
- valsts un reģionāla līmeņa stratēģiju pilnveide, lai sekmētu bērnu ar invaliditāti līdzdalību izglītības procesā.

Politikas ieteikumu ziņojums sniedz lēmumu pieņēmējiem uz pierādījumiem balstītus ieteikumus iekļaujošās izglītības sistēmas pilnveidei.

10.6 Ietekme uz ģimenēm un vietējo kopienu

Ģimenes ir nozīmīgi partneri bērnu ar autiskā spektra traucējumiem sekmīgā iekļaušanā.

Sagaidāms, ka projekts veicinās:

- vecāku izpratni par fizisko aktivitāšu nozīmi bērna attīstībā;
- ciešāku sadarbību starp ģimenēm un izglītības iestādēm;
- aktīvāku vecāku iesaisti izglītības procesa plānošanā;
- dziļāku izpratni par iekļaujošās izglītības principiem.

Vietējās kopienās projekts palīdz mazināt stereotipus un maldīgus priekšstatus par autiskā spektra traucējumiem, vienlaikus veicinot daudzveidības pieņemšanu.

Palielinoties sabiedrības informētībai, iespējams veidot kopienas, kurās bērni ar autiskā spektra traucējumiem tiek uztverti nevis tikai kā atbalsta saņēmēji, bet kā aktīvi un pilntiesīgi sabiedrības locekļi.

10.7 Virtuālās realitātes un digitālās inovācijas ietekme

Viens no projekta nozīmīgākajiem ieguldījumiem ir uz virtuālo realitāti balstītu risinājumu ieviešana iekļaujošā sporta nodarbībās.

Sagaidāmā virtuālās realitātes izmantošanas ietekme:

Ietekme uz mācību procesu

- lielāka skolēnu motivācija;
- augstāka iesaiste nodarbību laikā;
- plašākas iespējas individualizētām mācību aktivitātēm;
- lielāka pārliecība pirms iesaistīšanās reālās dzīves situācijās.

Institucionālā ietekme

- pilnveidota pedagogu digitālā kompetence;
- lielāka atvērtība inovatīvu mācību metožu izmantošanai;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- uz tehnoloģijām balstītas iekļaujošās izglītības prakses attīstība.

Turpmākās inovāciju attīstības potenciāls

Projekts rada pamatu digitālo risinājumu turpmākai attīstībai bērnu ar autiskā spektra traucējumiem atbalstam, tostarp:

- personalizētas mācību vides izveidei;
- interaktīvu kustību prasmju attīstīšanas risinājumu izmantošanai;
- attālināta izglītības atbalsta nodrošināšanai;
- uz datiem balstītai izglītības procesa plānošanai.

10.8 Eiropas pievienotā vērtība un starptautiskā ietekme

Projekts apliecina Eiropas sadarbības pievienoto vērtību, risinot kopīgus izaicinājumus, izmantojot partneru zināšanas, pieredzi un kopīgi izstrādātus risinājumus.

Sagaidāmā ietekme Eiropas līmenī:

- stiprināta sadarbība starp dažādu valstu izglītības iestādēm;
- projekta ietvaros izstrādāto resursu izmantošanas iespējas citās valstīs;
- sekmīga labās prakses piemēru apmaiņa;
- ieguldījums Eiropas prioritāšu īstenošanā iekļaušanas un pieejamības jomā.

Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas partnerība ir piemērs tam, kā valstis ar atšķirīgu izglītības pieredzi var veiksmīgi sadarboties, izstrādājot kopīgus risinājumus.

10.9 Ilgtermiņa ilgtspēja un ietekmes turpināšana

Projekta ietekmes ilgtspēja ir atkarīga no projekta rezultātu turpmākas izmantošanas, pilnveides un sistemātiskas integrēšanas izglītības sistēmā.

Ilgtermiņa ietekmi nodrošinās:

- projekta materiālu integrēšana pedagogu profesionālās pilnveides programmās;
- **Skolotāja rokasgrāmatas un Mācību programmas** turpmāka izmantošana;
- uz virtuālo realitāti balstītu izglītības risinājumu paplašināšana;
- turpmāki pētījumi un projekta rezultātu izvērtēšana;
- starptautisko sadarbības tīklu turpmāka attīstība.

Projekta rezultāti ir izstrādāti tā, lai arī pēc projekta noslēguma tie būtu izmantojami dažādās izglītības vidēs un tos varētu pielāgot atšķirīgām izglītības sistēmām.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble

10.10 Paredzamās ietekmes rādītāji

Projekta ietekmi var uzraudzīt, izmantojot izmērāmus rādītājus.

Ietekmes joma	Sagaidāmie rādītāji
Bērni ar autiskā spektra traucējumiem	Lielāka līdzdalība, augstāka iesaiste, kustību prasmju attīstība, sociālā mijiedarbība
Pedagogi	Profesionālo pilnveidi pabeigušo speciālistu skaits, augstāka kompetence un profesionālā pārliecība
Izglītības iestādes	Iekļaujoša sporta pieeju un projekta resursu ieviešana
Ģimenes	Aktīvāka iesaiste un lielāka apmierinātība ar sniegto izglītības atbalstu
Politikas attīstība	Politikas ieteikumu integrēšana izglītības attīstības stratēģijās
Inovācijas	Virtuālās realitātes un digitālo resursu izmantošana iekļaujošajā izglītībā
Eiropas sadarbība	Ilgtermiņa partnerības un zināšanu apmaiņa

10.11 Kopējā paredzamā ietekme

Sagaidāms, ka projekts **EmpowerAble** veicinās ilgtermiņa pārmaiņas iekļaujoša sporta attīstībā, stiprinot saikni starp izglītības politiku, pētniecību un pedagoģisko praksi.

Projekts apliecina, ka bērni ar autiskā spektra traucējumiem var pilnvērtīgi un jēgpilni iesaistīties sporta nodarbībās, ja mācību vide tiek atbilstoši pielāgota, pedagogiem tiek nodrošināts profesionāls atbalsts un inovatīvi risinājumi tiek ieviesti atbildīgi un mērķtiecīgi.

Sagaidāmā ietekme sniedzas daudz tālāk par atsevišķu skolēnu izglītības pieredzes uzlabošanu. Tā veicina iekļaujošāku izglītības iestāžu attīstību, stiprina profesionālās kopienas un sekmē taisnīgāku un pieejamāku izglītības sistēmu veidošanos visā Eiropā.

10.12 Secinājumi

Projekta **EmpowerAble** paredzamā ietekme atspoguļo tā galveno mērķi – nodrošināt bērniem ar autiskā spektra traucējumiem iespēju pilnvērtīgi un jēgpilni piedalīties sporta nodarbībās un skolas dzīvē.

Stiprinot pedagogu profesionālo kompetenci, izstrādājot inovatīvus izglītības resursus, pilnveidojot sadarbību un izstrādājot uz pierādījumiem balstītus politikas ieteikumus, projekts rada stabilu pamatu ilgspējīgai iekļaujošās izglītības attīstībai.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas pieredze apliecina, ka jēgpilna iekļaušana ir sasniedzama, ja izglītības sistēmā tiek apvienota ilgtermiņa apņemšanās, profesionālās zināšanas, sadarbība un inovācijas.

Projekta ilgtermiņa panākumi būs vērtējami ne tikai pēc izstrādātajiem resursiem vai īstenotajām aktivitātēm, bet galvenokārt pēc noturīgiem uzlabojumiem bērnu ar autiskā spektra traucējumiem līdzdalībā, iespējās pilnvērtīgi iesaistīties izglītības procesā un dzīves kvalitātē.

11. nodaļa. Ilgtspēja

11.1 Ievads

Ilgtspēja ir viens no būtiskākajiem priekšnoteikumiem, lai Erasmus+ projekta „**Atbalsts bērniem ar autiskā spektra traucējumiem sportā**” (EmpowerAble) rezultāti turpinātu radīt ieguvumus arī pēc projekta oficiālās īstenošanas perioda beigām.

Projekta ietvaros ir izstrādāts visaptverošs rezultātu kopums, tostarp **Skolotāja rokasgrāmata, virtuālās realitātes lietotnes**, pedagogu profesionālās pilnveides pasākumi, starptautiskās sadarbības tīkli un politikas ieteikumi. Lai panāktu ilgtermiņa uzlabojumus iekļaujošajā izglītībā, ir būtiski nodrošināt šo rezultātu turpmāku izmantošanu, pilnveidi un integrēšanu izglītības praksē.

Projekta ilgtspējas pieeja balstās uz principu, ka sekmīga iekļaušana prasa ilgtermiņa institucionālu apņemšanos, nepārtrauktu profesionālās kompetences pilnveidi, projekta rezultātu integrēšanu esošajā izglītības sistēmā un ciešu sadarbību starp visām iesaistītajām pusēm.

Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas pieredze apliecina, ka ilgtspēja netiek nodrošināta ar atsevišķām aktivitātēm vien, bet gan sistemātiski integrējot veiksmīgas pieejas izglītības sistēmā, politikā un profesionālajā kopienā.

11.2. Institucionālā ilgtspēja

Institucionālā ilgtspēja raksturo partnerorganizāciju un izglītības iestāžu spēju arī pēc projekta noslēguma turpināt izmantot, pilnveidot un attīstīt projekta rezultātus.

Partnerorganizācijas ir apņēmušās turpināt izmantot:

- **Skolotāja rokasgrāmatu;**
- **virtuālās realitātes mācību lietotnes.**

Projektā iesaistītās izglītības iestādes projekta laikā izstrādātās pieejas integrēs savā ikdienas darbā, īpašu uzmanību pievēršot sporta nodarbībām un iekļaujošās izglītības plānošanai.

Institucionālo ilgtspēju nodrošinās:

- projekta rezultātu iekļaušana izglītības iestāžu attīstības plānos;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- projekta ietvaros izstrādāto mācību materiālu turpmāka izmantošana;
- pedagogu iekšējās profesionālās pilnveides pasākumi;
- pieredzes apmaiņa starp pedagogiem;
- sadarbība ar vietējā un valsts līmeņa izglītības jomas partneriem.

Projekts apliecināja, ka ilgspēja ir daudz noturīgāka, ja inovatīvas pieejas kļūst par neatņemamu izglītības iestādes darba kultūras sastāvdaļu, nevis ir atkarīgas tikai no atsevišķu pedagogu iniciatīvas vai īstermiņa projektiem.

11.3 Ilgtspēja, stiprinot pedagogu profesionālo pilnveidi

Pedagogi ir būtiskākais priekšnoteikums iekļaujošās izglītības ilgspējīgai attīstībai un paplašināšanai.

Projekta rezultātu ilgspēja lielā mērā ir atkarīga no nepārtrauktām profesionālās pilnveides iespējām, kas pedagogiem ļauj uzturēt un pilnveidot savas profesionālās kompetences.

Turpmākajās aktivitātēs būtu jāparedz:

- ar autiskā spektra traucējumiem saistītā satura integrēšana pedagogu izglītības programmās;
- regulāri profesionālās pilnveides semināri un darbnīcas;
- savstarpējās mācīšanās aktivitātes;
- mentoringa un konsultāciju sistēmu attīstība;
- profesionālās prakses kopienu veidošana pedagogu vidū.

Projekta ietvaros izstrādātā **Skolotāja rokasgrāmata** nodrošina stabilu pamatu nepārtrauktai profesionālajai pilnveidei. To praktiskais saturs ļauj pedagogiem elastīgi pielāgot aktivitātes dažādiem izglītības kontekstiem un skolēnu individuālajām vajadzībām.

Īlgtermiņa ilgspējai nepieciešams pāriet no uz projektiem balstītas profesionālās pilnveides uz pastāvīgu profesionālās pilnveides sistēmu, kas ir integrēta valsts izglītības sistēmā.

11.4 Ilgtspēja, integrējot projekta rezultātus izglītības politikā

Lai nodrošinātu projekta īlgttermiņa ietekmi, tā rezultāti jāintegrē esošajās valsts un reģionālā līmeņa izglītības attīstības stratēģijās.

Politikas integrācijā galvenā uzmanība būtu jāpievērš:

- iekļaujoša sporta atzīšanai par nozīmīgu iekļaujošās izglītības sastāvdaļu;
- kompetenču darbam ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem iekļaušanai pedagogu kvalifikācijas sistēmā;
- starpdisciplināro atbalsta pakalpojumu attīstības veicināšanai;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- uz pierādījumiem balstītu inovāciju sekmēšanai.

Projekta laikā izstrādātie politikas ieteikumi sniedz lēmumu pieņēmējiem praktisku un uz pierādījumiem balstītu atbalstu iekļaujošās izglītības sistēmas pilnveidošanai.

Integrējot projekta rezultātus valsts politikas ietvarā, palielinās iespēja, ka veiksmīgās pieejas tiks ne tikai saglabātas, bet arī plašāk ieviestas.

11.5 Izglītības resursu un brīvpieejas materiālu ilgtspēja

Viens no svarīgākajiem ilgtspējas nodrošināšanas mehānismiem ir projekta laikā izstrādāto resursu ilgtermiņa pieejamības un izmantojamības nodrošināšana.

Skolotāja rokasgrāmata ir praktisks metodiskais resurss, kas arī pēc projekta noslēguma turpinās sniegt atbalstu pedagogiem.

Tās ilgtermiņa izmantošanu nodrošinās:

- brīva izplatīšana izglītības speciālistu vidū;
- pielāgošana dažādiem valstu izglītības kontekstiem;
- tulkošana un lokalizēšana, ja tas nepieciešams;
- integrēšana profesionālās pilnveides programmās;
- regulāra pilnveide, balstoties uz jaunākajiem pētījumiem un lietotāju atsauksmēm.

Atvērtā piekļuve izglītības resursiem veicina to plašāku izmantošanu un sekmē zināšanu apmaiņu Eiropas mērogā.

11.6 Virtuālās realitātes un digitālo inovāciju ilgtspēja

Projekta ietvaros virtuālā realitāte tika ieviesta kā inovatīvs risinājums iekļaujoša sporta attīstībai.

Lai nodrošinātu virtuālās realitātes risinājumu ilgtspējīgu izmantošanu un turpmāku attīstību, nepieciešams:

- nodrošināt nepārtrauktu tehnisko atbalstu;
- pilnveidot pedagogu kompetenci digitālajā pedagoģijā;
- stiprināt izglītības iestāžu apņemšanos ieviest inovācijas;
- regulāri izvērtēt izglītības efektivitāti;
- pielāgot risinājumus tehnoloģiju attīstībai.

Projekts apliecināja, ka tehnoloģijas var sniegt nozīmīgu ieguldījumu iekļaujošās izglītības attīstībā, ja tās tiek integrētas uz pierādījumiem balstītās pedagoģiskajās pieejās.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Turpmākās ilgtspējas nodrošināšanā uzmanība būtu jāpievērš ne vien esošo virtuālās realitātes lietotņu uzturēšanai, bet arī jaunu iespēju izpētei personalizētu, pieejamu un digitāli atbalstītu mācību vidi attīstīšanai.

11.7 Ilgtspēja, stiprinot starpdisciplināru sadarbību

Sekmīgai iekļaujošās izglītības īstenošanai nepieciešama cieša sadarbība starp dažādām iesaistītajām pusēm.

Projekta laikā tika stiprināta sadarbība starp:

- izglītības iestādēm;
- augstākās izglītības iestādēm;
- autisma jomas organizācijām;
- ģimenēm;
- politikas veidotājiem;
- izglītības speciālistiem.

Šo partnerību uzturēšana veicinās iekļaujošās izglītības prakses turpmāku attīstību.

Turpmākajā sadarbībā būtu jāparedz:

- kopīgi profesionālās pilnveides pasākumi;
- kopīgi pētniecības projekti;
- zināšanu un pieredzes apmaiņas pasākumi;
- jaunu izglītības iniciatīvu izstrāde.

Starpdisciplināri sadarbības tīkli nodrošina stabilu pamatu sarežģītu izaicinājumu risināšanai bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iekļaušanas jomā.

11.8 Ilgtspēja, stiprinot Eiropas sadarbību

Erasmus+ projekta ietvaros izveidotā starptautiskā partnerība ir nozīmīgs ilgtermiņa resurss.

Turpmāka Eiropas līmeņa sadarbība var veicināt:

- inovatīvu pedagoģisko pieeju apmaiņu;
- salīdzinošu pētniecību;
- profesionālo mobilitāti;
- jaunu Erasmus+ projektu izstrādi;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- kopīgu Eiropas standartu attīstību iekļaujošās izglītības jomā.

Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas partneru daudzveidīgā pieredze apliecināja, ka atšķirīgas izglītības sistēmas var veiksmīgi mācīties cita no citas un kopīgi izstrādāt efektīvus risinājumus.

Šo sadarbības tīklu uzturēšana sekmēs nepārtraukt pilnveidi un inovāciju attīstību iekļaujošās izglītības jomā.

11.9 Ilgtspējas uzraudzības sistēma

Lai nodrošinātu ilgtermiņa efektivitāti, ilgtspējība jāuzrauga, izmantojot izmērāmus rādītājus.

Ilgtspējas joma	Uzraudzības rādītāji
Institucionālā integrācija	Projekta materiālu turpmāka izmantošana skolās
Pedagogu profesionālā pilnveide	Profesionālo pilnveidi pabeigušo pedagogu skaits un profesionālās pilnveides aktivitātes
Izglītības prakse	Iekļaujošu sporta pieeju īstenošana
Digitālās inovācijas	Virtuālās realitātes lietotņu turpmāka izmantošana un attīstība
Ietekme uz politiku	Politikas ieteikumu integrēšana izglītības attīstības stratēģijās
Sadarbības tīkli	Turpinātas partnerības un kopīgas aktivitātes
Skolēnu rezultāti	Līdzdalības, iesaistes un iekļaušanas rādītāji

Regulāra izvērtēšana palīdzēs identificēt veiksmīgās pieejas, savlaicīgi pamanīt jaunus izaicinājumus un noteikt jomas, kurām nepieciešams papildu atbalsts..

11.10 Ilgtspējas riski un to mazināšanas stratēģijas

Lai gan projektam ir augsts ilgtspējas potenciāls, jāņem vērā vairāki iespējamie riski.

Risks: Atkarība no atsevišķu motivētu speciālistu iniciatīvas

Riska mazināšanas pasākumi:

- integrēt projekta pieejas izglītības iestāžu ikdienas darbā;
- iekļaut projekta resursus formālajās izglītības un profesionālās pilnveides sistēmās;
- veicināt kopīgu atbildību starp izglītības iestādes darbiniekiem.

Risks: Ierobežoti finanšu resursi

Riska mazināšanas pasākumi:

- izmantot valsts un Eiropas finansējuma iespējas;
- integrēt projekta aktivitātes esošajās izglītības sistēmas struktūrās;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- veicināt izmaksu ziņā efektīvu risinājumu izmantošanu.

Risks: Kompetences zudums personāla mainības dēļ

Riska mazināšanas pasākumi:

- nodrošināt regulāras profesionālās pilnveides iespējas;
- izveidot iekšējus zināšanu nodošanas mehānismus;
- attīstīt profesionālās prakses kopienas.

Risks: Nevienlīdzīga piekļuve dažādos reģionos

Riska mazināšanas pasākumi:

- nodrošināt mērķtiecīgu atbalstu mazāk attīstītiem reģioniem;
- veicināt tiešsaistes mācību resursu izmantošanu;
- stiprināt reģionālo sadarbību.

11.11 Turpmākie ilgtspējas attīstības virzieni

Pamatojoties uz projekta laikā gūto pieredzi, ieteicams īstenot šādus turpmākās attīstības virzienus.

1. Paplašināt iekļaujoša sporta programmu īstenošanu

Projekta laikā izstrādātās pieejas būtu jāpielāgo un jāievieš arvien vairāk izglītības iestādēs un citās mācību vidēs.

2. Integrēt projekta rezultātus augstākajā izglītībā

Augstākās izglītības iestādēm, kas sagatavo topošos pedagogus, studiju programmās būtu jāiekļauj projekta laikā iegūtās zināšanas un izstrādātie resursi.

3. Turpināt pētniecību un rezultātu izvērtēšanu

Turpmākajos pētījumos būtu jāizvērtē iekļaujoša sporta pieeju un digitālo risinājumu ilgtermiņa ietekme.

4. Attīstīt jaunas partnerības

Eiropas izglītības iestāžu sadarbība būtu jāturpina, izmantojot Erasmus+ un citas starptautiskās programmas.

5. Stiprināt personu ar autiskā spektra traucējumiem līdzdalību

Turpmākajās iniciatīvās arvien plašāk jāiesaista personas ar autiskā spektra traucējumiem un viņu ģimenes, ņemot vērā viņu pieredzi un viedokli.

11.12 Secinājumi

Projekta **EmpowerAble** ilgtspēja ir atkarīga no spējas veiksmīgos projekta rezultātus pārvērst par pastāvīgu izglītības praksi un ilgtspējīgiem politikas risinājumiem.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Projekta laikā radīts nozīmīgs pamats turpmākai attīstībai, izstrādājot metodiskos resursus, pilnveidojot pedagogu profesionālo kompetenci, ieviešot inovatīvas tehnoloģijas un veidojot starptautiskās sadarbības mehānismus. Tomēr ilgtermiņa ietekmes nodrošināšanai nepieciešama nepārtraukta izglītības iestāžu, politikas veidotāju, speciālistu un vietējo kopienu iesaiste.

Ilgspējīga iekļaujošā izglītība tiek sasniegta tad, kad iekļaujošās pieejas kļūst par dabisku izglītības sistēmas sastāvdaļu, nevis īslaicīgām aktivitātēm, ko atbalsta ārēji finansēti projekti.

Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas pieredze apliecina, ka ilgtermiņa progress ir sasniedzams, balstoties uz sadarbību, uz pierādījumiem balstītām pieejām, nepārtrauktu profesionālo pilnveidi un inovāciju attīstību.

Saglabājot un paplašinot projekta **EmpowerAble** rezultātu izmantošanu, Eiropas izglītības sistēmas var turpināt virzīties uz vidi, kurā bērni ar autiskā spektra traucējumiem ir pilnvērtīgi iekļauti, saņem nepieciešamo atbalstu un spēj pilnībā attīstīt savu potenciālu.

12. nodaļa. Noslēgums

12.1 Ievads

Erasmus+ projekts „Bērnu ar autiskā spektra traucējumiem atbalsts, izmantojot sportu” (**EmpowerAble**) ir nozīmīgs ieguldījums iekļaujošās izglītības attīstībā bērniem ar autiskā spektra traucējumiem. Sadarbojoties partnerorganizācijām no Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas, projektā tika risināti kopīgi izaicinājumi, kas saistīti ar līdzdalību, pieejamību, pedagogu kompetenci, izglītības resursu izstrādi un inovatīvu pieeju ieviešanu sporta nodarbībās.

Projekts balstījās uz izpratni, ka iekļaujoša izglītība nozīmē daudz vairāk nekā tikai bērnu ar invaliditāti izglītošanu vispārējās izglītības vidē. Patiesa iekļaušana nozīmē radīt apstākļus, kuros bērni ar autiskā spektra traucējumiem var aktīvi iesaistīties, attīstīt savas spējas, veidot jēgpilnas attiecības un justies pieņemti un piederīgi savai skolas kopienai.

Projekta rezultāti apliecina, ka iekļaujošs sports var kļūt par nozīmīgu pedagoģisko līdzekli bērnu ar autiskā spektra traucējumu fiziskās attīstības, sociālās mijiedarbības, emocionālās labizjūtas un līdzdalības veicināšanā.

12.2. Projekta galvenie sasniegumi

Projekta **EmpowerAble** ietvaros sasniegti vairāki nozīmīgi rezultāti, kas veicina iekļaujošās izglītības attīstību institucionālā, valsts un Eiropas līmenī.

Uz pierādījumiem balstītu izglītības resursu izstrāde

Projekta ietvaros veiksmīgi izstrādāti:

- **Skolotāja rokasgrāmata;**
- **uz virtuālo realitāti balstītas mācību lietotnes.**

Šie resursi nodrošina pedagogiem praktiskus rīkus sporta aktivitāšu pielāgošanai un daudzveidīgu skolēnu mācību vajadzību atbalstam.

Pedagogu profesionālās kompetences stiprināšana

Viens no būtiskākajiem projekta sasniegumiem ir pedagogu un citu izglītības speciālistu zināšanu, prasmju un profesionālās pārliecības pilnveide.

Profesionālās pilnveides pasākumi un starptautiskā sadarbība veicināja kompetenci šādās jomās:

- izpratne par autiskā spektra traucējumu raksturīgajām iezīmēm;
- sporta aktivitāšu pielāgošana;
- komunikācijas un sensoro vajadzību atbalsts;
- iekļaujošu mācību pieeju īstenošana;

- Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
- inovatīvu tehnoloģiju izmantošana.

Projekts apliecināja, ka labi sagatavoti pedagogi ir sekmīgas iekļaujošās izglītības pamats.

Iekļaujoša sporta attīstība

Projekts apliecināja, ka sports ir nozīmīgs instruments iekļaujošās izglītības īstenošanā.

Atbilstoši pielāgotas sporta aktivitātes var sekmēt:

- kustību prasmju attīstību;
- fiziskās veselības uzlabošanu;
- sociālās mijiedarbības veicināšanu;
- emocionālās pašregulācijas attīstību;
- pašpārliecinātības stiprināšanu;
- aktīvāku līdzdalību skolas dzīvē.

Pētījuma rezultāti uzsver, ka iekļaujošā sporta galvenais mērķis ir individuālā izaugsme, līdzdalība un pozitīva pieredze, nevis skolēnu savstarpēja salīdzināšana.

Inovatīvu digitālo risinājumu ieviešana

Viens no projekta nozīmīgākajiem sasniegumiem bija uz virtuālo realitāti balstītu mācību risinājumu izstrāde un ieviešana.

Pilotaktivitāšu laikā iegūtā pieredze apliecināja, ka virtuālā realitāte var:

- palielināt skolēnu motivāciju;
- radīt drošu un paredzamu mācību vidi;
- nodrošināt atkārtotas vingrināšanās iespējas;
- mazināt trauksmi nepazīstamu aktivitāšu laikā;
- veicināt aktīvu līdzdalību.

Vienlaikus projekts apliecināja, ka tehnoloģijas sniedz vislielāko ieguvumu tikai tad, ja tās tiek izmantotas kopā ar uz pierādījumiem balstītu pedagoģiju un profesionālu pedagogu atbalstu.

12.3. Galvenās atziņas

Projekta laikā gūtas vairākas nozīmīgas atziņas, kuras ir būtiskas iekļaujošās izglītības turpmākai attīstībai.

Iekļaujošai izglītībai nepieciešamas sistēmiskas pārmaiņas

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Visu partnervalstu pieredze apliecina, ka iekļaujošā izglītība nevar būt atkarīga tikai no atsevišķu pedagogu iniciatīvas vai īstermiņa projektiem.

Ilgtermiņai iekļaušanai nepieciešami:

- atbalstošs normatīvais regulējums;
- pietiekami resursi;
- kvalitatīva profesionālā sagatavošana;
- starpdisciplināra sadarbība;
- nepārtraukta izvērtēšana.

Pedagogu atbalsts ir izšķiroši svarīgs

Tieši pedagogi ikdienas praksē īsteno iekļaujošās izglītības principus.

Tāpēc izglītības sistēmai jānodrošina:

- kvalitatīva sākotnējā pedagogu izglītība;
- nepārtraukta profesionālā pilnveide;
- piekļuve speciālistu konsultācijām;
- iespējas profesionālai sadarbībai.

Sadarbība rada ilgtspējīgākus risinājumus

Projekts apliecināja ciešas sadarbības nozīmi starp:

- izglītības iestādēm;
- augstākās izglītības iestādēm;
- autisma jomas organizācijām;
- ģimenēm;
- politikas veidotājiem;
- starptautiskajiem partneriem.

Starpdisciplināra sadarbība nodrošina visaptverošāku atbalstu bērniem ar autiskā spektra traucējumiem.

Inovācijām jābūt mērķtiecīgām

Virtuālās realitātes izmantošana apliecināja tehnoloģiju potenciālu sekmēt iekļaujošo izglītību. Vienlaikus projekts uzsvēra, ka inovācijām vienmēr jākalpo izglītības mērķiem un katra skolēna individuālajām vajadzībām.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble Tehnoloģijām ir jāpapildina, nevis jāaizstāj cilvēciska mijiedarbība, pedagogu profesionālā kompetence un kvalitatīva iekļaujošās izglītības prakse.

12.4 Ieguldījums Eiropas iekļaujošās izglītības prioritāšu īstenošanā

Projekts **EmpowerAble** tieši sekmē Eiropas prioritāšu īstenošanu šādās jomās:

- vienlīdzīga piekļuve izglītībai;
- sociālā iekļaušana;
- pieejamība;
- digitālā pārveide;
- mūžizglītība;
- atbalsts izglītojamajiem ar invaliditāti.

Projekts apliecina Eiropas sadarbības pievienoto vērtību, nodrošinot partneriem iespēju dalīties zināšanās, salīdzināt dažādas pieejas un kopīgi izstrādāt risinājumus kopīgiem izaicinājumiem izglītības jomā.

Projekta laikā izstrādātajiem resursiem un ieteikumiem ir potenciāls tikt izmantotiem arī ārpus partnerorganizācijām un projekta dalībvalstīm.

12.5. Ietekme uz nākotnes politiku un praksi

Projekta rezultāti izgaismo vairākus būtiskus turpmākās attīstības virzienus.

Izglītības sistēmām arī turpmāk būtu:

- jāstiprina iekļaujošās izglītības īstenošana;
- jāpilnveido pedagogu sagatavotība darbam ar bērniem ar autiskā spektra traucējumiem;
- jāattīsta iekļaujoša sporta īstenošanas sistēma;
- jāpaplašina starpdisciplinārie atbalsta pakalpojumi;
- jāveicina ģimeņu iesaiste;
- jāatbalsta uz pierādījumiem balstītas inovācijas izglītībā.

Politikas lēmumiem jābūt vērīgiem ne tikai uz piekļuves nodrošināšanu izglītībai, bet arī uz bērnu līdzdalību, sasniegumiem, labizjūtu un piederības izjūtas veicināšanu.

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
Patiesais iekļaujošās izglītības rādītājs ir tas, vai bērni ar autiskā spektra traucējumiem var pilnvērtīgi iesaistīties izglītības procesā un īstenot savu potenciālu.

12.6 Ilgtspēja un nākotnes perspektīvas

Projekta **EmpowerAble** ilgtermiņa ietekme būs atkarīga no tā rezultātu turpmākas ieviešanas un paplašināšanas.

Turpmākajā attīstībā īpaša uzmanība jāpievērš:

- projekta resursu integrēšanai pedagogu izglītībā;
- nepārtrauktai pedagogu profesionālajai pilnveidei;
- iekļaujoša sporta pieeju plašākai ieviešanai izglītības iestādēs;
- digitālo mācību risinājumu turpmākai attīstībai;
- Eiropas sadarbības tīklu stiprināšanai;
- pētniecībai, izvērtējot ilgtermiņa rezultātus.

Projekts rada stabilu pamatu turpmākām iniciatīvām, kuru mērķis ir uzlabot bērnu ar autiskā spektra traucējumiem izglītības iespējas.

12.7 NOSLĒGUMA SECINĀJUMI

Erasmus+ projekts „**Bērnu ar autiskā spektra traucējumiem atbalsts, izmantojot sportu**” (**EmpowerAble**) apliecina, ka jēgpilna bērnu ar autiskā spektra traucējumiem iekļaušana ir sasniedzama, ja izglītības sistēma apvieno profesionālās zināšanas, ilgtermiņa apņemšanos, sadarbību un inovācijas.

Projekts pierādīja, ka iekļaujošs sports ir ne tikai līdzeklis fizisko spēju attīstīšanai, bet arī nozīmīgs instruments pašapziņas, komunikācijas prasmju, sociālās līdzdalības un piederības izjūtas veicināšanai.

Izstrādājot praktiskus metodiskos resursus, īstenojot pedagogu profesionālo pilnveidi, ieviešot inovatīvas tehnoloģijas un stiprinot starptautisko sadarbību, projekts ir būtiski palielinājis pedagogu un izglītības iestāžu kapacitāti nodrošināt kvalitatīvu iekļaujošo izglītību.

Lietuvas, Latvijas, Turcijas un Ziemeļmaķedonijas pieredze apliecina, ka sekmīgai iekļaušanai nepieciešama nepārtraukta sadarbība un kopīga atbildība. Politikas iniciatīvām jābūt cieši saistītām ar praktisko īstenošanu, pedagogiem jāsaņem sistemātisks atbalsts, bet bērni jāuztver kā aktīvi savas izglītības procesa dalībnieki.

Projekts **EmpowerAble** sniedz pārlicinošus pierādījumus tam, ka iekļaujošo izglītību iespējams stiprināt, ja izglītības iestādes, speciālisti, ģimenes, vietējās kopienas un politikas veidotāji sadarbojas, lai sasniegtu

Erasmus+ projekta rezultāti un ieteikumi izglītības politikas veidotājiem| EmpowerAble
kopīgu mērķi – nodrošināt ikvienam bērnam ar autiskā spektra traucējumiem vienlīdzīgas iespējas pilnvērtīgi piedalīties izglītības procesā, mācīties, attīstīt savu potenciālu un gūt panākumus.

Projekta nozīme sniedzas daudz tālāk par tā oficiālo īstenošanas periodu. Tas ir ilgtermiņa ieguldījums iekļaujošākas, pieejamākas un atbalstošākas izglītības vides veidošanā visā Eiropā.

Atsauces

Ainscow, M. (2020). *Promoting inclusion and equity in education: Lessons from international experiences*. Nordic Journal of Studies in Educational Policy, 6(1), 7–16. <https://doi.org/10.1080/20020317.2020.1729587>

American Psychiatric Association. (2022). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed., text rev.; DSM-5-TR). American Psychiatric Association Publishing.

Booth, T., & Ainscow, M. (2011). *Index for inclusion: Developing learning and participation in schools* (3rd ed.). Centre for Studies on Inclusive Education.

Buchner, T., Shevlin, M., Donovan, M. A., Gercke, M., Giese, M., Jestaedt, J., ... & Vlachou, A. (2021). Same progress for all? Inclusive education, the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities and students with intellectual disability in European countries. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 18(1), 7–22. <https://doi.org/10.1111/jppi.12368>

Council of Europe. (2018). *Reference framework of competences for democratic culture*. Council of Europe Publishing.

European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2012). *Teacher education for inclusion: Profile of inclusive teachers*.

European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2021). *Country policy review and analysis: Key messages for policy development*. <https://www.european-agency.org>

European Commission. (2020). *European skills agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience*.

European Commission. (2021). *Erasmus+ Programme Guide 2021–2027*.

European Commission. (2022). *Data collection and analysis of Erasmus+ projects: Focus on inclusion in education*. Publications Office of the European Union.

European Parliament. (2017). *Inclusive education for learners with disabilities*. Publications Office of the European Union.

Haegerle, J. A., & Lieberman, L. J. (2018). *Adapted physical education and sport* (6th ed.). Human Kinetics.

Lindsay, G. (2007). Educational psychology and the effectiveness of inclusive education/mainstreaming. *British Journal of Educational Psychology*, 77(1), 1–24.

Qi, J., & Ha, A. S. (2012). Inclusion in physical education: A review of literature. *International Journal of Disability, Development and Education*, 59(3), 257–281.

Sherrill, C. (2004). *Adapted physical activity, recreation and sport* (6th ed.). McGraw-Hill.

United Nations. (1989). *Convention on the Rights of the Child*.

Project website

**Funded by
the European Union**

Projektu " Supporting Children with Autism through Physical Education [Atbalsts sportā bērniem ar autiska spektra traucējumiem]" līdzfinansē Eiropas Savienība. Šajā publikācijā paustie viedokļi un uzskati ir tikai autoru atbildība un ne vienmēr atspoguļo Eiropas Savienības vai programmas Erasmus+ administrējošās institūcijas oficiālo viedokli. Ne Eiropas Savienība, ne finansējuma piešķirēja institūcija nav atbildīga par šeit ietvertās informācijas izmantošanu. Projekta Nr. 2024-1-LT01-KA220-SCH-000246848